

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

AUGUSTE RODIN

ΕΤΟΣ Ζ' 30 NO-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1906

Διὰ κάθε ἔργον καλλιτεχνικόν, δημιουργημα μιᾶς προσπάθειας καὶ μιᾶς σκέψεως, χρειάζεται, διὰ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσῃ κανεὶς, κάποια αἰσθησις ἀνωτέρα, φυσικὴ ἢ ἐπικτήτος, ἢ ἀκόμη καλύτερα καὶ τὰ δύο μαζί.

Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ροντέν ἐφαρμόζεται περισσότερο παρὰ ἄλλου ἡ ἀρχὴ αὕτη. Δὲν παρουσιάζει στὰ μάτια τοῦ θεατοῦ τὸ ἥρεμον καὶ ἰδανικὸν κάλλος τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων. Τίποτε ἴσως ποὺ νὰ ἡμπορῇ νὰ συγκινήσῃ τὸ πλῆθος. Θαυμάζεται ὅμως ὁ Ροντέν ἀπὸ τὸν αἰσθανόμενον καὶ σκεπτόμενον κόσμον. Εἶναι ἀστεία ἢ ἐπινόησις μερικῶν ἀντιπάλων τοῦ, τῶν παλαιῶν, ὅτι ὅλος ὁ θόρυβος ποὺ γίνεται γύρω στὸ ὄνομα τοῦ Ροντέν, εἶναι τεχνητός. Ἐσκέφθησαν, εἶπαν οἱ ἀντίπαλοί του, νὰ παρουσιάσουν κάτι ποὺ ν' ἀναστατώσῃ τὸν κόσμον. Ν' ἀναδείξουν ἔτσι κριτικούς καὶ καλλιτέχνας. Καὶ τὸ ἐπέτυχαν.

Αὐτὸ τὸ ἤκουσα ἀπὸ φίλον μου ἀρχαιολόγον, ποὺ πολὺ τὸν ἐκτιμῶ ἀλλ' ὁ ὅποιος, ποτισμένος βαθειὰ μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος, δὲν ἠμπόρεσε νὰ συζητήσῃ τὸ πρᾶγμα καὶ ἔπεσε θῦμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του.

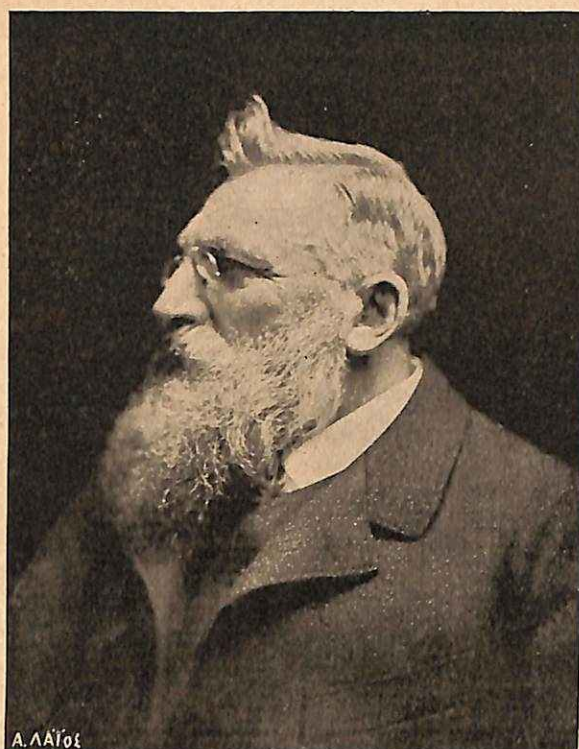
Τί δύσκολη, ἀλήθεια, ἡ τέχνη...

Καὶ ἐγὼ εἶμαι Ἕλλην ἕως τὰ μύχια τῆς ψυχῆς μου. Αἰσθάνομαι καὶ ἀγαπῶ τὴν μεγάλην τέχνην τῶν προγόνων μου. Ποιὸς ἔκαμε ποτὲ μίαν Ἀθηναίαν Λημνίαν; Ποιὸς οὐρανὸς ἐφώτισε μίαν σύνθεσιν σὰν τὴν ζωοφόρον τοῦ Παρθενῶνος; Ἀλλ' εἶμαι καὶ γέννημα τοῦ αἰῶνος μου. Συγγενὴς πρὸς τὴν ἀνήσυχον ψυχὴν του, ἀγαπῶ καὶ τὴν τέχνην του, σβυσμένην μέσα εἰς τὴν σκιὰν τῆς ἀμφιβολίας, τῆς θλίψεως, τῆς ἀναζητήσεως ἐνὸς ἰδανικοῦ. Ἡ ζωή,

δεσμευμένη σφιχτότερα παρὰ ποτὲ πρὸς τὸ ὄνειρον, τώρα ποὺ ἡ σκέψις μὲ τὸ φῶς ποὺ ἔχυσε γύρω τῆς τὴν ἐβύθισεν εἰς βαθύτερον σκότος, θέλει νὰ λατρεύσῃ νέους θεοὺς. Καὶ στήνῃ τὸν βωμὸν τοῦ πόνου. Ἡ προσευχὴ τῆς ἀκούεται τώρα σὰν μακρυνὴ ἡχώ. Ἐσβυσε ἡ φωνὴ μέσα εἰς τὴν ἀπέραντον πλάσιν. Καὶ ἡ ἔμορφιά ἀπομένει εἰς τὴν ἀνάμνησιν καὶ εἰς τὸν πόθον. Αὐτὴν τὴν χαμένην ἔμορφιά θέλει ν' ἀποδώσῃ ὁ σημερινὸς τεχνίτης καὶ νὰ τὴν περιβάλῃ μὲ τῆς θλιμμένης του ψυχῆς τὴν ἀγάπην. Γιατὶ μέσ' στῆς ἀγάπης τὸ ταξίδι ζῇ καὶ πεθαίνει ὁ ἄνθρωπος.

Ἐνθυμοῦμαι τὸ «Φιλί». Εἶναι ἡ πιὸ ρεαλιστικὴ εἰκὼν δύο ὑπάρξεων ποὺ τὰς δεσμεύει ὁ πόθος καὶ ποὺ συγχέονται εἰς ἓνα ὥραϊον σύμπλεγμα. Κυττάξετε τὴν ὑποταγὴν τῆς γυναικός. Εἶναι τὸ αἰώνιον θῆλυ. Ἐπειτα τὴν δύναμιν τοῦ ἄρρενος. Δύναμιν γεμάτην αἰσθημα. Εἶναι θεοῦ ὁ ρωμαλέος κορμός, ὁ ὅποιος δέχεται εἰς τὴν ἀγκάλῃν του τὸ ἀπαλὸν σῶμα τῆς ἀγαπημένης. Τί ἁρμονικὴ ἀντίθεσις τῶν δύο σωμάτων. Ὁ ἀλύγιστος τράχηλος κάμπτεται ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ αἰσθηματος. Τὸ μαρμαρον, ὅπου εἶναι γλυμμένον τὸ σύμπλεγμα, δὲν εἶναι ἄρα γε ὁ βράχος ὅπου θραύεται ἐπάνω του ἡ εὐτυχία; Τί σημαίνει ἀν τὸ κομμάτι αὐτὸ τοῦ μαρμαροῦ χρησιμεύῃ ὡς βάθρον τῆς εὐτυχισμένης αὐτῆς στιγμῆς; Εἶναι καὶ οἱ δύο, ἄνδρας καὶ γυναῖκα, πειθήνιοι δεσμῶται τῆς Μοίρας.

Ἰδῆτε πῶς περιβάλλονται ἀπείρως ὥραϊα, μέσα εἰς γραμμὰς ἀπλουσιότητας. Τὸ μάτι ἀνα-



Αύγουστος Ροντέν

παύεται και αγκαλιάζει μίαν δημιουργίαν ή οποία φθάνει τὰ ὅρια τῆς μεγάλης δημιουργίας. Δεσμεύουν τὴν ψυχὴν. Λησμονεῖς ὅτι εὐρίσκεισαι ἔμπρὸς εἰς ἔργον ποὺ τὸ ἔγλυψε τὸ χέρι τεχνίτου. Ἔτσι, χωρὶς θαυμασμόν, μὲ συγκίνησιν ὅμως, μὲ ἀόριστον ἡδονήν, σιωπηλά, μένομεν ἔμπρὸς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς μεγάλης φύσεως. Δὲν ζητοῦμεν ἀπὸ τὸ ἔργον καμμίαν λεπτομέρειαν. Εἶναι τόσον ἁρμονικὰ βαλμένα ὅλα, ὥστε χάνονται ἔμπρὸς εἰς τὴν ἐντύπωσιν τοῦ συνόλου. Νικᾷ τὸ σύμβολον. Καὶ τὰ συναισθήματα ποὺ γεννῶνται μέσα μας ἐνέχουν ἓνα παλμὸν καὶ μίαν ἑλξιν. Κάτι, ἀγαπητὸν ὅσον ἡ ζωὴ, καὶ μεγάλο ὅσον ὁ κόσμος.

Ἐδῶ ἓνας θρῦλος, ἀπ' ἐκείνους ποὺ χύνουν τὴν μελαγχολίαν καὶ ἰσχυροποιοῦν τὴν ψυχὴν, ἐχρησίμευσε εἰς τὸν καλλιτέχνην ὡς θέμα ἐνὸς μεγάλου καὶ ἐπιβλητικοῦ ἔργου, ποὺ στολίζει μίαν πλατεῖαν μικρᾶς γαλλικῆς πόλεως. Εἶναι ἡ ἱστορία τῶν πολιτῶν τοῦ Καλαί.

Ἐξῆ πολιταὶ ἀποφασίζουν νὰ σώσουν τὴν πατρίδα τῶν προσφέροντες ἑαυτοὺς θύματα εἰς τὸν νικητὴν. Αὐτὴ εἶναι ἡ θέλησίς του. Ἡ

πόλις δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀνθῇ εἰς τὴν πείναν. Ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος Γ' τῆς Ἀγγλίας, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς διαπραγματεύσεις, συγκατανεύει νὰ φεισθῇ τὴν πόλιν ὑπὸ τὸν ὅρον «ἔξῃ πολῖται ἀπὸ τοὺς προὔχοντας, ἀσκεπεῖς καὶ γυμνόποδες, ἔχοντες τὸν λαιμὸν δεμένον μὲ σχοινὶ καὶ κρατοῦντες τὰ κλειδιά τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου, νὰ προσέλθουν εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ ν' ἀποφασίσῃ αὐτὸς τὴν τύχην των». Οἱ καμπάνες κτυποῦν καὶ προσκαλοῦν τοὺς κατοίκους ν' ἀκούσουν τὴν ἀπαίτησιν τοῦ πολιορκητοῦ. Πρῶτος ἐσηκώθηκε ὁ πλουσιώτερος πολίτης τοῦ Καλαί καὶ προσεφέρθη νὰ σώσῃ τὴν πόλιν. Ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πέφτουν στὰ πόδια του μὲ δάκρυα στὰ μάτια νὰ τὸν εὐχαριστήσουν. Ἐνας ἄλλος, ἔντιμος καὶ πλούσιος πολίτης, πατέρας δύο ὡραίων κοριτσιῶν, ἔρχεται δεύτερος. Ἐπειτα δύο ἄλλοι, ἀδελφοὶ αὐτοῖ. Ἐπειτα ἀκόμη δύο. Ἡ ἱστορία διέσωσε τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων πρώτων μόνον. Καὶ οἱ ἔξῃ πολῖται περιβεβλημένοι μὲ χιτῶνα, καὶ κρατοῦντες τὰ κλειδιά τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου, ξεκινοῦν διὰ τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον ἔτοιμοι ν' ἀποθάνουν ὑπὲρ πατρίδος.

Υπερήφανοι, ἀποφασιστικοί, βαδίζουν πρὸς τὸν θάνατον. Ἡ θλίψις ποὺ ἔχυσε ὁ τεχνίτης ἐπάνω εἰς τὰς ἔξῃ αὐτὰς μορφάς, εἶναι θλίψις ἀριστοκρατική, αὐστηρά, ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι συναισθάνονται τὸ μέγεθος τῆς θυσίας ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἐπιτελοῦν. Τὸ μέταλλον ἐδέχθη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ποιητοῦ ὅλην τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν δύναμιν μιᾶς τέχνης μεγάλης, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τοῦ ὄνειρου. Καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἔξῃ πολιτῶν τοῦ Καλαί περνᾷ ἔμπρὸς ἀπὸ τὸν θεατὴν σὰν ἓνα μεγάλο ἔπος τοῦ μεσαιῶνος ἐπάνω εἰς τὸν σκοτεινὸν χαλκόν. Ἡ εἰκὼν ποὺ δίδομεν παριστᾷ τὸν πρῶτον πολίτην, τὸν ὁδηγὸν τῆς θλιβερᾶς συνοδείας. Βαδίζουν ἓνας ἓνας. Ἡ ἐντύπωσις εἶναι ἐπιβλητική. Τόσον, ποὺ δύσκολα λησμονεῖται. Τὰ χέρια ἀφημένα, πεσμένα ἀπὸ τὸ βάρος τῶν κλειδιῶν ποὺ κρατεῖ—ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ πόνου—συνεχίζουν τὴν γραμμὴν, ἡ οποία διήκει καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Εἶναι ἡ γραμμὴ ἡ ἀπλὴ τῶν μεγάλων πράξεων καὶ τῶν μεγάλων συμφορῶν. Ἐνα πένθος αἰσθάνεσαι νὰ πιέζῃ τὴν ψυχὴν τῶν ἔξῃ πολιτῶν τοῦ Καλαί καὶ μιὰ δύναμις ἀόρατος νὰ τοὺς ἐνδυναμώνῃ εἰς τὸ εὐγενικὸν τους τόλμημα.

Ὅταν πρώτην φορὰν ἔστειλε ὁ Ροντέν εἰς

τὸ Σαλὸν τὸ ἔργον τοῦ l'Age d'airain, κατηγορήθη ὅτι τὸ σῶμα ἐκείνο, τόσον τελείως ἀληθινόν, ἦτο ἔκτυπον, ἀντιγραφὴ ἐκ τῆς φύσεως. Διωρίσθη ἐπιτροπὴ ἡ οποία ἀπεφάνθη περὶ τῆς μερικῆς ἀντιγραφῆς. Τότε ὁ καλλιτέχνης ἠναγκάσθη νὰ μηνύσῃ ἀπὸ τὸ Βέλγιον τὸ μὸδέλο του, καὶ μόνον διὰ τοῦ μέσου αὐτοῦ ἠμπορεσε νὰ πείσῃ τοὺς κριτὰς τοῦ ὅτι ἡ τέχνη του ἦτο πολὺ ἀνωτέρα ἀπ' ὅτι τὴν ἐνόμιζαν. Μετὰ τρία ἔτη τὸ ἴδιον αὐτὸ ἔργον ἐβραβεύθη εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ 1880 καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ Κράτους. Σήμερα στολίζει τὸν κήπον τοῦ Λουξεμβούργου.

Ἡ τελεία μελέτη καὶ ἀπόδοσις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι ἡ πρώτη φροντίς τοῦ Ροντέν. Γυμνὰ ἢ κάτω ἀπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ ἐνδύματος, τὰ σώματά του εἶναι πλασμένα ἀληθινά. Δημιουργὸς ὅμως καὶ ὄχι ἀντιγραφεὺς, δὲν σταματᾷ ἐδῶ. Χρησιμοποιεῖ τὴν φύσιν ὡς μέσον μόνον. Τὴν μεταμορφώνει, τὴν πλάττει σύμφωνα μὲ τὸν παλμὸν τῆς τέχνης διὰ νὰ φθάσῃ πάλιν δι' αὐτῆς εἰς τὸν παλμὸν ποὺ δίδει ἡ ζωὴ. Ἡ ἀλήθεια τοῦ χρησιμεύει ὡς βάθρον ἐπὶ τοῦ οὐοῦ θὰ τοποθετήσῃ τὸ ἔργον τὸ ἰδικόν του, τὸ ἀτομικόν, τὸ ὁποῖον συνέλαβε ἀπὸ τὴν φύσιν, ἔθρεψε μὲ τὴν σκέψιν καὶ διέπλωσε μὲ τὴν φαντασίαν. Κάθε σῶμα ποὺ βγαίνει πλασμένον ἀπὸ τὰ χέρια του, ἐνσαρκώνει μίαν σκέψιν, ἓνα συναίσθημα τοῦ καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη ὄχι διὰ νὰ μᾶς παραστήσῃ ἀπλῶς μίαν στιγμὴν ἱστορικὴν, μίαν πλαστικὴν στάσιν ἢ ὅτι ἄλλο, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ σκεφθῶμεν ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν, νὰ τὴν ζήσωμεν, νὰ τὴν χαροῦμεν, νὰ τὴν πονέσωμεν.

«Ἀρχισα, λέγει κάπου ὁ ἴδιος, μὲ τὴν πιστὴν μελέτην τῆς φύσεως. Ἐπειτα ἐννόησα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀνέλθω εἰς μίαν πραγματικότητα ὑψηλοτέραν, νὰ διερμηνεύσω τὴν φύσιν δι' ἐνὸς χαρακτῆρος ἰδιαιτέρου. Ἔτσι κατέληξα εἰς τὴν λογικὴν ἐξόγκωσιν τῶν σχημάτων, εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς προσωπικότητος». Καὶ διὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ, δὲν εἰργάσθη μὲ τὴν φαντασίαν. Ἐνεπνεύσθη πάλιν ἀπὸ τὴν φύσιν. «Ἡ φύσις, λέγει πάλιν, παρουσιάζει τὸ σύμβολον καὶ τὴν σύνθεσιν μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς πραγματικότητος. Πρέπει ὅμως νὰ ξεύρῃς νὰ τὴν διαβάσῃς. Ἐνα κομμάτι ξύλου ἢ μάρμαρον δίδει πολλὰς φορές, ὅπως εἶναι σχηματισμένον, μίαν ἰδέαν, μίαν κίνησιν».

Ἀλήθεια, εἶναι στάσεις εἰς τὸ ἔργον τοῦ ποὺ καταπλήττουν μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐντύπω-

σεως, τὴν οὐοῖαν παράγουν. Ἐπειτα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀρχίζεις νὰ ἀμφιβάλλῃς ἂν ἡ στάσις ποὺ ἐδιόλεξε ὁ καλλιτέχνης εἶναι ἡ ἀληθινὴ διὰ τὴν γλυπτικήν. Παράδειγμα ἡ Ἀπελπίσία του καὶ ἄλλα. Δὲν θέλω ὅμως νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας αἱ οὐοῖαι θὰ μᾶς φέρουν μακρὰν ἀπὸ τὰ ὅρια ποὺ προδιέγραψα διὰ τὴν μικράν μου μελέτην. Ἐπιφυλάττομαι νὰ ἐπανέλθω καὶ ν' ἀναλύσω τὸ ἔργον τοῦ πληρέστερα καὶ λεπτομερέστερα. Ἐπειτα, τὸ σύνολον τῆς ἐργασίας ποὺ ἔχει παρουσιάσει ἕως σήμερα εἶναι τοιοῦτον, ποὺ μοῦ ἐπιτρέπει νὰ μὴ σταματήσω εἰς τὰς λεπτομερείας αὐτάς. Ἰσως ἡμποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς σταθμοὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μεγάλου του ταλάντου, οἱ ὁποῖοι ἐχρησίμευσαν διὰ νὰ φθάσῃ ὁ καλλιτέχνης εἰς τὸ ὑψηλὸν σημεῖον ποὺ ἔφθασε καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν μεγαλειτέραν θέσιν εἰς τὴν σύγχρονον γλυπτικήν.

Μιὰ ὄψις τῆς τέχνης τοῦ Ροντέν εἶναι αἱ προτομαὶ του. Ἐδῶ ὁ καλλιτέχνης ἐργάζεται πλέον ἐπὶ ὠρισμένου ἐδάφους. Ἀλλ' ἡ ἰδιοφυΐα του πηδᾷ τὰ ὅρια ποὺ τοῦ ἐπιβάλλει τὸ ἀπλοῦν πορτραῖτο καὶ παρουσιάζει κάτι ἐντελὸς δημιουργικόν. Τὸ κατάλευκον μάρμαρον, ὁ σκοτεινὸς χαλκὸς παίρνουν νέαν ζωὴν ἀπὸ τὰ θαυματουργὰ δάκτυλα τοῦ τεχνίτου. Δὲν ἀποδίδει τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ προσώπου ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ παραστήσῃ, ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπον, τὸν χαρακτῆρα, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἀτομικότητα, τὴν ἰδιαιτέραν του κατασκευὴν. Ὁ Νταλού εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πρωτεύοντα δείγματα τῆς προσωπογραφίας τοῦ Ροντέν. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ὁ Ροσφόρ.

Μιὰ μαρμαρίνη προτομή γυναίκας, ἡ οποία εὐρίσκειται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λουξεμβούργου, δίδει πλήρη τὴν ἐντύπωσιν τῆς γυναικός. Ἡ ἐλαφρὰ κλίσις τῆς κεφαλῆς προσδίδει τόσον θέλητρον. Τὸ γυμνὸν στήθος παίρνει σὰν ἀπὸ μίαν μυστικὴν πηγὴν τὴν ζεστασίαν τῆς ζωῆς, καὶ κυματίζουν ἐπάνω του οἱ παλμοὶ τῆς νεότητος καὶ τῆς δροσιᾶς. Ὅλα τέλεια ἀλλὰ καὶ ὅλα μὲ μίαν ἰδιαιτέραν χάριν. Τὰ μαλλιά τυλιγμένα μ' ἓνα μεταξινὸν ὕφασμα. Τὸ βλέμμα θωπευτικὸν σὰν νὰ πέρασε ἔμπρὸς του ὁ μικρὸς θεός. Τὰ χεῖρ' αὐτῆς σὰν νὰ μὴν ἐλησμόνησαν ἀκόμη τὸ φιλὶ ποὺ τὰ ἥγγισε.

Αἱ γραμμαὶ αὐταὶ διὰ τὸ ἔργον τοῦ τιτάνος τῆς σύγχρονου γλυπτικῆς εἶναι ἀπλάι σημειώσεις, ἐντύψεις ἀτακταὶ καὶ μεμονωμέναι τὰς οὐοῖας ἀπεκόμισα ἀπὸ ὀλίγα ἔργα του, ποὺ εὐτύχησα

νὰ τὰ ἰδῶ. Ἦθέλησα νὰ δώσω εἰς τοὺς ἀνα-
γνώστας μου μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ μίαν εἰκόνα,
ἔστω καὶ ἀτελῇ, τῆς μεγάλης τέχνης τοῦ Ρον-
τέν. Ἦθέλησα μᾶλλον νὰ συνοδεύσω μὲ αὐτὰς
ἓνα χαιρετισμὸν πρὸς τὸν εὐγενῆ Γαλάτην, ἐπι-

σκεπτόμενον κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Βασιλέως τὴν
πόλιν μας καὶ ἐρχόμενον νὰ ἰδῇ ἐκ τοῦ πλη-
σίον τὴν μεγάλην τέχνην τῆς ἀρχαιότητος, τῆς
ὁποίας ἀδελφῇ, μὲ τὸ σύγχρονον πνεῦμα, εἶναι
ἡ τέχνη ἡ ἰδική του.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ ΚΟΡΦΗ

Στὸ μπράτσο τοῦ ἀντρειωμένου ἀκούμπησε !
Νοιώθω καὶ δύναμι καὶ θάρρος
Τὸ Δάσος νὰ διαβοῦμε τὸ ἄχαρο,
Ποὺ αἰώνια δεντροκόφτει ὁ Χάρος.

Χεροπιασμένοι, ὅδε διαβαίνουμε,
Θ' ἀναμερίζουν τὰ κλωνάρια
Θὰ λουλουδίξει ὁ πικραπύργος
Τὰ μαγιοβότανα βλαστάρια.

"Ελα, λευκή μου ἀγάπη! — Κι' ἄτρεμη
Στὴν ἀγκαλιά μου θὰ σὲ νοιώθω.
Διαβαίνοντας τὸ Δάσος, — νᾶβρουμε
Στὴν κορφή τὸν κρυφὸ μας πόθο.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ

Τοῦ φίλου ποιητῆ Π. Ζητουνιάτη

Λαφρὸ καὶ καλοθάλασσο γοργόπλεο τρεχαντήρι
Ἀρμάτωσα καὶ κύλισα πὰ στοῦ γιαλοῦ τὴν πλάτη,
Τᾶσπρο πανί του δίνοντας στὸ φύσημα τοῦ μπᾶτη
Πρὸς κάποιας Κρήτης μυθικῆς ἀλαργινὸ ἀκρωτήρι.

Κ' ἐνῶ θωροῦ πρὸς τὴ στεριά, μ' ἀχνολουσμένο μάτι,
Μαντίλι ἀεροκινάμενο, σὲ θύρα ἢ παραθύρι,
Νοιώθω τὴ λεύτερη ψυχὴ μ' ἀπέραντα γεμάτη
Ὅνειράτα, ποὺ ἀργορουφᾷ στοῦ πέλαου τὸ κροντήρι.

Κι ἄμποτες κάποια χαραυγὴ, ψαροῦς ἀπ' τὰ κρογιάλ,
Νὰ διῇ ξανὰ γυρνάμενο λευκὸ πανὶ καὶ πάλι !
Μ' ἂν δείξῃ μελανὰ πανιά τὸ πλοῖο τοῦ ταξιδιώτη,

Στὸ μαῦρο κλάπτε μήνυμα ! Καὶ μὲ φωνὴ μεγάλη
Φωνάξετε : — Ἄλλοι στὰ ὀνείρατα καὶ τρισαλλοὶ
[στὴ νύκτι
Ποὺ τᾶφαγε ὁ Μινώταυρος σὲ λαβυρίνθια σκόπη !..

ΔΗΜ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ *

— Χωρὶς "Ἀσπρος" εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐπὶ τῆς
Μαύρης Θαλάσσης —

Ἐνὲς βραδὺν ἐπέρασα ἀπὸ μιᾶς κόρης πόρτα.
Χρυσάφι ἐκαλάμιζε, σύρμα, μασούρια βάζει,
Στοὺς Οὐρανούς τὸ ἰδιαζε¹, στοὺς κάμπους τὸ
[τυλίξει,
Μαλαματένιο τ' ἀργαλειὸ καὶ φιλιδιότιο χτένι.

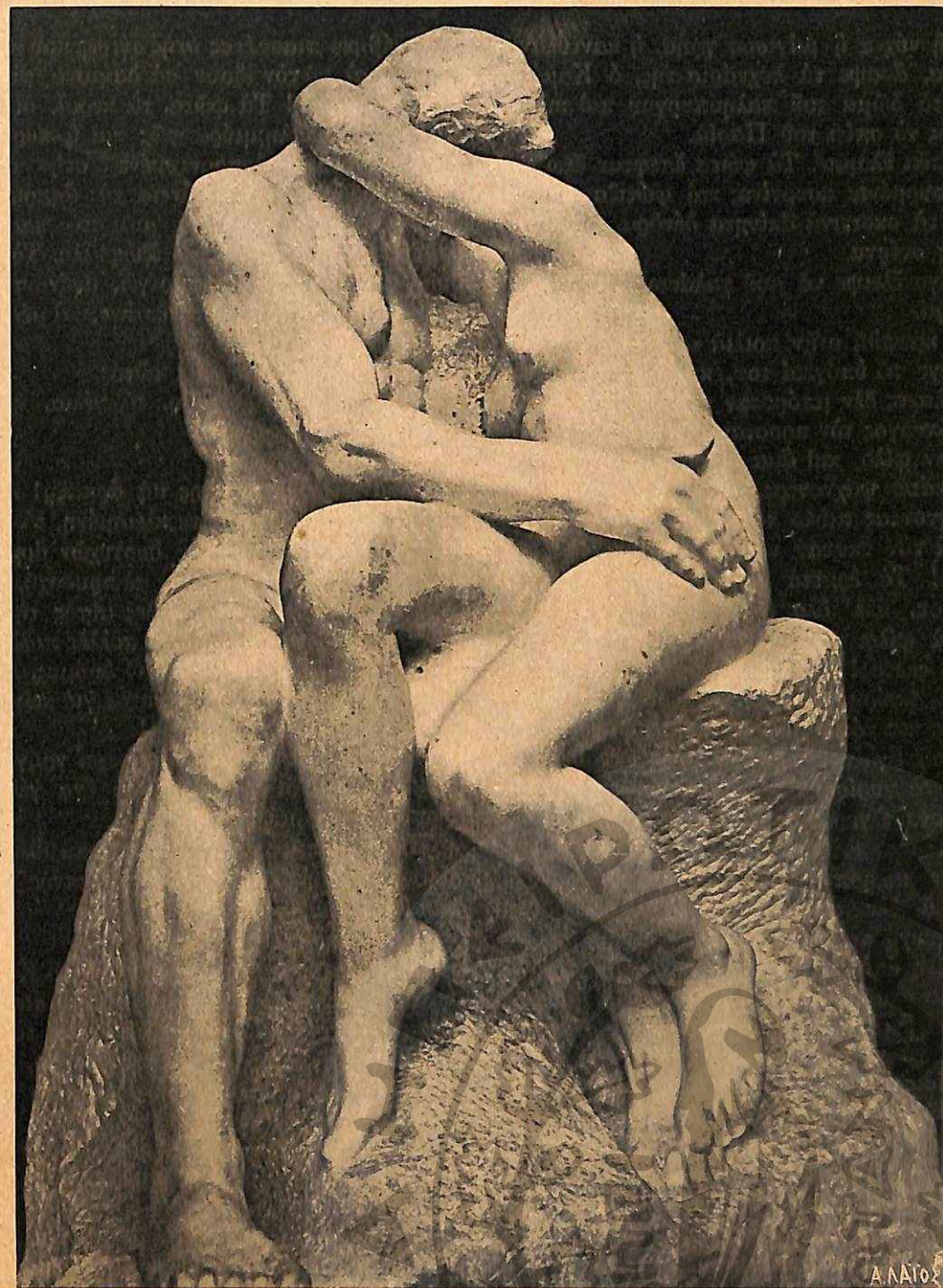
Τοῦ καρουνλιοῦ ὁ συγισμὸς κ' ἰ τοῦ χτενιοῦ ἡ ἀχτίδα
Κι' ἡ κρονσταλένια κοπελιὰ τὸν ἥλιο συνερίζει.

Γιὰ ἔβγα ἥλιε μ' γιὰ θὰ βγῶ

Γιὰ λάμψε γιὰ θὰ λάμψω,

Γιὰ μόλα τίς ἀχτίδες σου γιὰ γὼ τίς ἀμολάρω.
Σὺ βγαίνεις ἥλιε μ' τὸ πρωὶ μαραίνεις χορταράκια
Κ' ἐγὼ βγαίνω ἀπὸ βραδὺς μαραίνω παληκάκια
Μαραίνω ἀγόρια σὶ τοῦ κουπὶ καὶ ναῦτες ἐστὶ κατάρτι.

* Ἀνέκδοτον. Μᾶς ἐδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μακρῆ.
¹ Μάγκρινε.



ΤΟ ΦΙΛΙ

ΓΙΟ Α. ΠΟΝΤΕΝ

ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΤΟΥ ΚΑΜΕΝΑ

Αμα ή νύχτα ή μάγισσα γρηά, ή καντυλανά-
πτισα, άναψε τὰ λυχνάρια της, ό Καμένος
βγήκε στο δώμα του παληόπυργου και κύταξε
έξω προς τὸ σπίτι του Παρία.

Τὸ σπίτι έλαμπε. Τὰ φῶτα έπεφταν έξω απ'
της άναστρομένες κουρτίνες και φώτιζαν και έ-
δειχναν τὰ σκοτεινά ακίνητα δένδρα, τὸς πάγ-
κους, τὴ στέρνα.

— Λίγο έλειψε νὰ μου χαλάσουν τὰ σχέδια!
είπε σιγά.

Είχε κρυφθῇ στην κοιλιὰ του παληόπυργου,
έτσι έλεγε τὰ υπόγειά του, και οί διώκτες του
χωροφύλακες δέν μπόρεσαν νὰ τὸν εὔρουν! "Α!
ὁ παληόπυργος τὸν προστατεύει, τὰ στοιχειά του
τὸν είχαν φίλο, και ἅμα οί χωροφύλακες κατέ-
βηκαν κάτω ψάχνοντας, αὐτὰ εὐθὺς τὸν έκρυ-
ψαν ρίχνοντας πάνω του τὸ μαγεμένο ροῦχο
τους και τὸν έκαναν νὰ μὴ φαίνεται στὰ μά-
τια των! Τὰ έρπετὰ έτρεχαν γύρω του και
κοντὰ του, ἄλλ' ὅλα ἦσαν φίλοι του! "Ησαν
και αὐτὰ φίλοι του σκότους, έχθροὶ της ἡμέ-
ρας, τοῦ φωτός! "Οπως και αὐτός! "Ηθελαν τὴ
νύχτα, τὴ μαύρη, τὴ σκεπτικὴ πὸν κλείνει μέσα
της τόσες και τόσες μαγείες και τὰ φαντάσματα
κεῖνα, πὸν βγαίνουν ἄφοβα μέσα στο σκοτάδι
των γιὰ νὰ γυρίσουν στὴς χαλασμένες των κα-
τοικίες, στοὺς γκρεμισμένους των πύργους!

"Ο άνεμος πὸν φυσοῦσε πρὶν δυνατὰ και
έσειε τὸν παληόπυργο, τὸν έκανε νὰ στενάξῃ,
νὰ βογκᾷ, δέν φυσοῦσε πειά. "Ηταν ἡσυχη
νύχτα, ἡσυχη πὸν ακουγόταν μέσα στὴ σιωπὴ
της γεμάτη ἀπὸ ἕνα θόρυβο ἀόριστο σὰν μουρ-
μούρισμα σκιῶν έρωτευμένων, τρέξιμο βρύσης
μαγικῆς, ἡ ἕνα τραγούδι της σιωπῆς στὰ ἄστρα!..

— Τί νὰ κάνουν; Θὰ χορεύουν!

Πλούσιοι!

"Ετρίξε τὰ δόντια του.

Τώρα θὰ έβλεπαν τί θὰ τολμοῦσε ἕνας φτω-
χὸς και δυστυχῆς! Κίνησαν τοὺς χωροφύλακες,
ἀστυνομία, δικασταί, θὰ μπορούσαν ὅμως νὰ
σταματήσουν τὴν ἐκδίκησι;

Και ἡ νύχτα ἡ σκεπτικὴ τὸν έβλεπε ἀπὸ
πάνω με τὰ μύρια μάτια της.

... Θὰ σκαρφάλωνε έπειτα στο παράθυρο
ἀπ' ἐκεῖ πὸν ἦταν ὁ κισσός...

Και είδε ὁ Καμένος με τὸν νοῦ του τὸν
κισσὸ πιασμένο στον τοῖχο καί, σ' ἐκεῖνο τὸ
μέρος πὸν χώριζε, σὰν κομμάτια σημαῖες ψα-
λιδισμένες...

"Ανέβηκε πιασμένος στὴς πέτρες πὸν έξεῖχαν
έπρεπε και νὰ τὸν ἰδοῦν σὰ δαίμονα νὰ ξεφυ-
τρώνῃ ἀπ' ἐκεῖ! Τὰ φῶτα, τὰ κεριά, οί πολυέ-
λαιοι έχναν πλημμύρα φῶς και ἡ κυρίες γύ-
ριζαν, χόρευαν ἀσπροντυμένες στὴν ἀγκαλιὰ
τῶν ἀνδρῶν και τὰ δόντια τὰ ἄσπρα τὰ έ-
δειχνε τὸ γέλιο... Δίνει μιὰ στο παράθυρο,
καθὼς κρατήθηκε ἀπ' τὸ έξώφυλλο. Τὸ παρά-
θυρο συντρίβεται και ἀνοίγει, ἀφίνοντας ἕνα
κομμάτι μόνο στον σύρτη ἐπάνω, και μέσα στὴν
ταραχή

— Έκδίκησι! Φωνάζει αὐτός.

"Ολα χαλοῦν, τὰ ζεύγη, τὰ γέλια, ἡ χαρά!
"Αλλη φωνὴ ακούγεται.

— Φωτιά!

Τώρα και ὁ δυναμίτης θὰ ἀρπάξῃ! Δέν θὰ
φύγουν, ὅχι, ἡ πόρτα εἶνε κλεισμένη, τὰ κλειδιά
πεταμένα, ἡ ἐκδίκησι τῶν δυστυχῶν ἀρχίζει!

Κατέβηκε γρήγορα, ἄλλὰ με προσοχή, ἀν και
γνωρίζει ὅλες της πέτρες, ὅλες αὐτὸς της ξανα-
πελέκησε γιὰ νὰ ἀσπρίσουν πολλὲς πολλὲς φο-
ρές! Κανείς δέν θὰ σωθῇ! "Ο δρόμος, πὸν κα-
τέβηκε αὐτός, εἶνε ἄλλος θάνατος γιὰ κεῖνον πὸν
θὰ τολμήσῃ νὰ τὸν μιμηθῇ!

"Ενα πήδημα στὴ γῆ και τρέχει γρήγορα νὰ
κρυφθῇ μέσα στὰ δένδρα ἐνῶ ἕνα γέλιο τοῦ
έρχεται πὸν μοιάζει με κλάμα!

"Η γῆ σείεται με ἕνα κρότο και ὅλα ὑψώ-
νονται και μιὰ λάμψη, σκόνη, καπνὸς ἄσπρος
σκεπάζουν τὰ ἄστρα...

"Η ἐκδίκησις έγεινε!

— "Επειτα; ρώτησε τὸν ἑαυτό του ὁ Καμένος.

Αἰσθάνθηκε ἕνα κενὸ στὴ θέσι, πὸν ἦσαν
τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ μισητά, και τὸ μῖσος
του σὰν αἱμοβόρο, ἀχόρταγο θηρίο, τυφλό,
μάταια στὴ θέσι των νὰ ἀνοικοκλείνῃ τὰ δυ-
νατά του σαγόνια!

"Οχι, ὅχι! τέτοια ἐκδίκησι δέν θὰ γεννηθῇ
ποτέ ἀπὸ ἕνα τέτοιο ἀπέραντο μῖσος σὰν τὸ
δικό του! τὸ βουνὸ δέν θὰ γεννήσῃ σαῦρα,
μιρμίγκι ὁ τίγρις!

Στράφηκε στον παληόπυργο.

— "Ε, γέρο πύργο, σὺ τί θὰ με συμβού-
λευες ἀν μπορούσες νὰ μιλήσῃς;

"Η ἡχὼ τοῦ παληόπυργου προσπάθησε νὰ
πῇ τὰ λόγια του.

"Εξαφνα νόμισε, ὅτι ἄκουσε λυγμόν! Κά-
ποιος ἔκλαιε μέσα στον πύργο! Τρόμαξε. Μιὰ
μακρυνὴ ἐνθύμησι τοῦ ἦλθε. "Ετσι ἔκλαιε ἡ μάνα

του ὅταν έπεφταν συμφορὲς στο σπίτι τους!

"Ωρησε μέσα και κύταξε. Τίποτα. "Απ' τὴ
χαλασμένη ὁροφὴ είδε ἄστρα νὰ παίζουν της
ἀκτίνες των. Κάποιο τρίξιμο, σούρσιμο έρπε-
τοῦ. Μὴν ἦταν ἡ ψυχὴ της μάνας του;

— Μάνα μου! εἶπε και τὸ πίστευσε.

"Η ὥρες περνοῦσαν καλὲς και κακές, ἡ μαῦ-
ρες ὥρες ὅμως, τὰ κορίτσια τὰ μαῦρα της νύχ-
τας της μάγισσας γρηᾶς, της καντυλανάπτισας.

"Ο Καμένος ἀκουμπισμένος στο πεζούλι κύ-
ταξε τὰ φωτισμένα ἀκόμα παράθυρα τοῦ πλου-
σίου σπιτιοῦ. "Εκεῖνο πὸν ἐπιθυμοῦσε εἶχε
φανῇ στο νοῦ του. Νὰ τοὺς συντρίβῃ, νὰ τοὺς

θανατώνῃ και με μιᾶς αὐτοὶ νὰ έρχονται στὴ
ζωὴ και αὐτὸς πάλι νὰ ἀρχίζῃ τὸ σύντριμμα,
τὸ βάσανο, τὸ θανάτωμα, χωρὶς ποτέ, ποτέ, ἀ-
κούραστος νὰ παύσῃ και νὰ παύσουν! Καὶ νὰ
μένῃ ἔτσι ἡ σκηνὴ αὐτὴ σὰν εἰκόνα αἰώνια,
θέαμα αἰώνιο!...

"Ο Καμένος σταμάτησε της σκέψεις του και
ζήτησε νὰ φύγῃ, ἄλλὰ δέν ἐπρόφτασε. "Ο πα-
ληόπυργος κουρασμένος ἀπ' τὰ χρόνια και χτυ-
πημένος ἀπ' τὴν πάλητῶν στοιχειῶν ἔγειρε και
σωριάσθηκε θάπτοντας στον μεγάλο σωρό του
μαζί με ἕναν μικρὸ ἄνθρωπο και ἕνα μεγάλο
μῖσος!

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Ο ΑΡΧΙΔΟΥΞ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΣΑΛΒΑΤΩΡ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

"Ο άνθρωπος — ὁ συγγραφεὺς — τὸ ἔργον.

Αναζητοῦσα ὥραια θαλασσινὰ τοπία και
γραφικὰ παράλια ἡ «Ναῖς» ἡ θαλαμηγὸς
τοῦ ἀρχιδουκὸς, ἔφθασε ἕνα πρωὶ εἰς τὰς δαν-
τελωτὰς ἀκτὰς ἐνὸς μικροῦ νησιοῦ τῶν Ἰονίων.
Μία λέμβος κατεβιβάσθη ἀπὸ τὴν θαλαμηγὸν
και ἔφερεν εἰς τὴν παραλίαν τῶν Παξῶν ἕνα
μεσήλικα ὑψηλοῦ ἀναστήματος, με φορέματα
ἐφθαρμένα ἀπὸ τὴν χρῆσιν, με κοῦκκον εἰς τὴν
κεφαλὴν, ὑποδήματα ἐν εἶδει ἀρβυλῶν, με μα-
νικέτια ἄσπρα και καθαρά ἄλλὰ ξεφτισμένα και
ἀντὶ κομβίων δεμένα με κλωστές, σύνολον ἀ-
στοῦ ἀτημελήτου της κατωτέρας τάξεως. "Εξε-
πλάγησαν οἱ Παξινοί, οἱ ὅποιοι περιμένοντες
νὰ ἰδοῦν κανένα χρυσοστόλιστον πρίγκιπα ἡ
τοῦλάχιστον κανένα ἀμερικανὸν δισεκατομυ-
ριοῦχον, είδον τὸν ἀφελῆ και ἀπεριποίητον
αὐτὸν ἀστόν. "Ο ἀρχιδουξ ἐπέρασε ἀπὸ τὴν
ἀγορὰν πρῶτος, μειλίχιος, ἀδιάφορος και ἐπῆρε
τὸν δρόμον τῶν βουνῶν. Τὸ μεσημέρι ἀκόμη,
πὸν ὁ ἥλιος φλογερὸς ἐπυρπολοῦσε τὰς ράχεις
τῶν βουνῶν, ὁ ἀρχιδουξ διέσχισε τὰς πετρώ-
δεις ἀνωφερείας ἡ ἐκάθητο στὶς ἀναμμένες πέ-
τρες και ἔπαιρνε σχεδιάσματα τῶν γραφικῶν
τοπίων. "Οταν ὁ ἥλιος ἔχαμήλωνεν, ὁ ἀρχι-
δουξ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ πλοῖον του. "Ετακτο-
ποιοῦσε τὰ σχέδιά του και τὰς σημειώσεις του.
"Εγραφε τὰς ἐπιστολάς του. "Εβάδιζεν ὕστε-
ρον εἰς τὴν γέφυραν της «Ναῖδος» βλέπων με
χαρὰν τὸν κόσμον τοῦ πληρώματός του: ὑπο-
πλοιάρχους, λοστρώμους, ναῦτας, θαλαμηπόλους,
ἀκολουθοῦντας γηράσοντας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του

με τὰς γυναῖκας των και τὰ παιδιά των. Καὶ
μονήρης πάντοτε, τηρῶν εἰς ἀπόστασιν ὅλον
τὸ προσωπικόν του, ἀπεσύρετο εἰς τὸν θάλα-
μόν του — στενόν, μικρόν, εἰς τὸν ὅποιον μό-
λις ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὰς ἀναγκαῖας κινήσεις διὰ
νὰ βγάξῃ τὰ ροῦχα του — και κατεκλίνετο ἐνω-
ρίς διὰ νὰ ἐγερωθῇ τὴν ἐπιούσαν πολὺ πρωὶ
με τὸ θαμπὸν φῶς τοῦ ὑποφώσκοντος γλυκο-
χαράγματος. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ ἀρχιδουξ ἐξη-
κολούθει τὴν πορείαν του εἰς τὰς βραχώδεις
ἀνωφερείας, διήρχετο ἀπὸ ὅλας τὰς θέσεις, ἀπὸ
ὅλα τὰ ἀκροβούνια, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐφαντάζετο
ὅτι ἴσως ἀπλώνετο μεγαλοπρεπὲς και ὑπέροχον
τὸ θέαμα της φύσεως. Καὶ τοῦτο εἶνε τὸ ἐν-
τονον πάθος τοῦ "Αρχιδουκὸς Σαλβατῶρ. Διηρᾶ
διὰ τὴν καλλονὴν της φύσεως. "Αναπνέει ἐλεύ-
θερα μόνον ὅταν ἀπλωθῇ ἐμπρὸς του μεγάλη,
ὑψηλὴ και δοξασμένη ἡ φύσις. Τότε ἡ ζωὴ
τοῦ ὠραιοπαθοῦς αὐτοῦ ἡγεμονίδου εἶνε ἀκε-
ραία. "Εκούσιος ἐξόριστος τῶν περιλάμπρων
ἀνακτόρων, τῶν αὐλικῶν ἀπολαύσεων, τῶν τρυ-
φῶν και της χλιδῆς, της θέσεως και τοῦ ἀξιώ-
ματος, πλανᾶται εἰς τὰς ἀκτὰς και διασκελίζει
στὰ ἀτόμερα νησιά τις ἄγριες ράχεις διὰ νὰ
ποτίσῃ τὴν ψυχὴν του με τὸ θέαμα εἰς τὸ ὁ-
ποῖον δέν ἀνέμιξε τὴν βέβηλον χεῖρα της ἡ αὐ-
λικῆ ἐθιμοτυπία και τὸ πρωτόκολλον. "Επιστρέ-
φει πάλιν ἀπὸ τὰ βουνὰ και διέρχεται τὴν
ἡσυχὸν ἀγορὰν τῶν Παξῶν με τὰ ἴδια πάν-
τοτε ροῦχα, πλέον ἐφθαρμένα ἀπὸ τὰς ἐκ-
δρομάς, σχισμένα ἀκόμη, εἰς οὔτε ὁ ἔσχατος

των αγοραίων να συγκατετίθετο να ανταλλάξει το ήγεμονικόν εκείνο ένδυμα με το έμβολωμένον και ακάθαρτον ιδικόν του. Πώς να νοώσουν οι άφελεις νησιώται την ιδιοτροπίαν αυτήν του αυστριακού πρίγκηπος; Να βλέπουν τους άνδρας του πληρώματος να βγαίνουν στο νησί των σαν μεγάλοι άρχοντες, και τόν άρχιδούκα με τα ίδια κουρελιασμένα ρούχα άτημέλητον και άφελή! Έκείνο όμως το όποιον κάμνει πλέον περίεργον την ιδιοτροπίαν του άρχιδουκός δια την περιβολήν του είνε ότι τα άσπρόρρουγά του πλύνονται και σιδερόνονται πάντοτε, όπουδήποτε και αν είνε άγκυροβολημένη ή «Ναίς», εις το Λονδίνον. Όγκώδη κιβώτια πηγαίνουν και έρχονται από το Λονδίνον καθ' εβδομάδα. Τα σιδερωμένα όμως ύποκάμισα της ήμέρας, δια τα όποια ειργάσθη ή λονδρέζικη τέχνη, είνε ξεφτισμένα με χαλασμένες κουμπότρυπες, με τρύπες από τας όποιας περνά ο άρχιδούξ σπάγον δια να τα προσαρμόζη εις τα χέρια ή εις το στήθος! Εις τας σπανίας περιστάσεις που έχρειάζετο άμαξι ο άρχιδούξ, ο άμαξάς έφιλοτιμείτο να φορέση τα κυριακάτικα του και ήτο βέβαια ο έπαρχιακός άμαξάς πολυτελέστερα ένδεδυμένος από τόν έποχούμενον ήγεμονίδην! Φαίνεται ώσαν ο έρωσ του προς την φυσικήν ζωήν να τόν ώθη μέχρι της ιδιορρυθμίας αυτής της περιβολής του. Πόσες φορές ο άρχιδούξ δέν εξήλεσε τα θηρία δια την δοράν των, ή όποια τα άπαλλάσσει από τόσας μικράς και όγληράς φροντίδας που έχει ο άνθρωπος.

Άλλως τε εις όλα τα βιβλία του, εις τα όποια ώμίλησε δια του αίσθήματος, εκφράζει τόν θαυμασμόν του μόνον δι' ότι ύπάρχει αιδύπαρκτον εις την φύσιν, χωρίς την συνεργίαν της ανθρώπινης χειρός, την όποιαν αισθάνεται παντού βέβηλον. Ουδέποτε ο άρχιδούξ εις Μουσείον ή εις Πινακοθήκην ή έμπρός από μνημεία αρχαίας τέχνης ήσθάνθη τόν θαυμασμόν και την γοητείαν την όποιαν φαίνεται να έδοκίμασε κάτω από μεγάλα πλατάνια της Καννόζας, της θελκτικής άκτής της μεσημβρινής Δαλματίας, της όποιας το κάλλος δέν περιέγραψε, άλλ' έτόνισε και έψαλε εις ίδιον βιβλίον.

Η άγάπη αυτή προς την φύσιν, την όποιαν αισθάνεται τόσον βαθειά ο άρχιδούξ, ο θαυμασμός του δια τα όχρά τοπία των Βαλεαρίδων, δια την άποψιν του Κόλπου Μπούκαρι - Πάρτο Ρέ, δια την άκμαίαν βλάστησιν της Έλγολάνδης, δια τα υπερήψηλα πλατάνια

της Καννόζας, δια τας γραφικώς άγρίας κατωφερείας των βουνοσειρών του Άλβοράν, δια της Φιλιμούρης τα έξωτικά φυτά, της Ίθάκης τα πολύκολπα παράλια, της Ζακύνθου τα άνθισμένα περιβόλια, όλη αυτή ή ώραιοπάθεια προς τας καλλονάς της φύσεως, με όλην της την έντασιν, αντί να τόν απορροφήση και τόν άπομονώσει και του έμπνεύση την λατρείαν των ειδώλων, όπως φαίνεται να επενήργησεν ή φυσιολατρεία εις την ψυχήν της ομαίμου και δυστήνου αυτοκρατείρας Έλισάβετ, αντιθέτως εις τόν άρχιδούκα άπαλύνει τα αισθήματα, άνοίγει την ψυχήν προς την λατρείαν του υπερχοσμίου και τόν κάμνει να αισθάνεται, να πονή και να θλίβεται.

Καμία ψυχική ανάγκη υπερέρα της προσευχής δέν ύπάρχει δια τόν Άρχιδούκα. Το θέαμα των θελκτικων και υπερόχων τοπίων το άναζητεί δια να δώση εις την ψυχήν του την έξαρσιν της θερμής προσευχής. Εις έν βιβλίον περιγράφει το ναυάγιόν του κατά το έτος 1893 εις τας άφρικανικάς άκτάς. Είνε γνωστόν ότι την θαλαμηγόν του «Ναίδα» (Nixe) διενθύνει πάντοτε ο ίδιος, διανυκτερεύων έν ανάγκη επί του καταστρώματος. Η μοναδική εξαίρεσις της συνηθείας αυτής είχεν ως αποτέλεσμα να τόν φέρη εις τραγικήν περιπέτειαν, κατά την όποιαν εκινδύνευσεν ή ζωή του Άρχιδουκός και του πληρώματος της θαλαμηγού του, κατεστράφη δέ το πλοίον προσκρούσαν επί ύφάλων. Περιγράφων το ναυάγιον τουτο ο Άρχιδούξ πλήρης συμπαθείας δια την άλλόφρονα ταραχήν των υπευθύνων, πονών δια τους άνδρας του πληρώματος με το φιλόστοργον αίσθημα πατρός δια τέκνα, σπεύδει, μόλις έπατησε την στερεάν, να εύχαριστήση την Θείαν Πρόνοιαν. «Έσκόπευα — γράφει — να υπάγω άμέσως εις την Παναγίαν της Άφρικής (Notre Dame d'Afrique) δια να προσεχηθώ και εύχαριστήσω δια την σωτηρίαν όλων. Ο δρόμος όμως, φέρων το όνομα του Καρδινάλιου Λαβιγερής, τότε κατεσκευάζετο και εκ τούτου είμεθα άναγκασμένοι να βαδίσωμεν πεζή. Άνέβην όλίγον διάστημα, αλλά δέν είχα την δύναμιν να φθάσω έως επάνω. Τα σκέλη μου κατάμαυρα από τόν δρόμον και την ορθοστασίαν καθ' όλην την νύκτα μου ήρνήθησαν αυτήν την ύπηρεσίαν, δια τουτο εγονάτισα εις το τεφρόν έδαφος και προσηυχόμην άπέναντι της Έκκλησίας έχων προσηλωμένην την διάνοιάν μου εις τας ιεράς στοάς της». Άλλοτε πάλιν



ΠΡΟΤΟΜΗ

ΥΠΟ Α. PONTEN — ΛΟΓΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

εἰς τὸ βιβλίον περὶ Καννόζας, — τὸ βιβλίον τῆς Λατρείας καὶ τοῦ Ἑρωτος — γράφει: «Ἐὰν θεομὴν θερινὴν ἡμέραν ἀναβῇ κανεὶς τὸν σιγῆλόν δρομίσκον ποῦ φέρει ἀπὸ τὴν θάλασσαν διὰ καταφύτων ἀτραπῶν πρὸς τὴν μικρὰν αὐτὴν τοποθεσίαν, δύναται νὰ ἀπολαύσῃ ὅλον τὸ θέλητρον τῆς ζωογόνου δροσερότητος, τῶν κρυσταλλίνων πηγῶν καὶ τῶν ἀπαλῶν σκιῶν. Ἡ μεσημβρινὴ αὖρα παίζει ἐπάνω στὰ ἀνοιχτοπράσινα φυλλώματα τῶν δένδρων κορσεσμένη μετὰ χιλίων εἰδῶν ἀρώματα ἀνθέων. Ἐντομα βομβοῦν εἰς τὴν αἰμοσφαῖραν, καὶ πρὸς τὸν γαλάζιον οὐρανὸν πετοῦν χρυσῆς πεταλοῦδες. Ἡ φύσις φαίνεται νὰ ἐορτάζῃ ἐορτὴν ἔρωτος. Καὶ βλέπων κανεὶς τὸ ἀγαπημένον πλάσμα εἰς τοὺς ἀνθισμένους ἐκείνους ἀγρούς νὰ πηδᾷ, νὰ παίζει, νὰ γελᾷ, πιστεύει ὅτι ἀληθινὰ εὐρίσκειται εἰς ἐπίγειον παράδεισον». Καὶ ἐξακολουθῶν τὴν περιγραφὴν τοῦ τοπίου ἀπολήγει ἀναφωνῶν: «Ποῖος δὲν θὰ ἔστρεφε τὴν σκέψιν εἰς εὐγνώμονα προσευχὴν πρὸς τὸν δημιουργὸν τῆς λαμπρότητος! Τί γλυκὺ δὲ ἔαν μία τέτοια προσευχή, ἐνωμένη, δύο καρδιῶν ποῦ ἀληθινὰ νὰ πιστεύουν, κατευθυνθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τὸν μέγαλον ναὸν τῆς φύσεως, ὡς τὸ εὐγενέστερον θυμίαμα τῶν πλασμάτων πρὸς τὸν δημιουργόν». Καμμία ἐπιτήδευσις ὕψους, καμμία προσπάθεια ὅπως προσαρμοσθῇ πρὸς τὸ νεώτερον πνεῦμα, τὸ σύνθετον καὶ τὸ διψαλέον διὰ νέας συγκινήσεις. Ἀπλᾶ, φυσικά, ἀφελῆ ὅπως γεννῶνται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀφηγεῖται ὁ ἀρχιδουὲς τὰ συναισθήματα. Ἄλλοτε πάλιν εἰς τὸ ἴδιον βιβλίον τῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Ἑρωτος — τὴν «Καννόζαν» — ὁ ἀρχιδουὲς λέγει: «Ἄ! πόσο ἀπίστευτον μοῦ φαίνεται νὰ συλλογίζωμαι πῶς ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποῦ νὰ μὴ αἰσθάνωνται τὸ θέλητρον τῆς Θρησκείας, τῆς Φύσεως καὶ τῆς Καρδίας. Τί ἔρημη καὶ κενὴ θὰ εἶνε ἡ ζωὴ των! Ἄς ἡμποροῦσε μία μόνον ἀκτὶς ἀπὸ τὸν λαμπρὸν αὐτὸν ἥλιον νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν πέτρινην καρδίαν τους!» Καὶ ἀλλαχοῦ ὑμῶν τὸν Ἑρωτα καὶ ἐξαίρων τὴν γυναῖκα, ὡς τὸ εὐγενέστερον καὶ τελειότερον δημιούργημα, παρατηρεῖ ὅτι ἀφοῦ ὁ δημιουργὸς διὰ κάθε κλίμα ἴδια φυτὰ καὶ ζῶα ἐδημιούργησε, ἀναλόγως τῶν τοπικῶν περιστάσεων καὶ συνθηκῶν, διατί εἰς μίαν στιγμὴν θείας ἀγάπης, δὲν ἐδημιούργησε καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους δύο ψυχάς, προωρισμένας τὴν μίαν διὰ τὴν ἄλλην, μετὰ τὴν ἀποστολὴν ὅπως συναντηθῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀγαπηθῶν καὶ ὑστερὰ ἐνωθῶν διὰ παντὸς εἰς

τὸν οὐρανόν;» Ὁ πρίγκιψ ὁ περιερχόμενος τὸν πλανήτην, ὁ βυθιζόμενος εἰς τὴν μελέτην, ὁ ἐμβαθύνων εἰς συλλογισμούς, ὁ ἐργαζόμενος ὡς ὁ ἔσχατος βιοπαλαιστής, ὁ καταπονούμενος εἰς τὴν ἐργασίαν, τὴν ἐρευναν, τὴν πάλιν τῶν στοιχείων, ἡρεμεῖ, ἡσυχάζει, ἀπαλύνεται καὶ ἀφήνει νὰ ἀναβλύσουν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ἀπερικάλυπτα, ἀφελῆ, πρωτογενῆ. Ἡ ψυχὴ του ἐκδηλώνεται παντοῦ ἐξευγενισμένη ἀπὸ τὴν ἐργασίαν, ἐξυψωμένη ἀπὸ τὴν λατρείαν, ἀγνή, ὥσάν τὰ μαγευτικὰ τοπία ποῦ περιγράφει. Ἀγαπᾷ ὅτι τὸν περιβάλλει καὶ αἰσθάνεται βαθειὰ ὡς καὶ αὐτὴν τὴν βωβὴν θλίψιν τῶν ἀψύχων. Εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ναυαγίου τοῦ ἀναφέρει ὅτι τὴν προτεραίαν τῆς καταστροφῆς περιεργάζετο μετὰ μερικὸν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας τοῦ πληρώματος τὸ πλοῖον διὰ νὰ ἐξετάσῃ ποῖα ἀπὸ τὰ τεμάχια τοῦ διατηροῦνται, ὥστε νὰ ἡμπορῇ νὰ χρησιμεύσουν διὰ τὴν νέαν θαλαμηγόν, τὴν νέαν «Ναῖδα», τὴν ὁποῖαν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐσχιδίαζε πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς γηραιᾶς θαλαμηγοῦ του. Ἀλλ' ἐνῶ περιεργάζετο τὸ πλοῖον, τὸν κατέλαβεν ἡ σκέψις ὅτι ἡ γηραιὰ θαλαμηγός, ἡ ὁποία τόσον τὸν ἐξυπνέτησε καὶ τόσας ἀπολαύσεις τοῦ ἔδωκε, θὰ ἐπικραίνετο καὶ θὰ ἐθλίβετο τώρα ποῦ θὰ ἤκουε νὰ γίνεται λόγος διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς καὶ τὸν διαμελισμὸν τῆς. Τὴν πικρίαν καὶ τὴν ταπείνωσιν αὐτὴν δὲν ἐπέπρωτο νὰ ὑποστῇ τὸ πλοῖον. Ὀλίγην ὥραν μετὰ τοὺς συλλογισμούς αὐτοὺς ἡ θαλαμηγός συνετρίβετο ἐπὶ τῶν ὑφάλων, ὡς ἔαν ἐπροτίμησε — γράφει ὁ Ἀρχιδουὲς — ἀντὶ τοῦ ταπεινωτικοῦ καὶ ἀγνώμονος διαμελισμοῦ τὸν ἔνδοξον θάνατον ἐπὶ τῶν ὑφάλων τῆς θαλάσσης».

Καὶ ὅμως ἀπόμεινε ἀπὸ τὸ γενναῖον καράβι. Ἡ φαλαινὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας εὖρε σωτηρίαν ὁ ἀρχιδουὲς. Ἐκτοτε ἡ λέμβος αὐτῆς τῆς σωτηρίας εἶνε ἀχώριστος ἀπὸ τὸν ἀρχιδουῖκα. Ποτὲ δὲν ἀποβιβάζεται μετ' ἄλλην. Τὴν ἀγαπᾷ ὡς θὰ ἡγάπα κανεὶς νοῆμον καὶ ἀφοσιωμένον ζῶον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ὤφειλε τὴν σωτηρίαν του. Ἡ λέμβος ἡσθάνθη ὅτι ἔσωσε τὸν ἀρχιδουῖκα. Καὶ ὁ ἀρχιδουὲς τὴν καταλογίζει εἰς τὸ προσφιλὲς περιβάλλον, τὴν ἀγαπᾷ φιλοστοργῶς καὶ ἴσως μόνον δὲν συνομιλεῖ μαζί της καὶ δὲν τὴν θαυπεύει. Εἶνε εὐνόητον ἐκ τούτων ὅλων νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὴν στοργὴν τοῦ ἀρχιδουκὸς πρὸς τοὺς παλαιούς πιστοὺς ἀκολούθους του. Ὁ παλαιὸς καὶ ἀφοσιωμένος Βίβες μίαν μόνον φροντὴν δὲν παρηκολούθησε τὸν ἀρχιδουῖκα, τότε ἀκριβῶς ὅτε ἀνεχώρησε δι' Ἀλγέριον καὶ ἡ

θαλαμηγός ὀλίγον πρὸ τοῦ τέρατος τοῦ ταξιδίου κατεποντίσθη. Ἐν ἀπὸ τὰ ὀλίγα περισώθεντα ἀντικείμενα τῆς θαλαμηγοῦ ἦτο καὶ ἡ φωτογραφία τοῦ Βίβες. Ὁ ἀρχιδουὲς τὴν ἔλαβε μετὰ τρέμουσαν χεῖρα — ὡς γράφει ὁ ἱδιος — τὴν ἐστέγνωσε. Ἐπῆρε θάρρος ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ πιστοῦ θεράποντος καὶ ἡσθάνθη τὴν ἔλλειψιν τοῦ τῆν ὥραν ἐκείνην τὴν κρίσιμον. Μόλις ἐπάτησε τὸ πόδι του εἰς τὸ ἔδαφος, ἡ πρώτη του σκέψις ἦτο νὰ τηλεγραφῇ τοῦ Βίβες ὅτι ἔφθασε καλὰ, διότι δὲν ἤθελε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ποῦ θὰ ἐόρταζε τὰ γεννέθλιά του νὰ ταραχθῇ ἡ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ καλοῦ ἀκολούθου του. Δι' ὅλους τοὺς ἄνδρας τῆς ὑπηρεσίας του, τοὺς φιλοπόνους καὶ ἀφοσιωμένους, αἰσθάνεται φίλτρον ὁ ἀρχιδουὲς. Ἡ φρον-

τίς του εἶνε νὰ συντελέσῃ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν των. Μεριμνᾷ διὰ νὰ τοὺς νυμφεύσῃ, παίρνει ἔπειτα γυναῖκες καὶ παιδιὰ εἰς τὴν θαλαμηγὸν καὶ φροντίζει σὰν καλὸς οἰκογενειάρχης δι' ὅλους. Παρ' ὅλην τὴν θερμότητα αὐτὴν τοῦ αἰσθήματος οἰκειότης δὲν ὑπάρχει μετὰ τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῦ πληρώματος, ἡ πειθαρχία εἶνε αὐστηροτάτη καὶ τὸ ἐμπνεόμενον αἶσθημα εἶνε εὐλαβὴς ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις εἰλικρινὴς καὶ σιωπηλῇ. Μετὰ τὴν ἀφέλειαν τῶν αἰσθημάτων του, τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ βλέπῃ ὀλόγυρά του νὰ ὑφαίνεται ἡ εὐδαιμονία τῶν ἀκολούθων του, τὴν ἀπολυταρχίαν του συνδυασμένην μετὰ τόσον φιλόστοργα αἰσθήματα, ὁμοιάζει ὁ ἀρχιδουὲς μετὰ τοὺς παλαιούς γενάρχας, τοὺς πατριάρχας τῆς βιβλικῆς παραδόσεως.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

Σ. ΔΟΒΕΡΔΟΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

— Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ —

Ἐνα παλαιὸν βιβλίον τοῦ οἰκονομολόγου Ὁζιὲ μ' ἐπληροφόρησε διατὶ τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα ὀνομάζονται Τράπεζαι. Πολλοί, ὅπως κἄν πρότερον, θὰ νομίζον ὅτι αἱ τράπεζαι εἶνε ἐφευρέσεις τοῦ νεωτέρου πνεύματος. Κἄτι τι ποῦ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ἐσκέφη καὶ ἐπέβαλεν ὠθούμενος ἐκ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐμπορίου. Καὶ ὅμως ἡ ἱδρυσις τῶν Τραπεζῶν καὶ ἡ γνῶσις τῶν τραπεζικῶν ἐργασιῶν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἀκόμη. Ἡ ἱστορία τῶν πιστωτικῶν αὐτῶν ἰδρυμάτων εἶνε πολὺ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἐξ αὐτῆς μαθαίνομεν πόθεν καὶ πῶς προήλθεν ἡ ὀνομασία των αὐτῶν.

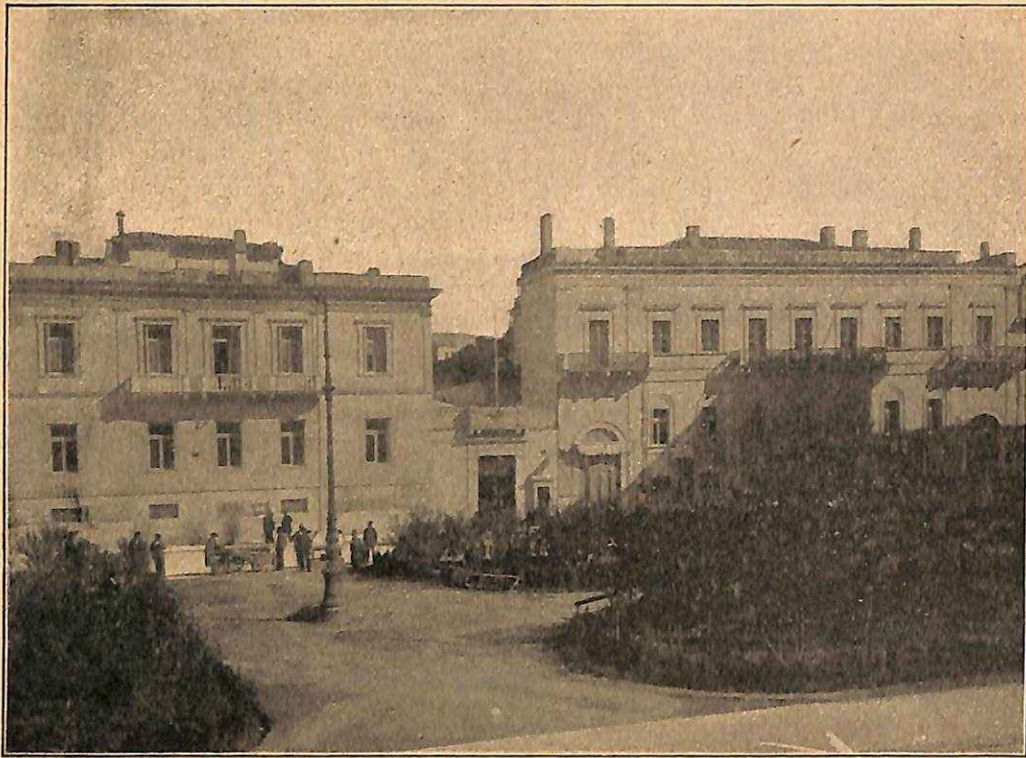
Εἰς τὴν ἀρχαιότητα οἱ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ἀργυραμοιβοὶ ἐκάθητο ὀπισθεν τῶν τραπεζῶν των εἰς τὰς πλατείας καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐκεῖ συνηλλάσσοντο μετὰ τοὺς διαφόρους πολίτας. Ἐκεῖθεν λοιπὸν ἔχομεν τὴν λέξιν Τράπεζα. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ὅμως τῶν νομισμάτων οἱ ἀργυραμοιβοὶ ἔκαμνον καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν πολυτίμων λίθων. Ἐπὶ πλέον δὲ συνήπτον καὶ δάνεια, εἴτε διὰ λογαριασμῶν των, εἴτε διὰ λογαριασμῶν τῶν ἄλλων, οἵτινες κατέθετον εἰς αὐτοὺς χρήματα τὰ ὁποῖα διεχειρίζοντο ὡς αὐτοὶ ἤθελον.

Ἐκ τῶν τραπεζιτῶν τούτων τῆς ἀρχαιότητος οἱ πλέον ὀνομαστοὶ διὰ τὴν τιμιότητά των ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι τραπεζίται. Ἡ ἐμ-

στοσύνη μάλιστα τῶν κεφαλαιούχων τῆς ἐποχῆς πρὸς αὐτοὺς, ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε δὲν ἐλάμβανον οὔτε ἀπόδειξιν κἄν διὰ τὰς καταθέσεις των. Ἐν τούτοις οἱ τραπεζίται δὲν τοὺς ἐμμενοῦντο εἰς τὰς δοσοληψίας των διότι αὐτοὶ ἐφρόντιζον, ὡς ἄνεις ἐδάνειζον τοὺς πολίτας, νὰ λαμβάνουν παρὰ τοῦ δανειζομένου καὶ τὸ σχετικὸν χειρόγραφον τὸ ὁποῖον ἦτο ἓνα εἶδος σημερινοῦ ὁμολόγου.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ εἶδος τοῦτο τῆς χρηματικῆς συναλλαγῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἐπέρασεν εἰς τὸν μεσαιῶνα καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὅπου ἡ πρόδοός του εἶνε καταπληκτικὴ.

Εἰς τὴν χώραν μας ἡ ἐπάνοδος τοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1828. Μόλις εἶχε σιγήσει τὸ πυροβόλον, ὁ Καποδίστριας μαζί με τόσας ἄλλας μερίμνας ἀπὸ τὰς ὁποίας κατεῖχετο, ἐσκέφη τὴν ἱδρυσιν μιᾶς Ἑθνικῆς Χρηματιστικῆς Τραπεζῆς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐποχὴ ὅμως ἦτο τόσον ἀνώμαλος ὥστε, μολονότι ἡ Τράπεζα συνεστήθη διὰ ξένων καὶ ἐγχωρίων κεφαλαίων, πενιχρῶν πάντοτε, δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀνδῇ ὑποπέσασα εἰς οἰκονομικὸν μαρασμὸν συνεπεί τοῦ ὁποίου καὶ διελύθη ἐπὶ Ὁθωνος. Ἐν τούτοις ἡ ἀποτυχία τῆς «Χρηματιστικῆς Τραπεζῆς» δὲν ἀπῆλπισε τὸν Γεώργιον Σταυ-



ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ρον ὅστις μετὰ τὴν ἐκ 500 χιλιάδων δραχμῶν βοήθειαν τοῦ φιλέλληρος τραπεζίτου Ἐυνάρδου ἔθηκε τὰς βάσεις τῆς Ἐθνικῆς μας Τραπεζῆς τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία ἐξεδόθη πρό τινων ἐτῶν εἰς πολυσέλιδον τόμον ἀπὸ τὸν διακεκριμένον ὑποδιοικητὴν τῆς κ. Ἰωάννην Βαλαωρίτην.

Αἱ ἐνέργειαι τοῦ Ἐυνάρδου καὶ τοῦ Γεωργίου Σταύρου πλησίον τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ὑποσχεθείσης νὰ συνδράμῃ καὶ ὁλικῶς τὸ ἔργον διὰ χιλίων μετοχῶν, ἐστέρθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας καὶ τοιοῦτοτρόπως τὴν 30ὴν Μαρτίου τοῦ 1841 ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος νόμος ὁ ὀνθυμίζων τὴν σύστασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τῆς ὁποίας τὸ κεφάλαιον ὠρίσθη εἰς πέντε ἑκατομμύρια, παραχωρηθέντος συγχρόνως εἰς αὐτὴν καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκδόσεως Τραπεζικῶν Γραμματίων, μετὰ τὴν ὑποχρέωσιν ὅμως ἡ Τράπεζα νὰ εἶνε Κτηματικὴ καὶ Προεξοφλητικὴ. Ἀλλὰ περισσότερον κτηματικὴ, καθόσον εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐπεβάλλετο εἰς τὴν Τράπεζαν περισσότερον νὰ σπεύσῃ εἰς ἀνακούφισιν τῆς ἀγροτικῆς καὶ ἀστυκῆς ἰδιοκτησίας ἡ ὁποία εἶχε μεγίστην ἀνάγκην κεφαλαίων ὅπως ἀναλάβῃ ἀπὸ τὰς καταστροφὰς τοῦ ἀγῶνος. Οὕτω καταρτισθεῖσα ἡ Τράπεζα,

μετὰ κύριον σκοπὸν τῆς παροχῆς δανείων ἐπὶ ὑποθήκῃ καὶ ἐνεχύρῳ, προέβη εἰς τὰς ἐργασίας τῆς αἱ ὁποῖαι τόσον ἐπροόδουν ὥστε μετὰ δύο ἔτη ἡ γενικὴ τῶν μετόχων συνέλευσις ν' ἀποφασίσῃ τὴν ἵδρυσιν καὶ δύο ὑποκαταστημάτων.

Ἡ εὐεξία ὅμως αὕτη τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ πρῶτον νὰ ὑποστῇ κάποιον κλονισμόν. Ἐνῶ μέχρι τοῦ 1847 αἱ ἐργασίαι ἔβαινον ἀλματικῶς, ἡ εἴσοδος τοῦ 1848 τὴν ἔφερεν εἰς δύσκολον θέσιν. Ἦτο ἡ ἐποχὴ ὅπου οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸν ἀνεμὸν τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν, διεσάλεινον τὰς βάσεις τοῦ καθεστώτος. Τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον ὡς ἐκ τούτου ὑφίστατο κλονισμόν. Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις ἡπλοῦτο ὁσημέραι καὶ ἐμεγαλύνετο. Συνεπῶς ἦτο πολὺ φυσικὸν καὶ τὸ μόλις ἀναγεννώμενον Ἑλληνικὸν ἐμπόριον νὰ αἰσθανθῇ τὸ βάρος τῆς κρίσεως ταύτης. Ἀλλὰ τὸν κλονισμόν τοῦτον περισσότερον παντὸς ἄλλου τὸν ἡσθάνθη ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ὡς ὁ μεγαλειότερος ἀντιπρόσωπος τότε τῶν κεφαλαίων καὶ τῆς πίστεως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἦτο ὁ στόχος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὅλοι ἔβαλλον, διότι δὲν εἶχε ν' ἀντιπαλαίσῃ μόνον μετὰ τὴν ἔξωθεν ἐπερχο-

μένην λαίλαπα ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κακοβουλίαν τῶν ἔσωθεν κερδοσκοπῶν. Εὐτυχῶς ἐξῆλθε τοῦ κλύδωνος τούτου θριαμβευτικὴ διὰ τῆς συνετῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν περιστάσεων καὶ τῆς δεξιᾶς διευθύνσεως τοῦ Γεωργίου Σταύρου τὸν ὁποῖον βραδύτερον οἱ μέτοχοι εὐγνωμονοῦντες ἀνεκήρυξαν ἰσόβιον διευθυντὴν, προκαλέσαντες μάλιστα καὶ διάταγμα τῇ προτάσει τοῦ Ἰωάν. Σούτσου, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκαλεῖτο διοικητὴς κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Γαλλικῆς Τραπεζῆς.

Μετὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν ἐποχὴν βεβαίως αἱ δυσχερεῖαι δὲν ἔπαυσαν ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἡμπόδισε τὴν Τράπεζαν νὰ προοδεύῃ ἰδρύουσα εἰς διαφόρους πόλεις ὑποκαταστήματα καὶ παντοιοτρόπως ὑποβοηθοῦσα τὸ ἐμπόριον καὶ τοὺς ἀγροτικούς πληθυσμοὺς διὰ παροχῆς δανείων ἅτινα ὄχι μόνον ἀνεκούφιζαν τοὺς κατοίκους ἀλλὰ προπαρεσκεύαζαν τὴν οἰκονομικὴν εὐρωστίαν τῆς χώρας. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐργασιῶν τῆς ἤρχισε βαίνουσα ὁλοταχῶς. Τὸ μετοχικόν τῆς κεφάλαιον ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος ἡϋζάνετο εἰς μεγάλον βαθμὸν ὅπως καὶ αἱ καταθέσεις. Ἀπὸ τὴν νεανικὴν τῆς ἡλικίας ἡ Τράπεζα εἰσῆρχετο εἰς τὴν ἀνδρικήν, οὕτως ὥστε εἰς μίαν εἰκοσαετίαν τὴν βλέπομεν νὰ τείνῃ ἀρωγὸν χεῖρα καὶ εἰς τὸ Κράτος, τοῦ ὁποίου τὰ οἰκονομικὰ εὐρίσκοντο ἔνεκα πολλῶν περιστάσεων εἰς δυσάρεστον σημεῖον.

Δυστυχῶς μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ παρουσιάσω λεπτομερέστερον τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ 1841 μέχρι τοῦ 1869 ὅτε ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς ὁ ἀλησμόνητος Μάρκος Ρενιέρης κ' ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ 1890 ὅπου τὸν διεδέχθη ὁ διαπρεπὴς ρωμαῖστὴς καὶ συγγραφεὺς Παῦλος Καλιγᾶς μέχρι τοῦ 1896. Διὰ μίαν τοιαύτην ἐργασίαν θὰ ἐχρειάζετο ὁλόκληρος τόμος παρόμοιος μ' ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ κ. Βαλαωρίτης. Ἐπειτα ὅλα τὰ γεγονότα αὐτά, τὰ περιλαμβανόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἀνήκουν εἰς τὸ παρελθόν. Ὅχι βεβαίως ὅτι τὸ παρελθὸν δὲν εἶνε ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ μετὰ ὅλα τὰ θέληττα ποὺ λαμβάνουν τὰ πράγματα ποὺ μᾶς ἐγκατέλιπον, τὸ παρὸν μᾶς προσελκύει περισσότερον. Ὡς ἐκ τούτου θὰ ἐνδια-

τρίψω μᾶλλον εἰς τὴν τελευταίαν δεκαετὴ δρᾶσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἄλλως τε ὑποθέτω ὅτι, ἐντὸς τῆς τελευταίας δεκαετίας, μετὰ τὸν νέον διοικητὴν τῆς, τὸν κ. Στέφανον Στρέϊτ, ἡ Τράπεζα προσέφερε τὰς σπουδαιότερας τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ εἰς τὴν χώραν καὶ εἰς τὸ Κράτος.

Πράγματι ὁ κ. Στρέϊτ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Τραπεζῆς εἰς ἐποχὴν λίαν κρίσιμον, τόσον διὰ τὴν χώραν ὅσον καὶ διὰ τὴν Τράπεζαν. Τὸ Κράτος ἐβάρυνεν ἡ χρεωκοπία. Τὸ συνάλλαγμα εἶχε φθάσει εἰς τὸ μὴ περαιτέρω ἀφοῦ σχεδὸν εἶχε διπλασιασθῇ ἡ τιμὴ τῆς μεταλλικῆς δραχμῆς. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ εὐφορία τῆς Θεσσαλίας κατὰ τὸ 1896 ἔδωκε κάποιαν ἐλπίδα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο ἀρκετὸν νὰ φέρῃ τὴν προσδοκωμένην βελτίωσιν. Ἀφ' ἑτέρου τὸ Κράτος, μολονότι εἶχον παρελθεῖν τρία ἔτη ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅπου διέκοψε τὴν κανονικὴν ὑπηρεσίαν τῶν δανειστῶν του, εἶχεν ἀποτύχει εἰς ὅλας τὰς προσπάθειάς του ὅπως συμβιβασθῇ μετ' αὐτῶν. Ἦτο πολὺ φυσικὸν λοιπὸν τὰ βλέμματα ὅλων νὰ στραφοῦν πρὸς τὸν ὑπέρο-



Στέφανος Στρέϊτ, διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος — Ἔργον Γ. Ἰακωβίδου.

χον άνδρα όστις είχε αναλάβει την διοίκηση της Έθνικής Τραπέζης. Ό κ. Στρέιτ επελήφθη τότε του δυσχερούς τούτου έργου με όλην την δύναμιν της βαθυτάτης γνώσεως των πραγμάτων. Προικισμένος με μοναδικήν δξυδερκειαν έγνωρίζεν ότι ή μετέωρος αυτή κατάσταση δεν ήτο δυνατόν παρά να επιδράση επιβλαβώς επί των οικονομικών της χώρας. Καί την επιβλαβή αυτήν επίδρασιν έπρεπε να την προλάβη και ως διοικητής της Έθνικής Τραπέζης, των συμφερόντων της οποίας ετάχθη φρουρός, και ως Έλληνα του όποιου ή ψυχή διακαίεται από τον πλέον ειλικρινή και άδολον πατριωτισμόν. Μία έκθεσίς του μάλιστα προς τον Έπουργόν των Οικονομικών εντός της οποίας γίνεται ευρύτατος λόγος περί των ενεργειών του δια τον συμβιβασμόν του Κράτους μετά των δανειστών του, μαρτυρεί πόσον λεπτώς διεχειρίσθη το σκολιδόν τούτο ζήτημα το όποιον θα έλύετο κατ' ευχήν άν δεν επήρχοντο τα θλιβερά γεγονότα του 1897.

Όπως εις το παρελθόν τοιουτοτρόπως και τότε ή Έθνική Τράπεζα δεν ήτο δυνατόν να μη αισθανθή εις την οικονομικήν πολιτείαν της τον αντίκτυπον των θλιβερών αυτών γεγονότων και να μη σπεύση εις βοήθειαν του κλυδωνιζομένου Κράτους. Καί όμως δεν είχε αυτό μόνον όπου την κατέστησε περίβλεπτον εις την κρίσιμον αυτήν στιγμήν. Ό κ. Στρέιτ είδεν ότι, ως εκ των θλιβερών συμβάντων, έκτός του Κράτους, δεινότατα έπασχεν οικονομικώς και ολόκληρος ή χώρα, θα υπέφερε δε περισσότερον άν ή Έθνική Τράπεζα δεν έσπευδε να παρέξη όλας έκείνας τας ευκολίας που συγκρατούν και ένθαρρύνουν το εμπόριον, την βιομηχανίαν και την γεωργίαν. Έφ' όσον μάλιστα ό έχθρος κατείχε το θεσσαλικόν έδαφος ή Έθνική Τράπεζα, πρωτοστατούντος του Διοικητού της, συνέδραμε μετ' αληθούς αλτρουισμού δια μικροδανείων και γενναίων φιλανθρωπικών εισφορών τους πρόσφυγας Θεσσαλούς με τόσην λεπτότητα ώστε πολλοί εξ αυτών να ένθυμούνται τον στίχον του Delavigne

«Κιάν θέλετε και χρήματα ή Τράπεζα μοιράζει».

Ήτο ένα απόγευμα βροχερόν που μέσα 'ς την Έλληνικήν Πρεσβείαν 'ς το Παρίσι ό κ. Δηλιγιάννης με παρουσίασεν εις τον κ. Στρέιτ. Ένθυμούμαι ότι επέστρεφεν από μίαν επίσκεψιν του προς τον Γάλλον ύπουργόν των Οί-

κονομικών. Με την χάριν που τον διακρίνει μάς διηγήθη τας έντυπώσεις του. Πρέπει να σάς το είπω ; Ή διήγησις του ήτο αληθινόν αριστοτέχνημα. Καί υπό την έποψιν του λόγου και υπό την έποψιν των λεπτοτάτων παρατηρήσεων, εις τας όποιας προσέδιδεν ένα ιδιαίτερον θέλητρον κάποια ειρωνεία ως προς την σύγκρισιν των καθηκόντων μεταξύ Γάλλου ύπουργού των Οικονομικών και Έλληνας συναδέλφου του.

Καί εφ' όσον ώμίλει ό κ. Στρέιτ, είχα το βλέμμα μου καρφωμένον επάνω του. Πρώτην φοράν έγνωρίζα προσωπικώς τον διαπρεπή καθηγητήν του Πανεπιστημίου και οικονομολόγον. Ή φράσις του κομποτάτη και μεστή από ουσίαν με ήχημαλώτιζε. Δεν είχε τίποτε το περιττόν και, το σπουδαιότερον, τίποτε το άνιαρόν. Έπειτα ή σκέψις του βαθεία και φωτεινή έγκλείουσα κάτι από τον θετικισμόν του γερμανικού πνεύματος και κάτι από το όνειρον του έλληνικού ουρανού, μ' εξέπληττε και μ' έπειθεν ότι υπάρχουν εις την Ελλάδα και μερικοί άνθρωποι που δεν κατώρθωσε να τους άλυσσώδεση ό άβδηριτισμός. Καί είδα τότε διατί ή Βασιλεία έστράφη προς αυτόν, εις τας δυσκόλους στιγμάς του έθνικού μας βίου, και του ανέθεσε το ύπουργείον των Οικονομικών. Είμαι βέβαιος ότι άν ό κ. Στρέιτ δεν ανέλαμβανε τότε την διευθέτησιν των οικονομικών της χώρας και την διεξαγωγήν των διαπραγματεύσεων ως προς την επιβολήν του διεθνούς έλέγχου, ασφαλώς τα πράγματα δεν θα έστρέφοντο υπέρ των συμφερόντων μας. Είχε να παλαίση εναντίον της Εύρώπης εκ των προτέρων προκατειλημμένης εναντίον μας. Άλλ' οι αντιπρόσωποι της ευρέθησαν ενώπιον ενός οικονομολόγου τον όποιον ίσως δεν άνέμενον. Καί το ούσιωδέστεον ενώπιον ενός Έλληνας συναισθανομένου βαθύτατα το γόητρον της ελληνικής ψυχής. Τοιουτοτρόπως ό σκόπελος περί επιβολής «Απολύτου Έλέγχου» παρεκάμφθη μετά μοναδικής δεξιότητος και ή Έλλάς εξέηλθε χάρις εις τον κ. Στρέιτ αξιοπρεπώς από το όποιον την είχε βυθίσει άμέθοδος πολιτική.

Ή πολιτεία αυτή του κ. Στρέιτ ωφέλησε διττώς τότε. Το Κράτος εξέηλθεν οικονομικώς αξιοπρεπέστερον, ή δε Έθνική Τράπεζα, επί της οποίας τούτο είχεν ως όστρακον προσκολληθή, περισσότερον εύρωστος, διότι καταρθώθη επί τέλους να επέλθη ή ποθητή διακανόνισις των χρεών του και προς αυτήν. Η



Ίωάννης Βαλαωρίτης
Υποδιοικητής της Έθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

τροπή αυτή έφερε σημαντικήν βελτίωσιν εις το ενεργητικόν της Τραπέζης καθόσον από της στιγμής εκείνης ή Τράπεζα έπαισε να αισθάνεται την απόλυτον εξάρτησίν της εκ των οικονομικών του Κράτους περιπετειών και συνεπώς ήδυνήθη επωφελέστερον να δράση δια τους γεωργικούς πληθυσμούς της χώρας εν γένει και ιδιαιτέρως τους θεσσαλικούς τους όποιους πατριώτατα επροστάτευσε καθ' όλον το διάστημα των άτυχημάτων των καθώς και μετά την συγχώνευσιν εις αυτήν της Ήπειροθεσσαλικής Τραπέζης.

Μετά την περίοδον ταύτην δύο άλλα γεγονότα δια τα όποια δικαιούται να έναβρύνεται ή διοίκησις της Έθνικής Τραπέζης, την κατέστησαν εξόχως περίβλεπτον. Την παρουσιάζουν με άκμήν πρωτοφανή εις τα οικονομικά χρονικά της Ελλάδος. Τα δύο αυτά γεγονότα είναι ή τροπή του λαχειοφόρου αυτής δανείου και ή συγχώνευσιν εν αυτή της Ήπειροθεσσαλικής Τραπέζης. Καί όμως δεν επανεπαύθη επί των δαφνών τούτων ή διοίκησις. Ήσθάνετο ότι εις την δράσιν έγκειται ή ζωή, ή πρόοδος και ό πολιτισμός. Καί ό κ. Στρέιτ ερρίφθη όλοψύχως εις τόν άγώνα. Εις τόν υπεράνθρωπον αυτόν οργανισμόν, τόν μεθοδικόν τρόπον του σκέπτεσθαι και του ενεργείν ή Κοιτική πολιτεία όφείλει την Τράπεζαν της. Διότι ή διοίκησις της Έθνικής Τραπέζης έσκέφθη ότι ως το πρώτον πιστωτικόν ίδρυμα εν Ελλάδι

υπερχεούτο να σπεύση και συνδράμη οικονομικώς την ήρωϊκήν νήσον. Καί το μέτρον τούτο του κ. Στρέιτ ήτο πλέον ή άριστον διότι τοιουτοτρόπως ή Κρήτη συνεδέετο στενότερον μετά της Ελλάδος οικονομικώς και συνεπώς οι δεσμοί της καθίσταντο περισσότερον θετικοί.

Άλλ' έκτός τούτων ή Έθνική Τράπεζα δεν ώκνησε και εις τα επόμενα έτη να δρᾷ επωφελώς υπέρ της ενισχύσεως και αναπτύξεως των έθνικών παραγόντων της χώρας. Βεβαία ότι το εμπόριον σπουδαία ωφέληματα προσπορίζεται εκ της παροχής δανείων επί ενεχύρων έμπορευμάτων, έσπενσε δι' αποφάσεως της Γενικής Συνελεύσεως των μετόχων την 18 Δεκεμβρίου 1899, αποφάσεως έγκριθείσης τον Ίανουάριον του 1900 δια Β. Διατάγματος, να θέση εις ενεργειαν το σωτήριο αυτό μέτρον δια του όποιου το ελληνικόν εμπόριον ήσθάνθη την μεγαλειτέραν των ανακουφίσεων. Ή έγχώριος βιομηχανία επίσης την εύρε πρόθυμον ύποστηρικτήν. Ή έταιρεία των σιδηροδρόμων



Ίωάννης Εφταξίας
Υποδιοικητής της Έθνικής Τραπέζης της Ελλάδος

Πελοποννήσου, δια του δημοσίου, όσαύτως. Τα κεφάλαιά της ήσαν πάντοτε πρόθυμα εις την έδραίωσιν της άτομικής και της έθνικής οικονομικής δυνάμεως της χώρας. Διότι ένῳ άφ' ενός συγκεντρώνει εις τας χείρας της την δύναμιν του κεφαλαίου, άφ' έτέρου αφήνει το κεφάλαιον αυτό να τρέχη από τα μέγαρα των πολυταλάντων τραπεζιτών και ιδιοκτημόνων μέχρι της καλύβης του πτωχού γεωργού, σώ-

ζουσα τοιουτοτρόπως τὸν τόπον ἀπὸ τὴν ἐπο-
νείδιστον τοκογλυφίαν καὶ σφυρηλατοῦσα συγ-
χρόνως τὴν οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώ-
ρας διὰ τοῦ πλουτισμοῦ, ὅχι μόνον ἑαυτῆς, ἀλλὰ
τοῦ λαοῦ ὅστις ὀφείλει τὴν οἰκονομικὴν ἀπὸ
εὐρωστίαν του εἰς τὸ πιστωτικὸν μας ἴδρυμα.

Εἰς τὴν ἀδιάκοπον αὐτὴν δρᾶσιν τῆς διοι-
κήσεως τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ εἰς τὴν
πραγματοποιήσιν τῶν μεγάλων τῆς ἀποφάσεων
δὲν ἐλησμονήθη καὶ τὸ σπουδαιότατον δι' αὐ-
τὴν καὶ τὰς ἐργασίας τῆς ζήτημα, τὸ τῆς ἀ-
νοικοδομήσεως νέου κτιρίου ἀναλόγου μὲ τὴν
εὐρύτητα τῶν ἐργασιῶν τῆς. Μία τοιαύτη ἀπό-
φασις περὶ αὐτοῦ εἶχε ληφθῇ ἀπὸ τὸ 1896
ἀκόμη. Ἀλλ' ὁ διορισμὸς τοῦ κ. Στρέϊτ ὡς
ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, αἱ ποικίλαι καὶ
ὑψίστης σπουδαιότητος ἀσχολίαι αὐτοῦ, εἶχον
ἀναβάλει ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ
ἐκπονηθέντος σχεδίου. Εἰς τὸ παλαιὸν τῆς κα-
τάστημα ἡ Τράπεζα δὲν ἦτο ἐγκατεστημένη
ὡς ἡρμοζεν εἰς τὸ πρῶτον πιστωτικὸν ἴδρυμα
τῆς χώρας. Ὅπως ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς
τῆς διοικήσεως τοῦ κ. Στρέϊτ τὰ οἰκονομικά
τῆς καὶ ἡ δρᾶσις τῆς ἐμεγαλύνοντο, τοιουτο-
τρόπως καὶ τὸ κτίριον τῆς ἔπρεπε ν' ἀλλάξῃ
μορφήν. Νέος κόσμος, νέα ζωή.

Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀπόφασις τοῦ 1896, ἐκπο-
νηθέντος νέου σχεδίου συμφώνως μὲ τὰς ἀνάγ-
κας τῆς ὑπηρεσίας, ἐτέθη εἰς ἐφαρμογήν. Ἡ
οἰκοδομὴ ἀρχίσασα τὸ 1899 ἐπερατώθη περὶ
τὸ τέλος τοῦ 1900 ὥστε ἡ τελικὴ ἐγκατάστα-
σις τῆς Τραπεζῆς ἐγένετο μὲ τὴν 1ην ἡμέραν
τῆς εἰσόδου τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Ἀπὸ τὸ πρᾶγ-
ματι θαυμάσιον βιβλίον τοῦ ὑποδιοικητοῦ τῆς
Τραπεζῆς κ. Βαλαωρίτου, πληροφοροῦμαι ὅτι
τὸ ἀνεγερθὲν μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα ἐστοί-
χισε «περὶ τὸ ἓνα καὶ ἥμισυ ἑκατομύριον ἐξ
ὧν 300 χιλιάδες δραχμῶν διετέθησαν δι' ὑ-
δραυλικὰς ἐγκαταστάσεις κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς,
διὰ τρία νέα χαλύβδινα θησαυροφυλάκια καὶ
διὰ κλίβανον καταστροφῆς τραπεζικῶν γραμ-
ματίων, ἀλλὰ τὸ νέον κατάστημα ἐκτίσθη οἷον
ἡρμοζεν αὐτῇ καὶ πληροῖ πάντας τοὺς δυνατοὺς
ὅρους ἀσφαλείας καὶ χρησιμότητος, οὕτως ὥστε
καὶ ἂν μόνον λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐκ τού-
του ἐπελευσομένην ἀναγκαίως ἀνάπτυξιν τῶν
ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς ὡς ἐκ τῆς βελτιώσεως
τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν παρεχομένων εἰς τοὺς
συναλλασσομένους εὐκολιών, πλέον ἢ ἐπαρκῆ
ἀνταλλάγματα θέλει προσπορισθῇ ἡ Τράπεζα
ἐκ τῆς γενομένης δαπάνης».

Μέσα εἰς τὸν ὠκεανὸν αὐτὸν τῶν ἐργασιῶν
τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ἐκτὸς τῆς μεγάλης καὶ
ἀρχοντικῆς φυσιογνωμίας τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς
κ. Στρέϊτ μία ἄλλη φυσιογνωμία διαγράφεται
εὐκρινέστατα. Ἡ δρᾶσις αὐτοῦ παρὰ τὸ πλευ-
ρὸν τῆς διοικήσεως τὸν ἐπιβάλλει εἰς τὴν γενι-
κὴν ἐκτίμησιν. Τὸν ὠνόμασα. Εἶναι ὁ ὑποδιοι-
κητὴς κ. Ἰωάννης Βαλαωρίτης, ὅστις παρέχει
τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Ἑθ-
νικὴν Τράπεζαν ἀπὸ τοῦ 1890 ὅτε τὸ πρῶτον
εἰσῆλθεν ὡς γενικὸς αὐτῆς γραμματεὺς. Δὲν
παρῆλθεν ὅμως ἑξαετία καὶ ἡ γενικὴ τῶν με-
τόχων συνέλευσις τὸν ἀνεβίβασε μετ' ἐνθου-
σιασμοῦ εἰς τὴν ἐπιζήλον θέσιν τοῦ ὑποδιοι-
κητοῦ. Ὑἱὸς ἐνὸς τῶν μεγαλειτέρων ποιητῶν
τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, τοῦ μεγαλοστόμου τρα-
γουδιστοῦ τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» καὶ τῶν «Μνη-
μοσύνων» εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον εὐγενικὰς
φυσιογνωμίας τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Μει-
λίχιος, πάντοτε γελαστός, καὶ νοὺς θετικώτατος,
εἶναι τὸ δεξιὸν χερὶ τοῦ κ. Στρέϊτ. Συγγραφεὺς
καὶ λογοτέχνης ἐκ κληρονομικότητος εὗρίσκει
μεθ' ὅλας τὰς ἀσχολίας του τὸν καιρὸν νὰ κα-
ταγίνεται εἰς τὰς προσφιλεῖς του συγγραφικὰς
ἐργασίας. Εἰς τὴν ἀγάπην του αὐτὴν πρὸς τὸ
ἐργάζεσθαι ὁ οἰκονομολογικὸς κόσμος ὀφείλει
τὸν πολυσέλιδον τόμον τῆς ἱστορίας τῆς Ἑθ-
νικῆς Τραπεζῆς, ἔργον γραμμένον μὲ θαυμασίαν
μέθοδον καὶ εὐσυνειδησίαν.

Μὲ τὸν κ. Βαλαωρίτην μοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ
ὀμιλῶ διὰ τὰ οἰκονομολογικὰ ζητήματα τοῦ
τόπου. Εἶνε ἀπὸ τοὺς ὀλίγους βαθεῖς μελετη-
τάς των. Μὴ νομίζετε ὅμως ὅτι μὲ θέλω ὀλι-
γώτερον· ὁσάκις διηγείται διάφορα ἀνέκδοτα
τοῦ πατέρα του. Λεπτότατος ὀμιλητὴς, ὅτι ἔχει
νὰ εἴπῃ τὸ λέγει μὲ ἀφέλειαν καὶ μετριοφρο-
σύνην ποὺ αἰχμαλωτίζουν τὸν συνομιλητὴν του.
Ἐπεὶ ἓνα ἀνέκδοτον διὰ τὸν ποιητὴν Βαλαω-
ρίτην μ' ἐνδιαφέρει ἐξ ἴσου, ὅσον καὶ μία σκέ-
ψις οἰκονομολογικὴ τοῦ υἱοῦ. Μήπως μέσα εἰς
τὴν κοινωνίαν δὲν ζοῦν μαζί ἡ ποίησις καὶ ἡ
ἐπιστήμη;

Θέλω νὰ εἶπω ὅτι αἱ οἰκονομολογικαὶ καὶ
τραπεζικαὶ ἀσχολίαι εἰμποροῦν πολὺ καλὰ νὰ
συνταυτισθοῦν μὲ τὴν καλλιτεχνικὴν ψυχὴν. Αἱ
ἀσχολίαι αὐταί, τοῦλάχιστον διὰ τὸν κ. Βαλαω-
ρίτην, δὲν τὸν ἐμπόδισαν νὰ καταγίνεται καὶ
εἰς τὴν συγγραφὴν μιᾶς μελέτης ποὺ θὰ προ-
ταχθῇ εἰς τὴν νέαν ἐκδοσιν τῶν πατρικῶν ποιη-
τικῶν ἔργων. Ὁ οἰκονομολόγος καὶ ὁ τραπε-
ζίτης ἐν τούτοις ὑπερισχύουν. Καὶ ἔτσι πρέπει,
διότι ἓνα ὑποδιοικητὴς μιᾶς τραπεζῆς καὶ ἰδίως

τῆς Ἑθνικῆς, ὀ-
φείλει νὰ εἶνε με-
γάλος εἰς τὸ ἔρ-
γον του. Καὶ ὁ κ.
Βαλαωρίτης εἶνε
πράγματι τοιοῦ-
τος.

Τὴν ἄλλην θέ-
σιν τῆς ὑποδιοι-
κήσεως τῆς Ἑθ-
νικῆς Τραπεζῆς κα-
τέχει ἐπίσης μία
ἀπὸ τὰς πλέον
γνωστὰς ἐπιστη-
μονικὰς φυσιο-
γνωμίας εἰς τὴν
Ἑλλάδα. Ὁ δια-
πρεπὴς καθηγη-
τὴς τοῦ Ἑκκλη-
σιαστικοῦ δικαί-
ου εἰς τὸ Πανε-
πιστήμιον κ. Ἰω-
άννης Εὐταξίας.

Ὁμολογῶ δὲ εἶνε
σφάλμα μου νὰ
μὴ τὸν γνωρίσω προσωπικῶς. Δὲν ἀρκεῖ
ὅμως ὅτι τὸν γνωρίζω ἐκ φήμης; Εἰς τὸν
δρόμον συχνάκις τὸν συναντῶ καὶ αἰσθάνομαι
εὐχαρίστησιν νὰ τὸν προσέχω καὶ νὰ μελετῶ
τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του. Φημί-
ζεται ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑξοχωτέρους νομομα-
θεῖς μας, καὶ εἶνε.

Ἐντὸς τῆς Τραπεζῆς, ὅπως εἰς τὸ Πανεπι-
στήμιον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, εἶνε ἐπίσης ἑξαι-
ρετικὴ μορφή. Ἀλλὰ μήπως ἦτο δυνατόν νὰ
μὴ εἶνε τοιαύτη ἀφοῦ εἶνε δημιουργὸν τῶν
χειρῶν του; Ποῖος ἄνθρωπος προικισμένος ἀπὸ
τὴν φύσιν μὲ νοῦν καὶ μὲ θέλησιν καὶ ἀγάπην
πρὸς τὴν ἐργασίαν δὲν ἐπεβλήθη καὶ δὲν ἐθρι-
άμβευσεν εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς του;

Εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τίποτε ὠραιότερον
ἀπὸ τὴν θέλησιν. Ὁ γνωρίζων νὰ θέλῃ, με-
γαλουργεῖ ὅσον καὶ ἂν αἱ περιστάσεις ἐνὶ
ἐνῆντα. Ἡ δύναμις τῆς ἀντοχῆς εἰς τὸν
κάματον τὰς ἐκμηδενίζει. Ὁ κ. Εὐταξίας εἶνε
ἓνας ἀπὸ τὰς γρανιτικὰς αὐτὰς θελήσεις ποὺ ἐκ-
μηδενίζουν τὰς ἐναντιότητάς των περιστάσεων.

Μὲ δύο τοιούτους ὑποδιοικητὰς ἡ ὑπέροχος
ικανότης τοῦ κ. Στρέϊτ ἐξωραίζεται περισσό-



ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

τερον. Ἡ ἐργατικότητα των δίδει εἰς τὸν σεβα-
στὸν διοικητὴν τὸν ὁποῖον λατρεύουν, τὸν ἀπαι-
τούμενον καιρὸν ὅπως μέσα εἰς τὸ γραφεῖον
τοῦ σφυρηλατῇ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑθνικῆς
Τραπεζῆς. Καὶ ὅταν ὀμιλοῦμεν περὶ τοῦ με-
γαλείου τῆς Τραπεζῆς πρόκειται περὶ τοῦ οἰ-
κονομικοῦ μεγαλείου ὁλοκλήρου τῆς χώρας.
Διότι ὁ κ. Στρέϊτ παραπλεύρως τῆς εὐδωσέως
τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, ἔθεσε
καὶ τὴν οἰκονομικὴν εὐδωσιν τῆς Ἑλλάδος.
Ὁ κτηματικὸς πλοῦτος τῆς χώρας μας ὀφείλε-
ται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἐνυπόθηκα δάνεια
ἅτινα ἀφθόνως χορηγεῖ εἰς τὸν λαόν. Ἡ γε-
ωργία δὲ καὶ ἡ βιομηχανία, ἂν ἀνεπτύχθη-
σαν καὶ ἀναπτύσσωνται, κατὰ μέγα μέρος τὴν
πρόδοσιν των τὴν ὀφείλουν εἰς τὴν Ἑθνικὴν
Τράπεζαν καὶ προσωπικῶς εἰς τὸν κ. Στρέϊτ
ὅστις γνωρίζει ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία
τῆς χώρας κατορθοῦται διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς
βιομηχανίας καὶ τῶν γεωργικῶν πληθυσμῶν.
Τὸ ἐμπόριον ἐκεῖθεν θ' ἀντλήσῃ τὴν ἰσχύν του
καὶ τὸ Κράτος τοὺς χρηματικούς του πόρους.
Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον βλέπομεν καὶ εἰς τοὺς
συγκριτικούς πίνακας τῶν διαφορῶν ἀπολογι-
σμῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς ὅτι κατὰ τὸ τε-
λευταῖον δεκαετὲς διάστημα τὰ πρὸς τοὺς γε-



ΤΟ ΝΕΟΝ ΚΤΙΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ωργούς χορηγούμενα κεφάλαια ηυξήθησαν καταπληκτικώς. Καί τοῦτο μᾶς πείθει ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς διοικήσεως δὲν ἦτο ἀπλή πρᾶξις πρὸς εὐρυνσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπεζῆς, ἀλλ' ἓνα μεγαλεπήβουλον οἰκονομικὸν πρόγραμμα τοῦ διοικητοῦ, ἐκ τῆς πραγματώσεως τοῦ ὁποίου ἡ προσδοκωμένη ὠφέλεια θὰ εἶνε διττή, οὕτως ὥστε καὶ ἡ Τράπεζα νὰ προσπορίζεται κέρδη καὶ ἡ γεωργία ν' ἀνακουφίζεται καὶ μεγαλύνεται ὑπὸ τὸν πρόθυμον ἀντιλήπτορα τῶν ἀναγκῶν τῆς.

Μὲ τοιοῦτον πνεῦμα θετικόν, γενικὸν καὶ φιλόπατρι διοικουμένη ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα κατήγαγεν ἀληθεῖς θριάμβους κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν. Κάθε ἔτος ποῦ περνᾷ, σημειώνει καὶ μίαν ἐπιτυχίαν τόσον δι' ἐαυτήν ὅσον καὶ διὰ τὸ ἔθνος. Διότι δὲν ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς. Κατεχόμενος ὁ διοικητὴς τῆς ἀπὸ τὸ δαιμόνιον τῆς δράσεως μεταδίδει καὶ εἰς τοὺς ἐλαχίστους τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς τὸ ρεῦμα αὐτὸ τῆς ἐργατικότητος καὶ τῆς ζωῆς. Τῆς εὐρύτητος εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν καθηκόντων ἑνὸς ἀνθρώπου ὅστις πρέπει νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ δρᾷ διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ συγχρόνως διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐνα ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς προόδου διὰ τὰ ἄτομα, συνεπῶς διὰ τὰς ομάδας καὶ ἐπομένως διὰ τὰ ἔθνη. Καὶ αὕτη ἡ ἀκαταγώνιστος δύναμις πρὸς τὰ ἔμπροσθ' ὤθησε τὸν κ. Στρέϊτ καὶ εἰς τὴν σύστασιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπειδὴ

ἦτο ἀδύνατος ἡ ἴδρυσις ὑποκαταστημάτων τῆς Ἐθνικῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐσκέφθη τὴν σύστασιν νέας Τραπεζῆς. Καὶ τὴν ἴδρυσεν διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν οἰκονομικὴν ἐνότητα τοῦ ἔξω μετὰ τοῦ ἔσω Ἑλληνισμοῦ ἐξυπηρετῶν τοιοῦτοτρόπως τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἐνα βλέμμα εἰς τοὺς ἀπολογισμοὺς ἐκάστου ἔτους δεικνύει πασιφανῶς ὅχι μόνον τὴν δρασιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀλλὰ τὴν γιγαντιαίαν πρόδόν τῆς. Ὅμιλοῦν οἱ ἀριθμοὶ μὲ τὴν εὐγλωττίαν ποῦ μένει κανεὶς κεκηνῶς ἐμπροσθεν τῆς ἐπιτελουμένης ἐργασίας. Ὁ κολοσσὸς αὐξάνει. Παρὰ τὸ ἐκ 33 ἑκατομμυρίων μετοχικὸν κεφάλαιον τῆς, αἱ πρὸς αὐτὴν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἔντοκοι καὶ ἄτοκοι καταθέσεις ὁσημέραι ἐξογκοῦνται. Τὸ ταμειυτήριόν τῆς ἰσχνὸν πρὸ τινων ἑτῶν, σήμερον προσεγγίζει τὰ 5 καὶ 1/2 ἑκατομμύρια. Διὰ τοῦ σωστικοῦ αὐτοῦ μέτρου τὸ ὁποῖον πρώτη ἐνεκαίνιασεν εἰς τὸν τόπον μας, ἐβροντοφώνησεν εἰς τὸν λαὸν τὸν τρόπον τῆς οἰκονομίας. Ἡ φωνὴ τῆς ἀντήχησεν εἰς τὸν πρακτικὸν νοῦν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πτωχολογία δι' αὐτοῦ ἀνεκουφίσθη. Δὲν σπαταλᾷ τὸ ὀλίγον χρήμα τῆς εἰς τὰ ταβερνεῖα. Τὸ ἀποταμιεύει ὀβολὸν πρὸς ὀβολὸν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Τραπεζῆς διὰ νὰ τὸ ἀποσύρῃ ἐκεῖθεν ὁπότεν θὰ ἔχῃ τὴν ἀνάγκην του.

Καὶ ὅταν βλέπει κανεὶς ὅλα αὐτά, αἰσθάνεται ἓνα ἐνδόμυχον σεβασμὸν πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ μίαν ὑπερηφάνειαν συγχρόνως ὡς Ἑλλήν. Ὡς πρώτη ἀπὸ τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους μας δὲν περιορίσθη μόνον οἰκονομικῶς νὰ προσφέρῃ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τῆς εἰς τὸν τόπον. Ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν βελτίωσιν του καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς συγκοινωνίας καὶ τοῦ ἐξωραϊσμοῦ, ἔχει αὐτὴν πρόθυμον ἀρωγόν, καὶ ὅτι τοιοῦτον ἔργον βλέπομεν σήμερον ἀνὰ τοὺς δήμους καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος πρωτίστως ὀφείλεται εἰς αὐτήν. Εἰς τὴν πρόθυμόν τῆς ὑποστήριξιν παντὸς καλοῦ καὶ ὠφελίμου ἔργου διὰ παροχῆς δανείων ἔστω καὶ μὲ ζημίαν τῆς ἐνίοτε. Τὸ Κράτος εἰς αὐτὴν ἀτενίζει καθὼς καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον ὡς εἰς μίαν ἐκπολιτιστικὴν δύναμιν. Διότι δὲν φιλαργυρεῖται τὸ χρήμα τῆς δι' ἔργα σωστικά καὶ ὠφέλιμα. Δὲν ζητεῖ νὰ κερδοσκοπήσῃ ἀλλὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ Κράτος καὶ τὸ ἔθνος διὰ ποικιλοτρόπων συνδασμῶν ποῦ καθιστοῦν πράγματι τὰ ἔθνη μεγάλα καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς οὐσίας καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς μορφῆς.

Δὲν εἶνε λοιπὸν ἓνα μεγαλεῖον ἔθνικόν οὕτως ἐργαζομένη ἡ Τράπεζα; Ὁ παρακολουθήσας τὴν ἱστορίαν τῆς ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἰδρύσεώς τῆς μέχρι σήμερον καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1896 κ' ἐδῶθεν, ὅπου κατήγαγε τοὺς μεγάλους τῆς θριάμβους, δὲν δύναται παρὰ νὰ τὴν παραβάλλῃ πρὸς ἓνα ποῖημα τοῦ ὁποίου

κάθε λέξις εἶνε διαμαντόπετρα καὶ κάθε στίχος ἓνας ἥλιος μὴ σκιαζόμενος ἀπὸ κανένα σύννεφον, μὴ παρασυρόμενος ἀπὸ καμμίαν θύελλαν. Μέσα εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐμφωλεύει ὅχι μόνον ὁ θετικὸς νοῦς ἀλλὰ καὶ ὁ φωτεινός, ὁ ἐκπολιτιστικὸς νοῦς, αὐτὸν ποῦ ζητεῖ ὁ Καρλάυλ δι' ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα.

Τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ νοῦ τὴν αἰσθάνεται ἐπὶ μίαν δεκαετίαν τώρα ὁλόκληρος ὁ ἔσω καὶ ὁ ἔξω Ἑλληνισμός. Οἰκονομικῶς καὶ ἔθνικῶς. Ὡς δύναμιν συγκεντρώνουσαν καὶ ὡς δύναμιν ἐκπολιτίζουσαν. Ὅχι διότι κρατεῖ τοῦ ἑλληνικοῦ χρήματος, ἀλλὰ διότι γνωρίζει τὴν καλὴν καὶ ὠφέλιμον διάθεσιν αὐτοῦ. Ὅχι διότι ἐνισχύει μόνον, ἀλλὰ διότι γνωρίζει καὶ προλαμβάνει πολλάκις τὴν συμφορὰν καὶ δημιουργεῖ τὸν ναὸν τῆς οἰκονομικῆς εὐρωστίας ἐκεῖ ὅπου ἄλλοι δὲν βλέπουν παρὰ ἐρεῖπια καὶ συντρίμματα. Οἱ μεγάλοι οἰκονομολόγοι εἶνε ὅπως οἱ μεγάλοι κατακτηταί. Μὲ τὸν θετικὸν καὶ ἐπιστήμονα νοῦν πρέπει νὰ εἶνε ὠπλισμένοι ἐμφύτως καὶ ἀπὸ μεγάλῃν φαντασίαν καὶ ψυχὴν. Νὰ μὴ βλέπουν ἐντὸς τῆς Τραπεζῆς ἀλλὰ καὶ πέραν ἀκόμη, ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἔθνους. Αὐτὴν ὀφείλουν νὰ φέρουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν διὰ νὰ τὴν ἐνισχύσουν, τὴν καλλωπίσουν καὶ τὴν μεγαλώσουν. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τοιοῦτοτρόπως εἶδε, καὶ ὁ κ. Στρέϊτ ὀφείλει νὰ σεμνύνεται διὰ τοῦτο, διότι δι' αὐτοῦ ἡ Τράπεζα ἐβύθισε τὰ βλέμματα τῆς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

Η ΑΝΤΑΡΤΙΣ *

Τὰ βλέφαρα τῆς Ζοζάννας ἐχαμήλωναν, ἐκλείοντο νευρικά. Ἐβλεπε ξανά τὸ περιβολάκι τῆς ὁδοῦ Ἀμυῶτ. Τὰ πτερυγίσματα τῶν χελιδονῶν ἐδρεπάνιζαν τὸν ἀέρα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρό τῆς. Τὰ ξευγάρια ἐξανάρχιζαν τοὺς ἐρωτικούς περιπάτους των, εἰς τοὺς παλαιούς δρόμους, τοὺς Βαλζακικούς, ὀπίσω ἀπὸ τὸ Πάνθεον. Ἡ Ζοζάννα ἐπίστευσε ὅτι ἀνέπνεε τὴν ὁσμὴν τοῦ αἰθέρος ποῦ ἦτον χυμένη εἰς τὸ δωμάτιον* ἐνόμισεν ὅτι ἤκουε τὸν θόρυβον τοῦ ἐργατικοῦ σπλιτιοῦ, τὴν φωνὴν τῆς Μαρίας, τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου Βαλεντέν καὶ ἐπανεῦρε

τὴν πλῆξιν, τὴν νοσταλγικὴν ἀπελπισίαν ποῦ αἱ ἀνοίξεις τῆς ἄλλοτε ἔφεραν εἰς αὐτήν.

— Τί εἶνε; Τί ἔχετε; Εἶπε ὁ Νοέλ.

Παρετήρησε τὰ δλάνοικτα μάτια τῆς Ζοζάννας, μάτια ποῦ εἶχαν ἰδῆ πράγματα, σκηναί, πρόσωπα, ἄγνωστα εἰς αὐτόν, τὰ μυστηριώδη ἐκεῖνα μάτια τὰ τόσον ὠραῖα, τὰ βαθυγάλανα, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπερνοῦσαν σκιαί, ὅλο σκιάι...

Καὶ τὰ παρετήρησε τόσο πολὺ, αὐτὰ τὰ μάτια, ποῦ ἡ σκέψις του κατελήφθη ἀπὸ ἕλιγον ἐνώπιον τοῦ ἀγνώστου, κ' ἔπεσε διὰ μιᾶς εἰς τὴν ἄβυσσον...

— Ὅχι, εἶπε, ὅχι, δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς ἐν-

* «Παναθήναια» σελ. 90.

νοήσω... Είμαι φίλος σας, ο μόνος φίλος σας, καθώς λέτε. Είνε δύο μήνες που βλέπομεθα σχεδόν καθημερινώς. Ξέρω το σπίτι σας, τα βιβλία που σας αρέσουν περισσότερο, και τα λουλούδια που αγαπάτε, και την μουσική που σας κάμνει να κλαίτε. Γνωρίζω το σχέδιον των χειρονομιών σας, τους τόνους της φωνής σας, την λάμψιν των ματιών σας εις τας ἐναλλαγάς της. Ξέρω το παιδάκι σας, που δεν το έχω ιδῆ, τους Σαρτρέζους φίλους σας, όλους και όλα, ακόμη και τους αποθαμένους που ἐπέρασαν την ζωὴν τους σιμὰ σὲ σᾶς. Ἀλλὰ σᾶς, φίλη μου, δεν σᾶς ξέρω.

Ἡ Ζοζάννα δεν ἀπήντησε... Ἐκεῖνος εἶδε τὴν ὠχρότητά της, τὴν εἶδε νὰ σκυθρωπάξῃ περισσότερο. Ἐπείξε τὸ μπουκέτο ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη της καὶ ἀνέπνεε τὸ ἄρωμα... Πόσον ἦτο συγκινημένη!...

— Εἴμεθα νέοι ακόμη, εἶπε, καὶ τὰ χρόνια δεν μᾶς πῆραν ἐμπρός... Ἡ ζωὴ σας! Ἡ ζωὴ μου!...

Τὸν ἤκουε μὲ ἀνησυχίαν.

Αὐτὸς ἐπανέλαβε:

— Ἡ ζωὴ μου! τόσο λίγο τὴν συλλογίζομαι! Ὑστερ' ἀπὸ τόσας ἐργασίας, ἀπὸ τόσα ταξίδια αἰσθάνομαι πῶς εἶμαι ακόμη στὴν ἀρχή. Δεν ἔχω γνωρίσει τίς χαρὲς που κάμνουν τὴν ψυχὴν **νὰ μεγαλώσῃ**. Εἶμαι μόνος. Εἶμαι νέος... «Ζῶ εἰς τὸ παρὸν διὰ τὸ μέλλον». Δεν εἶμαι ὁ αἰχμάλωτος τοῦ παρελθόντος... Ἀλλὰ σεῖς!... Ἀνεσκήρτησε:

— Ἐγώ.

— Ἐσεῖς εἰσθε ὅλο συλλογισμένη καὶ ὅλο ἀναπολεῖτε τὸ παρελθόν. Θέλω κάποτε νὰ σᾶς πῶ: «Ἀφήστε τὸ παρελθόν. Στρέψτε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἐμπρός...»

Ὁμίλησε μ' ἕναν τόνον ἀπὸτομον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνυπῆρχε πικρία καὶ πόνος, ὀργὴ καὶ ζηλοτυπία... Ἡ Ζοζάννα ἔκαμε μίαν ἀνεπαίσθητην κίνησιν:

— Τί ἀπαιτητικὸς που εἰσθε!

— Σᾶς ζητῶ συγγνώμην... Δεν ἔχω τὸ δικαίωμα βέβαια...

— Φίλε μου, εἶπε μὲ γλυκύτητα, ἔχετε ὅλα τὰ φιλικὰ δικαιώματα... Ἀλλὰ εἰσθε πολὺ ἀνυπόμονος. Ἄς ἀφήσωμε τὸν καιρὸν νὰ κάμῃ τὸ ἔργον του. Θὰ ἐννοήσωμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη, νὰ διηγηθοῦμε τὴν ἱστορίαν μας ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον... Μοῦ τὸ ἔχετε δηλώσει δὲ ὅτι δεν κάμνετε ἐξομολογήσεις... Μήπως σᾶς ζητῶ τὰ μυστικά της ψυχῆς σας;

— Εἶνε ἀλήθεια, εἶπε, καὶ λυποῦμαι γι' αὐτό· δεν μοῦ ζητεῖτε τίποτε...

Ἐπροσπάθησε νὰ φανῇ εὐθυμος καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατώρθωσε νὰ φαιδρύνῃ καὶ τὴν Ζοζάνναν.

Ὁμίλησε διὰ τὴν Ἰταλίαν, τὴν ὁποῖαν ἀγαποῦσε σὰν «ἐρωμένην» του.

— Σᾶς ἐσυλλογίσθηκα πολλὰς φορὲς ἐκεῖ κάτω ὦ! τὸ πρῶτο γράμμα σας! τὸ ἐδιάβασα ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Duomo... Ξαναβλέπω καθαρὰ-καθαρὰ τὸ ὄνομά σας κάτω ἀπὸ μίαν σελίδα «Ζοζάννα Βαλεντέν!» Ἡ-μουν εὐχαριστημένος ὅτι τὸ ὄνομα αὐτὸ δεν ἦτον ψευδώνυμο. Καὶ τὸ ἀγαποῦσα τὸ ὁμορφο αὐτὸ ὀνοματάκι, ἦτον τόσο γλυκὺ στὰ χεῖλη μου καὶ τὸ ἐπανελάμβανα ὥσάν διὰ νὰ τὸ ἀπολαύσω: «Ζοζάννα... Ζοζάννα...» Καὶ ἐπειδὴ κ' ἐγὼ εἶμαι **εὐφάνταστος** καὶ **αἰσθηματικὸς** ἔξεχνουσα ὅλως διόλου τὸ ἄρθρον σας ποὺ εἶχε προκαλέσει τὴν ἀλληλογραφίαν μας· ἔξεχνουσα τὴν δημοσιογραφὸν, τὴν φεμινίσταν! Ἐβλεπα, εἰς τὴν πλατεῖαν αὐτὴν τῆς Σάρτρης ποὺ καλὰ ἤξερα, μὴ νέα γυναικοῦλα μαυροφορεμένην, μὲ βέλο... Ναι, μὴ νέα, λυπημένην καὶ δόλομονην καὶ χωρὶς φίλους... Καὶ εἶχα μεγάλην ἐπιθυμίαν ἢ γυναικοῦλα αὐτὴ, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν μ' ἐχώριζαν βουνὰ καὶ θάλασσες, νὰ εἶν' εὐτυχισμένη...

— Ἦτον ἤδη χάρις εἰς ἐσᾶς ὀλιγώτερο δυστυχισμένη!

Ὑπάρχει, εἰς τὴν θύραν τοῦ Βαπτιστηρίου ἕνα ἔργον τοῦ Γκιμπέρτι¹ τὸ ὁποῖον ἀγαπῶ πολὺ, μία γυναῖκα λιγερή, ὑψηλή. Στρέφει τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν της δεν φαίνεται μόνον ποὺ μαντεύει κανεὶς τὸ χαμόγελό της... Αἱ ὀνειροπολήσεις μου προσεκολλῶντο εἰς τὸ ἀόρατον αὐτὸ χαμόγελο... Εἶχα συγκινηθῇ, χωρὶς λόγον, σὰν νὰ μοῦ εἶχε δοθῇ ἀπὸ κάποιον Ἀθάνατον ἢ ὑπόσχεσις μεγάλης εὐτυχίας... Κ' ἔλεγα μέσα μου: «Εἶμαι γελοῖος! εἶμαι ἡλίθιος!... Αὐτὴ ἡ Ζοζάννα, ἂν ἤξερε, θὰ γελοῦσε μαζί μου!...» Ἐν τούτοις τὸ ἐνστικτον δεν μὲ ἀπατοῦσε· μίαν εὐτυχίαν μεγάλην ἤρχετο πρὸς ἐμέ, ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν κωδῶνων τοῦ ἐσπερινοῦ, στὸ ὠραῖον ἐκεῖνο Φλωρεντινὸ βράδυ.

— Καὶ ἦτον ἡ πρώτη φορὰ ποὺ εἰσθε τόσο... ὀνειροπόλος.

— Πῶς τὸ ἐννοήσατε;

¹ Lorenzo Ghiberti γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτον Φλωρεντινὸς ὁ ὁποῖος διηθῆνε τὰς ἐργασίας τοῦ Duomo τῆς Φλωρεντίας (1378-1455).

— Δεν ἀπαντήσατε ποτέ σας γυναῖκα ἀξίαν τῆς ἐμπιστοσύνης σας, τῆς φιλίας σας;...

Ἡ Ζοζάννα ἐκοκκίνιζε καθὼς ὁμιλοῦσε. Ὁ Νοὲλ ἀπεκρίθη λυπημένος:

— Ἐζήτησα...

— Πολλὰς φορὲς;

— Ὅχι πολλὰς φορὲς... Καὶ τόσο κακὰ!... Καὶ σᾶς ἤθρα τόσο ἀργά...

— Ἀλλοίμονον!

— Πάρα πολὺ ἀργά;...

Ἡ Ζοζάννα ἐψιθύρισε:

— Δεν ξέρω... Ὅχι... γιατί «πάρα πολὺ ἀργά»;... Εἴμεθα φίλοι: αὐτὸ δεν εἶνε λίγο.

— Θὰ γίνωμε φίλοι.

— Θὰ γίνωμε;... Πῆτε «εἴμεθα»... Τί λείπει λοιπὸν ἀπὸ τῆς φιλίας μας;

Ὁ Νοὲλ ἐκύτταξε τὴν Ζοζάνναν εἰς τὰ μάτια καὶ εἶπε μὲ σοβαρότητα:

— Ἡ τελεία ἐμπιστοσύνη...

Ἐφυγε... Ἡ Ζοζάννα ἐγύριζε κ' ἐκεῖνη στὸ σπίτι της, μόνη, πεζῇ, ἀργά-ἀργά, ταραγμένη. Μερικὰ σύννεφα ἐπλανῶντο εἰς τὸν οὐρανόν· ὁ ἥλιος ἦτον θερμὸς καὶ ἄσπρος· τὰ ἀνθὴ τῶν καστανίων ἐπεφταν βροχὴ ἐπάνω στὴν ἄμμον.

Εἰς τὸ rond-point τῶν Ἡλυσίων Πεδίων ἡ Ζοζάννα ἐσταμάτησε, προτοῦ περάσῃ τὴν ἀρόδον, μετὰ τῶν ἀμαξῶν. Κάτι ξανθὰ μαλλιά, ἕνα ἐπανωφόρι ἄσπρο κάτω ἀπὸ μίαν ὀμβρέλλαν ἀνοικμένην, τῆς ἐνθῆμισαν μίαν συνάντησιν της εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμεικοῦ μὲ τὸν Νοὲλ... Ξαναεἶδε μίαν νέαν ξανθὴν—Ἀμερικανίδα, χωρὶς ἄλλο—τὴν ὁποῖαν ἐθαύμασε καθὼς ἐπερνοῦσε. Κέσυλλογίσθη:

«Περίεργον... Δεν ἔχω τὸν φυσικὸν τύπον ποὺ ἀγαπᾷ...»

Ἐδοκίμασε μίαν ἐνόχλησιν ἀόριστον, μίαν ζηλοτυπίαν ἀδικαιολόγητην, καί, παρατηροῦσα τὰς πλουσίας κυρίας μὲ τὰ λούσα των ἐνθρονισμένας εἰς τὰμάξια, ἡσθάνθη τὸν ἑαυτὸν της πτωχὸν καὶ ταπεινὸν μὲ τὴν μαύρην φούσταν της, ποὺ δεν ἦτο πλέον τῆς ἐποχῆς...

Ἐσυλλογίζετο ἂν ὁ Νοὲλ εἶχε ἐρωμένην, καὶ πῶς θὰ τὴν ἀγαποῦσε αὐτὴν τὴν ἐρωμένην, διότι αὐτὴν τὴν ἀγαποῦσε μὲ ὅλον του τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Κἔξαφνα, ὕστερα ἀκόμη ἀπὸ τὸ πρόγευμα μὲ τὸν φίλον της καὶ τὰ παρηγορητικά του λόγια, ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ κλαύσῃ.

«Ὅμως, ἐσκέπτετο, δεν θέλω νὰ μάγαπῃ... Καὶ δεν ἠμπορῶ νὰ τὸν ἀγαπῶ! Ὑπάρχουν τόσα καὶ τόσα ἀνάμεσά μας... ἡ παλαιὰ μου

ἀγάπη, τὸ παιδί, τὸ τρομερὸ αὐτὸ μυστικὸ ποὺ ὁ Νοὲλ προαισθάνεται ἴσως, ἀφοῦ ζητεῖ τὴν «**τελείαν ἐμπιστοσύνην**»...

Νὰ ἔχῃ πίστιν δηλαδὴ εἰς αὐτόν, ἢ νὰ μὴ τοῦ κρατῇ τίποτε μυστικὸν ἀπὸ τὰ μυστικά της ζωῆς της; Βέβαια, ἡ Ζοζάννα θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὀμιλήσῃ χωρὶς νὰ προκαλέσῃ τὸν φόγον τοῦ Νοὲλ, ἢ τὴν καταφρόνησιν του. Κανένας ἄνθρωπος δεν ἦτον τόσο συγκαταβατικὸς εἰς τὰς ἀδυναμίας, εἰς τὰς πλάνας μιᾶς γυναικείας καρδιάς. Θὰ ἐννοοῦσε τὰ πάντα· θὰ εὐσπλαχνίζετο...

Ἀλλὰ πῶς νὰ ὀμιλήσῃ;... Γιατί;... Ὁ Νοὲλ δεν ἐποφθαλμοῦσε τὴν Ζοζάνναν· δεν τῆς ἔδειξε ποτέ τὴν παραμικροτέραν οἰκειότητα, τῆς ἐπρόσφερε μοναχὰ τὴν φιλίαν του καὶ ἐζήτησε τὴν ἰδικήν της.

Ἦτον τάχα σεβασμὸς πρὸς τὸ πένθος τῆς χηρείας της;

Μήπως ἀγαποῦσε καμμίαν ἄλλην, καθὼς κάμουν πολλοὶ ἄνδρες ἀπὸ ἐκείνους ποὺ χωρίζουν τὴν πνευματικὴν χαρὰν ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰσθήσεων; Μήπως εἶχε τὴν περιέργειαν νὰ δοκιμάσῃ συγκινήσεις σπανίας, μήπως ἦτον διλεττάντης τοῦ πλατωνισμοῦ;... Ὅπωςδήποτε ἡ ἀπαιτητικὴ φιλία του θὰ προσέκρουε εἰς τὴν αἰδήμονα σιωπὴν τῆς Ζοζάννας. Δεν τοῦ χρεωστοῦσε τὴν ἐξομολόγησιν ποὺ μία γυναῖκα ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ εἰς τὸν ἐραστὴν της, ἀλλὰ καὶ μία φίλη εἰς τὸν φίλον της. Ὑπάρχουν πέπλοι καλύπτοντες τὴν ψυχὴν, καὶ οἱ ὁποῖοι πίπτουν μόνον διὰ τὸν ἔρωτα μαζί μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους πέπλους...

Ἡ Ζοζάννα ἐλογικεύετο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ νὰ ἐνθαρρυνθῇ εἰς τὴν σιωπὴν της. Ἡ λέξις μάλιστα «φιλία» τὴν ἔκαμνε νὰ εὐρίσκη δικαίαν τὴν σιωπὴν της. Ἀλλὰ δεν ἤξευρε ὅτι ὁ ἀληθινὸς ἔρως—ὁ μὴ ἐφήμερος—εἶνε συγχρόνως ὁ μᾶλλον **δσιος** ἔρως· ὅτι ὁ ἔρως αὐτὸς ζητεῖ τὴν καρδίαν, κατ' ἀρχάς, μὲ μίαν ἀνησυχίαν ποὺ δεν καταπραΰνεται, ποὺ δεν ἀφίνει καθόλου θέσιν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν...

KI

Ἡ θύρα τῆς σάλας δεν ἦτον καλοκλεισμένη, καὶ ὁ Νοὲλ Ντελὺλ ὄρθιος σιμὰ εἰς τὸ παράθυρον, ἤκουε ἀκόμη τὰς φλυαρίας τῶν ἐπισκεπτριῶν, τὰς ὁποίας ἡ οἰκοδέσποινα ἐκρατοῦσε εἰς τὴν γαλερίαν.

Ἦσαν τρεῖς τὸν ἀριθμὸν ἀντιπροσωπεύουσαι ἀρκετὰ καλὰ τὸν συνθηματικὸν τύπον τῆς

Παρισινής, τρεῖς νέες γυναῖκες, καλοντυμένες καὶ πολὺ ἐνδιαφερόμεναι δι' ὅ,τι γίνεται καὶ ὅ,τι λέγεται. . . Ἐπὶ μίαν ὥραν, τριγύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ τσαγιού, διηγήθησαν διαφόρους ἱστορίας γιὰ παιδιὰ, ὑπηρετίας, μοδίστρες καὶ αὐτοκίνητα. Ἐπειτα, ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς κωμωδίας γραμμένης ἀπὸ κάποιον ἐρασιτέχνην, καὶ ἡ ὁποία παρεστάθη ἐν στενῷ κύκλῳ, ἐξέφεραν διαφόρους ἀφορισμούς περὶ τέχνης καὶ περὶ λογοτεχνίας.

Εἰς τὴν γαλερίαν, ὅπου εἶχαν ἀνάψει τὰ φῶτα ἀπὸ τὰς πέντε, ἡ συνδιάλεξις παρεκκλίνεται. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν διαφανῆ μέταξαν ὁ Νοέλ ἐμάντευε τὴν σκυμμένην σιλουέτταν τῆς κυρίας Μορισώ. Ἐφοροῦσε κόκκινα. Ἐλεγε μ' ἓνα μικρὸ γέλιο:

— Ὅχι, ἀγαπητή μου. . . Δὲν εἶνε κωμικόν. . .

Χήρα καὶ φιλάρεσκος, ὅπως ἡ Σελιμένη¹, φροντίζουσα μόνον πῶς νὰ παρεισδύῃ βαθύτερα εἰς τὸν κόσμον εἰς τὸν ὁποῖον ὁ γάμος τὴν εἶχεν εἰσαγάγει, ἡ Ρενέ Μορισώ μετεχειρίζετο διὰ πράγματα καὶ ἀνθρώπους τὸ αὐτὸ κριτήριον τὴν κομψότητα. . . Ὁ Νοέλ ἀπὸ δύο ἐτῶν εἶχε παρατηρήσει πολλὰς φορὰς τὸν στομπισμὸν αὐτόν, τὸν ἰδιάζοντα εἰς τοὺς νεοπλούτους, στομπισμὸν ποῦ ἡ Ρενέ ἔκρυπτε πρότινος ἐσκέφθη:

« Πῶς ἄλλαξε! . . . Τὴν εἶχα γνωρίσει ἀπλὴν σχεδόν, εὐγενῆ, ἔξυπνην, καλὴν σύντροφον, ἐρωμένην διασκεδαστικὴν. . . Εἶχε ἄλλοτε ὀλιγοτέραν ξηρότητα πνεύματος, ὀλιγοτέραν ματαιότητα. . . Ναί, ἄλλαξε! . . . Ἡ ἀνάγκη νὰ δείχνεται, νὰ μεγαλοπιάνεται, βλέπει. Φορεῖ ροῦχα κτυπητά, ὁμιλεῖ γιὰ ὅλα τὰ πράγματα, ὅπως τύχη καὶ τὴν «παθαίνει»! . . .

Εἶνε κρῖμα, μὰ τὴν ἀλήθεια. . . Τὴν εἶχα κάποτε ἀγαπήσει σχεδόν. . . Καὶ τώρα, μὲ στενοχωρεῖ. . . Εἶνε δικό της ἢ δικό μου λάθος.

Εἶμαι πιδ ἀνοικτομάτης τώρα, ἢ ὀλιγότερο συγκαταβατικός; . . . Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς δὲν τὴν ἀγαπῶ πλέον. . . Τὸ ἐννοεῖ. . . Τὸ πείσμα τὴν ὀδηγεῖ πρὸς ἐμέ. Καί, ἀνοήτως, ἡ ἀνία, ἡ μόνωσις, ἡ ἐπιθυμία ἀκόμη μὲ φέρνουν πρὸς ἐκείνην. Εἶνε ἡλίθιον, ὅ,τι ἔχω καμωμένα ἐδῶ! . . . »

Ἦκουε μέσα του τὴν τρυφεράν, καθαρὰν, δροσεράν φωνὴν μιᾶς ἄλλης γυναικός.

Ἡ Ρενέ ἐξηκολούθει νὰ γελά. Ὁ Νοέλ, ἀνυπομονῶν πότε νὰ φύγῃ, ἐσώκωσε μίαν γωνίαν τοῦ στόρ, παρετήρησε τὴν δύσιν τοῦ

¹ Πρόσωπον τῆς κωμωδίας τοῦ Μολιέρου: *Μισάνθρωπος*, τύπος νέας φιλάρεσκου.

Ἠλίου εἰς τὴν ὁδὸν Βινέζ. Ἐσυλλογίζετο: « Στὰς ἑπτὰ ἀκριβῶς φεύγω ».

Ἀλλὰ ἓνα φροῦ-φροῦ μεταξωτῶν, ἓνα γνωστὸν ἄρωμα τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι ἡ Ρενέ Μορισώ ἦτον κοντά του. Ἐστράφη:

— Θεέ μου! εἶπε ἡ νέα γυναῖκα, τί εὐθυμος ποῦ εἶσθε! Νοέλ, τί εὐθυμος ποῦ εἶσθε. Δὲν ἐκουρασθήκατε νὰ ὁμιλῆτε; . . . Δὲν καταβάλλετε προσπάθειαν διὰ νὰ εἰσθε τόσο ἐράσιμος, τόσο ἐράσιμος; . . . Ἡ κυρία Λανγκλοά τὰ εἶχε χάσει, καὶ αὐτὴ ἡ ξανθοῦλα ἡ Βερνέ, μοῦ εἶπε. . . Ὅχι, μὴ φεύγετε, ἀγαπητέ μου. Καθίστε! . . . Ὁφείλετε νὰ καθίσετε νὰ μακούμεστε. . . Θὰ σᾶς κάμω ὅ,τι παράπονο μᾶρσεί. . .

— Καμμίαν σκηρὴν, Ρενέ, μήπως;

Ὁ Νοέλ ἐκάθισε πάλιν κάπως πειστωμένος πρόθυμος ἐν τούτοις νὰ ὑπομείνῃ.

— Ἡ μικρὰ Βερνέ μοῦ εἶπε. . .

— Ἄν ξέρατε πόσο λίγο μὲνδιαφέρουν τὰ λόγια τῆς μικρᾶς Βερνέ! . . .

Μοῦ εἶπε: « Τί ἔχει λοιπὸν αὐτὸς ὁ δυστυχισμένος κύριος Ντελύ; . . . Δὲν φαίνεται πουνθενά, μόνον στὸ σπῖτι σας. . . καὶ ἀκόμη! . . . Ὁρᾶται τὴν Τετάρτη τὸ βράδυ ἐκεῖ; . . . Ὅχι, πολλὰς φορὰς; Ὁ! ἀγαπητή μου, νὰ δυσπιστῇτε. . . θὰ χάσετε τὸ «φλερτάκι» σας. . . Ὁταν κανεὶς ἀπὸ τοὺς φίλους μου ἐξαφανίζεται καὶ ἐμφανίζεται πάλι *στή χάσι καὶ στὴ φέξι*, ἀπασχολημένος, μουρμούρης, σκέπτομαι: « Εὐρίσκειται εἰς κρίσιμους στιγμὰς. . . Ὁ! εἶνε ἐρωτευμένος. . . » Ὁ Νοέλ δὲν ἀπήντησε. Ἡ κυρία Μορισώ ἐτοποθετήθη εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἐστίας, εἰς μίαν πολυθρόναν, καὶ παρατηροῦσα τὰ νύχια τῆς ποῦ ἐλαμποκοποῦσαν προσεποιητῇ περιφρονητικὴν ἀδιαφορίαν.

— Ἄν εἰσθε πράγματι εἰς *κρίσιμον* ὥραν πρέπει νὰ τὸ πῆτε. . . Δὲν εἶμαι ζηλιάρα κ' ἐνοχλητικὴ. . . Ἀλλ' ὅ,τι δὲν δέχομαι, ἀγαπητέ μου, εἶνε ὁ ἀπότομος ἐξαφανισμός σας. . . Ἡ ἀπουσία σας, τὴν ὁποίαν ὅλοι παρετήρησαν, μ' ἐκθέτει ὅσο κ' αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις ποῦ μοῦ ἐκάμνατε ἄλλοτε. Οἱ ἄνθρωποι λένε: « Τὰ χάλασαν. . . Γιατί τάχα; Ὡστε κάτι κρυφὸ ὑπῆρχε μεταξύ των; » Φοβοῦμαι τὰ ψι-ψι-ψι σὰν τὴν πιδ μεγάλην ἀρρώστια. . . Γι' αὐτὸ σᾶς ἐξήτησα ἐπιμόνως νὰ ἐρχεσθε τὴν ἡμέρα ποῦ δέχομαι. . .

— Καθὼς βλέπετε ἦλθα. Ὑπέστην τὴν συγκινητικὴν ὁμιλίαν τῆς κυρίας Βερνέ, τῆς κυρίας Λαγκλοά! . . . Ἐξέρω πῶς θὰ εἶνε τὰ κατὰ αὐτῆς τῆς ἀνοίξεως, ὅτι τὸ αὐτοκίνητον τῆς κυρίας Βερνέ εἶνε καταπληκτικῆς ταχύτη-

τος, ὅτι δὲν ὑπάρχουν πιά στὴ Γαλλία μαγεῖρισες οἰκονόμες οὔτε ὑπηρετίες ἐνάρτεες. . . Ἐξέρω ἀκόμη ὅτι ἡ κωμωδία τοῦ κυρίου Πριβάζ εἶνε ἓνα μπίζουδάκι, διαμαντάκι! . . . Ναί, ἡ ζωὴ εἶνε βραχεῖα, ἔχω πολλὰς ἐργασίας καὶ μολαταῦτα εἰμ' ἐδῶ μιὰ ὥρα τώρα. Μοῦ παραπονεῖσθε ἀντὶ νὰ μὲ λυπηθῇτε καὶ νὰ μὲ ἀνταμείψετε. Δὲν εἶνε εὐγενὲς αὐτό.

— Ἐχετε ἀνταμειφθῇ ἐκ τῶν προτέρων. . .

— Πῶς;

— Λησμονεῖτε ἴσως. . .

— Ὁ! Ρενέ! . . .

— Ἐγενιμάτιστα δύο φορὰς μαζί σας, ἐγὼ καὶ σεῖς μόνον, δύο φορὰς εἰς διάστημα δεκαπέντε ἡμερῶν. . . καὶ παρ' ὀλίγο νὰ συναντήσωμε τὸν πρώην πεθερό μου. . .

— Σᾶς διαβεβαῖω, παρὰ πολὺ φρόνιμη γυναῖκα, ὅτι ὁ πρώην πεθερός σας δὲν μᾶς εἶδε.

— Εὐτυχῶς! . . . Μὲ κατηγορεῖτε γιὰ τὴν φρονιμάδα μου;

— Τοῦναντίον. . .

— Γιὰ σταθῇτε. . .

— Τί θέλετε;

— Ἄλλοτε ἡ φρονιμάδα αὐτὴ σᾶς ἔκαμνε ν' ἀνατριχιάζετε. . .

— Ἄλλοτε, ναί. . . Παρεφερόμην κάπως. . . Θὰ ἐξέδετα τὴν ὑπόληψίν σας ὡς χήρας ἀνεπιλήπτου. . .

— Μὲ περιπαίζετε!

— Καθόλου μάλιστα! Ἐπιθυμοῦσατε νὰ μείνετε ἐλευθέρη καὶ νὰ χαίρετε τὴν ὑπόληψιν τοῦ κόσμου. . . Μοῦ εἶχατε μάθει ὅτι τὸ πᾶν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κάμῃ χωρὶς νὰ *φαίνεται*. . . Κ' ἐγὼ, καλὸς μαθητὴς, δὲν ἐφαινόμουν ὅτι σᾶς περιμένω, δὲν ἐφαινόμουν ὅτι σᾶς ἐπιθυμῶ, ἐπροσπαθοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι λυπημένος, νὰ μὴ φαίνωμαι εὐχαριστημένος. . . Καὶ μὲ τὸ προσπαθῶ νὰ μὴ φαίνωμαι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. . .

— Δὲν ἠξεύρετε πλέον τί εἶσθε. . .

— Εἶμαι ἓνας ἄνθρωπος ποῦ ἔχει ἓνα σωρὸ δουλειᾶς καὶ λυπεῖται πολὺ ποῦ θὰ σᾶς ἀφήσῃ.

— Ἐνας ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἀγαπᾷ!

— Τί θέλετε νὰ πῆτε;

— Ἡ Ρενέ ἐγέλασε, ἀπλωσε τοὺς βραχίονας κ' ἔκαμε νὰ λάμψουν τὰ μάτια τῆς κάτω ἀπὸ τὰ ξανθὰ φρύδια. . .

— Θέλω νὰ πῶ ὅτι δὲν ἀγαπᾶτε αἰσθηματικά. . . Ὁ κύριος δὲν ἔχει τὴν καρδιά τρυφερὴ κ' ἐτοίμα τὰ δάκρυα εἰς κάθε στιγμὴν. . .

— Νὰ παίξῃ κανεὶς ρόλον τέτοιου κυρίου

σιμά σας, Ρενέ, θὰ ἦτον ὡς νὰ παίξῃ ρόλον ἀνοήτου.

Ἐκείνη εἶπε μὲ σταθερὰν πεποίθησιν:

— Θὰ ἐπαίζατε πολὺ κακὰ αὐτὸν τὸν ρόλον. Εἶσθε ἓνας φιλήδονος σκεπτικιστής.

— Καὶ σεῖς;

— Δὲν ξέρω.

— Εἶσθε μίαν σεμνότυφην φιλήδονη!

— Εὐχαριστῶ πολὺ. Πῆτε λοιπὸν Ἀρσινόην¹.

— Εἶσθε πάρα πολὺ νέα.

— Εἶνε ἡ πρώτη κολακευτικὴ λέξις ποῦ λέτε σήμερα. . . Ὁ! Δὲν μ' ἀγαπᾶτε καθόλου.

— Ὁ, Ρενέ. . . Μοῦ ἀρέσετε ἀπειρώς, σᾶς βεβαίω.

— Ναί. . . ναί. . . ξέρω. . . Ἀλλὰ *μίαν ὥρα* *πρωτῶν* θὰ ἔχετε καὶ σεῖς τὴν «κρίσιν σας» ὅπως λέγει ἡ Σωσάννα Βερνέ. Θὰ μοῦ πῆτε ὅτι δὲν ἱκανοποιῶ τὴν καρδιά σας, ὅτι συναντήσατε τὸν ἄγγελον, τὴν Βεατρίκην. . .

— Διυσχυρίζεσθε ἐν τούτοις πρὸ ὀλίγου ὅτι εἶμαι «φιλήδονος σκεπτικιστής». . .

— Ναί, ἀλλὰ ἔχετε τόσην φαντασίαν! . . .

Ἐσηκώθη. Ἀκουμβῶσα εἰς τὴν πολυθρόναν τοῦ Νοέλ ἔκλινε πρὸς αὐτὸν τὴν ξανθὴν κεφαλὴν τῆς. . .

— Πολλὴν φαντασίαν, νεῦρα, ἀλλὰ καρδιά τίποτε. . .

— Θαυμάζω ποῦ μὲ ξεύρετε τόσο καλά.

— Ἐχετε ἀλλάξει πολὺ ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ἐπῆγατε στὴν Ἰταλία. . . Ὑπῆρχε κάτι ἄλλο μέσα στὰ γράμματά σας ποῦ μοῦ ἐστέλνατε ἀπὸ τὴ Φλωρεντία! . . . Καὶ ἀφότου ἐγυρίσατε, πολὺ ὀλίγες ὥρες σας μοῦ χαρίζετε καὶ κάποτε κάποτε μερικὰ γραμματάκια παρὰ πολὺ ἔξυπνα ὥστε νὰ εἶνε τρυφερά. . . Τρώμε μαζί ἀπόψε; . . . Ἐχω ἐπιθυμίαν νὰ πάμε στὸ Κινέζικο Περίπτερον. . .

— Αἱ ὅχι ἐκεῖ. . .

— Γιατί;

— Πρῶτα-πρῶτα, ἀπόψε δὲν εἶνε δυνατόν. . . Ἐχω πολλὴ δουλειά. . .

— Θεέ μου! Τί κουραστικός ποῦ εἶσθε μ' αὐτὲς τίς δουλειές σας! . . . Ἀλλὰ δὲν πιστεύω. . . Περιμένετε καμμιά γυναῖκα, τὴν Βεατρίκην, τὴν ἀδελφὴν ψυχὴν!

— Περιμένω ἓνα γράμμα, πολὺ σημαντικόν. . .

— Τόσο πολὺ; . . . Ἐξαρτῶνται τὸ μέλλον σας ἀπ' αὐτό; . . .

— Τίς οἶδε!

¹ Πρόσωπον τῆς κωμωδίας *Μισάνθρωπος* τοῦ Μολιέρου = Γρηγόριος — φιλάρεσκος.

— Πφ!

— Καληνύκτα, αγαπητή μου... Να με συγχωρήτε...

Τῆς ἐφίλησε τὸ χέρι· ἀλλὰ καθὼς ἐσήκωνε τὴν κεφαλὴν, τὸ ἐχθρικὸν βλέμμα τῆς Ρενέ συνήντησε τὸ ἰδικόν του. Ἡ ἡμέρα ἐφευγε ἀργά, καθὼς εἰς τὴν δύσιν ἐνὸς ἔρωτος ὁ πόθος φεύγει ἀργὰ ἀπὸ τὰς ψυχάς. Ἡ γυναῖκα ποῦ εἶχε δώσει καὶ εἶχε ζητήσει μόνον τὴν ἡδονήν, ἡσθάνετο, ἀπὸ μίαν ζηλότυπον διαίσθησιν, τὸν ἄνδρα ὁ ὁποῖος ἀπεμακρύνετο ἀπ' αὐτὴν βαδίζων πρὸς τὸ **πάνθος**.

Καὶ ὁ δεσμός, τὸν ὁποῖον εἶχε πιστεύσει τόσο δυνατόν, ἦτον τώρα μία κλωστή ἔτοιμη νὰ κοπῇ...

Ματαιόδοξη καὶ ἀπαιτητική, παρ' ὀλίγον μὲ μίαν τῆς λέξιν νὰ κόψῃ αὐτὴν τὴν κλωστήν... Ἀλλὰ ἡ Ρενέ Μορισώ, μὲ ὅλην τὴν προνοητικότητα τῆς, εἶχε τὴν κρυφὴν δειλίαν τῶν φιληδόνων ὑπάρξουν. Δὲν εἶχε ἀγαπήσει ποτέ τῆς καὶ δὲν θάγαπούσε ποτέ τῆς κανένα. Ὁ μὲν τῆς εἶχαν ἀρέσει μερικοὶ ἄνθρωποι καὶ ὁ Νοέλ περισσότερο ἀπ' ὅλους. Τῆς ἄρεσε μάλιστα περισσότερο τὴν στιγμὴν αὐτὴν ποῦ τὴν ἄφινε.

— Εἶχε μεταβῇ εἰς ἀναζήτησίν του τὸ περασμένο φθινόπωρον εἰς τὸ Bellagio καὶ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἔμειναν μαζί μόνον τοὺς οἱ δύο καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ ἦτον πολὺ μελαγχολική. Ἡ Ρενέ δὲν ἐννόησε ὅτι ὁ Νοέλ πιθανὸν νὰ εἶχε κουρασθῇ τὰ ξανθὰ μαλλιά τῆς καὶ τοὺς ὤμους τῆς, τὰ χωρατά τῆς, ὅτι πιθανὸν νὰ εἶχε κουρασθῇ ἀπὸ τὴν «**κομπότση**» αὐτὴν ποῦ ἐπιτηδεύετο... Αὐτὸς ὁ ὁποῖος τὴν εἶχε εὖρει εὐχάριστον καὶ διασκεδαστικὴν πρότινος, τὴν παρέττει ἀπογοητευμένος τώρα καὶ μόλις τὴν ἐπιθυμοῦσε χωρὶς νὰ εὐχαριστῇ ἐν τούτοις μαζί τῆς. Ἄν κ' ἐμπρός τῆς παρουσιάζετο ὡς **φιληδόνος σκεπτικιστής**, ἦτον κατὰ βάθος, εὐαίσθητος καὶ τρυφερός καὶ εἶχε ἤδη κορεσθῇ ἀπὸ ἕνα ἐντελὲς **σαρκικὸν** ἔρωτα. Τὴν γεμάτην ἐγωϊσμόν καὶ ματαίαν αὐτὴν γυναῖκα, πεθαίνουσιν ἀπὸ αὐτολατρείαν, αὐτὴν τὴν ἐρασίαν γυναῖκα — νευρόσπαστον τὴν ἐχρησιμοποιοῦσε ὅπως ἤθελεν αὐτὸς καὶ θὰ τὴν ἀπέριπτε χωρὶς τύψεις μόλις θὰ ἔπαυε νὰ τοῦ ἀρέσῃ — ἦτον τόσο βέβαιος ὅτι δὲν θὰ τῆς ἐρράγιζε τὴν καρδιά!

Ὅταν ἐγύρισε εἰς τὴν Γαλλίαν, πέντε μῆνας ἀργότερα ὁ σύνδεσμός των ἀνεπείσθη...

Ἀλλὰ ὁ Νοέλ καθίστα σπανιωτέρας τὰς ἐπιθέσεις του, ἀρνεῖτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἀπέφευγε ὅλας τὰς Λαγκλόα, τὰς Βερνέτ καὶ τὰς ἄλλας ποῦ ἀποτελοῦσαν τὴν **μπάνταν**, τὴν αὐλὴν τῆς Ρενέ... Ἐλεγε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ τὸν ὠργίζαν μὲ τὴν μετριότητά των, τὴν πτωχείαν τῆς ψυχῆς των...

— Μὰ τί σὰς ἔπιασε; ἔλεγε ἡ Ρενέ κάποτε. Θὰ ἐπέσατε εἰς τὸν σοσιαλισμὸν ἢ τὴν φιλελευθροπλίαν... Καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς με τὸν ὁποῖον ἐγκωμιάζετε τὰς **γυναῖκας τοῦ πνεύματος**... Ἡ ὁμιλία σας ἄλλοτε ἦτον περισσότερο διασκεδαστικὴ ἀπὸ τὰ βιβλία σας, ἄλλοτε!... Καὶ τώρα εἶνε σὰν νὰ πιστεύετε ἐκεῖνα ποῦ γράφετε: γίνεσθε φεμινιστὴς, ἐσεῖς! Εἶνε παράξενο...

Αὐτὸς δὲν ἐσυζητοῦσε καθόλου. Ἐσήκωνε τοὺς ὤμους, ἔπειτα ἀναπτε ἕνα σιγαρέττο. Ἡ εὐγενικὴ σιωπὴ του ἔσκαζε τὴν κυρίαν Μορισώ. Τὰ ραντεβού των ἐτελείωναν μὲ γλυκύπικρα λογάκια.

Ἡ Ρενέ ἐμυρίζετο κάποιον κρυφὸν κίνδυνον. Ὑπῆρχε μία γυναῖκα, κάποια γυναῖκα στὴ μέση... Προσεχὴς ἐρωμένη, ἢ μήπως μνηστή;... Ὁ Νοέλ ἐφοβιοῦσε εἰς τὴν ιδέαν τοῦ γάμου κ' ἐφοβεῖτο τὸν «σοβαρὸν δεσμόν» ὅπως λέγουν. Ποτὲ δὲν εἶχε ὑποσχεθῇ πίστιν καὶ οἱ ἐρωτές του ἦσαν ἰδιοτροπίαι...

Ἀλλὰ δὲν ἦτον ἰδιοτροπία ποῦ τὸν ἔκαμνε τόσο ἀμίλητον, τόσο πικραμένον... Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐμνησικακοῦσε ἐναντίον τῆς ἐρωμένης του διὰ τὰ φιλήματα ποῦ τοῦ ἔδιδε...

Τὴν τελευταίαν φορὰν προπάντων, ἡ Ρενέ εἶχε αἰσθανθῇ ὅτι χάσμα ὑπῆρχε μεταξύ των ἦτον τόσο λυπημένος, τόσο ἐφαίνετο ἀηδιάζων τὸν ἑαυτὸν του!...

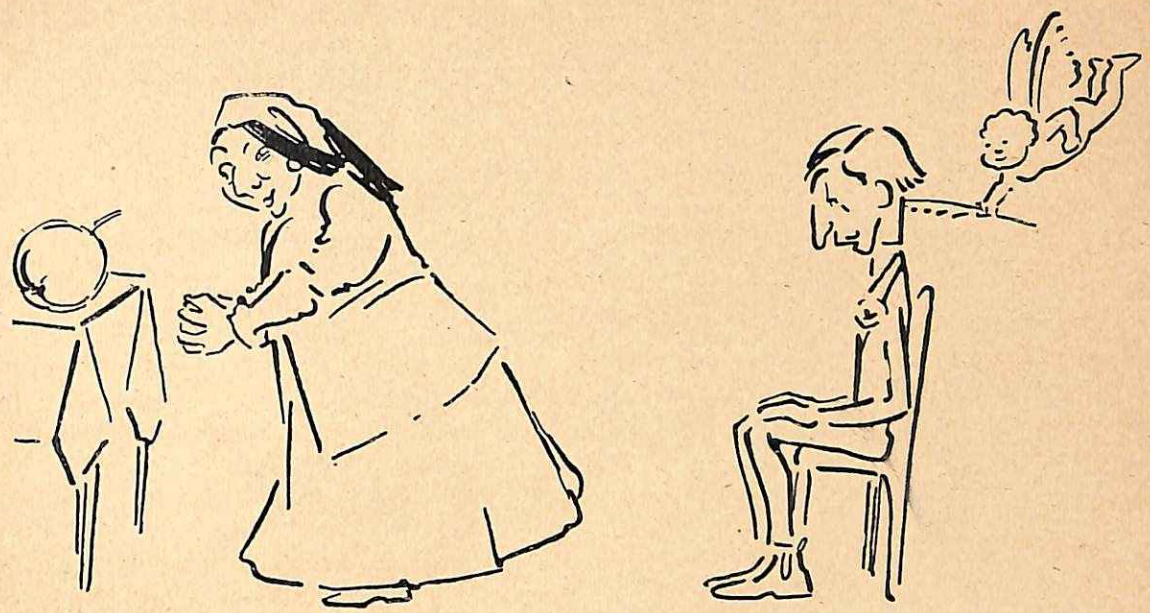
Νὰ τὸν ἐρωτήσῃ;... Δὲν ἐτολμοῦσε νὰ διακινδυνεύσῃ ἐρώτησιν ὠρισμένην, διότι δὲν ὑπῆρχε μεταξύ των καμμία ἐγκαρδιότης σχέσεων, μία λογομαχία μόνον καὶ θωπεΐαι. — Καὶ ἡ γυναῖκα αὐτὴ ποῦ δὲν ἦτον δειλὴ καὶ τὴν ὁποίαν ἡ ἐντροπὴ δὲν ἐνοχλοῦσε καθόλου, δὲν ἡσθάνετο καμμίαν εὐχαρίστησιν εἰς τὸν ρόλον τῆς ἐμπίστου καὶ τῆς φίλης...

Αὐτὸ τὸ βράδυ ὅμως, κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ ἡ Ρενέ ἡσθάνθη ἕνα ζωερὸν πείσμα καὶ σχεδὸν θλίψιν... Παρετήρησε τὰ λεπτά καὶ φανερόντα θεληματικότητα χεῖλη τοῦ νέου. Καὶ ἐπόθησε νὰ τὸν ἐπανακτήσῃ...

[Ἀκολουθεῖ]

[Μετάφρ. Α. Κ.]

MARCELLE TINAYRE



Μῆλο μου, μὴ μαραίνεισαι καὶ χάνης τὴ θωριά σου
Γιατ' ἄλλοι δὲν ἀγαπῶ ὥσάν τὴν ἀφεντιά σου.

Ἐγὼ καλὰ καθόμενα, φρόνιμα, μὲ τάξι
Τί τοῦ καμα τοῦ ἔρωτα κ' ἤρθε νὰ μὲ πειράξῃ.



Λεμονά καὶ κυτριά μου ποῦ 'χεις φύλλα δροσερά
Δροσίσε μου τὴν καρδιά μου, κι' ὅλα μου τὰ σωθικά.

Ὁ ἔρωτας μ' ἀπῆλθε σ' ἕνα στενὸ σοκάκι,
Ἐβάστα καὶ στὰ χεῖρα του ἕνα σταμνὶ φαρμάκι.

ΛΑΤΙΝΑ ΔΙΣΤΙΧΑ — ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΥΠΟ Θ. ΑΝΩΝΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΕΑΝ εσώζετο ο μέγας πολίτης — ήτο ή ειλικρινής ευχή όλης της Ελλάδος διά τόν ποιητήν αυτόν του πλούτου — θα είχε, εις τās ώρας της σχολής του, μίαν ευχάριστον ένασχόλησιν, αναλογιζόμενος και μανθάνων τί συνέβη γύρω από την κλίνη της αγωνίας του. Είπε μερικά περιστατικά της ζωής, που κάμνουν τόν άνθρωπον φιλόσοφον, ακόμη και όταν δεν είχε γεννημένος με φιλοσοφικήν ιδιοσυγκρασίαν. Και ο Πεσματζίλογλου, θα είχε να φιλοσοφήσῃ, με τόν τρόπον που φιλοσοφεί ξεχωριστά κάθε άνθρωπος, χωρίς να ήνε μοιστής, δυϊστής ή ό,τι άλλο, διά πολλά πράγματα της φύσεως και της ζωής: Διά την τύχην, διά την ιατρικήν, διά τούς ανθρώπους, διά τās εφημερίδας και διά την οικονομικήν επιστήμην ακόμη.

Όταν ή ασθένεια ανεβαίνει τα μαρμάρινα σκαλοπάτια των επίσημων και όταν φθάνει απρόσκλητος και χωρίς διατυπώσεις έως την κλίνη των, δυνεΐζεται και αυτή την επιστημότητα των θυμάτων της και προσελκύει τα έκθαμβα βλέμματα του κόσμου. Γίνεται και αυτή επίσημος. Η λευχαιμία του πανελληνίου ανθρώπου και ή λευχαιμία του γείτονός μου του απομάχου ώρισμένος δεν είναι τό ίδιον πράγμα. Έπρεπε να βεβή από τό υπόγειον του άσήμου εις την αίθουσαν του τραπέζιτου διά να γίνη τραγικώς γνωστή εις όλον τόν κόσμον, ακόμη και εις τούς ιατρούς. Εάν εσώζετο ο Πεσματζίλογλου θα είμπορούσε να καυχήθῃ, ότι έδίδαξε την λευχαιμίαν εις την Ελλάδα κ' έκαμε σφωτέρους τούς ιατρούς της.

Όταν πάλιν ή Ιατρική ανεβαίνει τα μαρμάρινα σκαλοπάτια των επίσημων και πλησιάζει με σαβαρότητα, όχι πάντοτε δικαιολογημένην, εις την κλίνη των, παίρνει και αυτή από την επιστημότητά των, και όλος ο κόσμος την κυττάζει έκθαμβος, ως να την έβλεπε διά πρώτην φοράν. Ωρισμένος ή Ιατρική που κατεβαίνει εις τό υπόγειον του γείτονός μου του απομάχου δεν είναι ή Ιατρική που ανεβαίνει εις τās αίθουσας του τραπέζιτου. Η πρώτη περνά και κανέναν δεν την αντίλαμβάνεται. «Βαπτίζει και μυρώνει άρα ζήση, άρα μη ζήση» Η δεύτερα πηγαίνει με πομπήν. Ο κόσμος σταματά και της άνοίγει τόπον να περάσῃ. Κρατεί τα βότανα της — τα ίδια βότανα! — μέσα εις μεταξωτόν σάκκον και κρύβει τούς διαταγμούς της κάτω από πορφύραν. Αί εφημερίδες, που ένασχολούνται με όλα τα έπίσημα και πλούσια αντίκειμενα, παραμερίζουν κάθε άλλο θέμα διά να ένασχοληθουν με την έπίσημον Ιατρικήν. Και έπειδή ή Ιατρική, όπως ο διάβολος, έχει πολλά ποδάρια, κάθε δημοσιογράφος πιάνει από ένα. Και εκείνη, όπως οι πολυποδαρούσες, άφίνει από ένα της ποδάρι εις τόν καθένα και τούς ξεφεύγει. Όλα αυτά συμβαίνουν όταν ή Ασθένεια και ή Ιατρική ανεβαίνουν τα σκαλοπάτια των επίσημων. Γίνονται και οι δύο άγνωριστες. Και έτσι εις τās Αθήνας τās ήμέρας αυτές εδημοουργήθησαν τόσαι λευχαιμίες όσοι είναι και οι άνθρωποι που όμιλούν διά λευχαιμίαν. Και ποίος δεν είναι; Εάν έπανεύρισκεν ο μέγας πολίτης την υγείαν του θα διεσκέδαζε, σκεπτόμενος, ότι, όχι μόνον έκαμε λαλιστέραν την γλώσσαν των ιατρών — ο χρυσός, λέγει ο Αφεντούλης εις την «Φαρμακολογίαν» του, και εν τή παλάμη έντεθείς, κουφότερον καθιστά τό σώμα των ιατρών και λαλιστέραν την γλώσσαν — αλλά και

ότι έδωκεν άφορμήν εις εφαρμογάς της Ιατρικής άγνώστους έως τώρα.

Εφαρμογάς. Διατί όχι; Μία είναι και εκείνη που μάς υπενθύμισεν ο καθηγητής κ. Ζωγιάς. Ο πνευματώδης διδάσκαλός μου έκαμεν ένα ύπαιγιμόν εις τό ερεθισμένον ανακοινωθέν, που εδημοσίευσεν εις την «Εστίαν» και τό όποιον έγραψεν αρχικώς γαλλιστί, διά να συγκρατήσῃ με τās άπαλότητας της γαλλικής γλώσσης την τραχύτητα της δικαιολογημένης όργης του. Και όμίλησε περί λευχαιμίας και χρηματιστικών «κόλπων». Αν είχα τό πνεύμα του συμπαθητικού διδασκάλου μου, θα έγραφα μίαν μονογραφίαν διά την νέαν αυτήν εφαρμογήν της Ιατρικής, διά την Ιατρικήν εφηρμοσμένην εις την Οικονομολογίαν. Διατί όχι; Τό χρήμα που έγινε επίσημη δύναμις εις τās ήμέρας μας, επηρεάζει τα πάντα και επηρεάζεται άμοιβαίως. Εις τόν παλαιόν καιρόν φαίνεται ότι είχε μόνον την δύναμιν, χωρίς τίτλους ευγένειας. Σήμερον τούς απέκτησε και αυτούς. Και έτσι εξηγείται, πώς, ενώ εις τόν παλαιόν καιρόν οι άνθρωποι όμιλούσαν με συστολήν δι' αυτό και δεν όμιλούσαν εις κάθε περιστασιν, τóσον ώστε και ο Χριστός ακόμη να σκανδαλίζεται, βλέπων τό έμπόριον πλησιάζον εις τόν ναόν του Κυρίου, σήμερον με τούς άριστοκρατικούς του τίτλους, φθάνει υπερήφανον μέχρι των βωμών και των εστιών. Έως χθές αί εφημερίδες, όμιλούσαι διά την αγωνίαν ενός ανθρώπου, ανεμύγνυν άσεβώς υπό διπλόν τίτλον την ζωήν του ανθρώπου με την ζωήν των τραπέζων, την ιατρικήν με την οικονομολογίαν, πράγμα που δεν θα έσυγχωρούσεν ή παλαιά ευγένεια. Δι' όλα αυτά θα έλάμβανε άφορμήν να φιλοσοφήσῃ ο νεκρός της χθές, έπανερχόμενος εις την ζωήν και την ενεργείαν.

Άλλο υπήρξεν όμως τό θέλημα της Μοίρας. Ο μέγας δημιουργός, ή εξαιρετική αυτή νεοελληνική δύναμις, ο άνθρωπος προς τόν όποιον είχε συνειθίσει να στρέφεται ή Ελλάς, δι' ό,τι άπαιτούσε τόλμην, δημιουργικότητα, ενεργείαν, νικητής τóσων άγώνων, έπεσε νικημένος εις τόν έσχατον, τόν άριστον άγώνα, μ' ένα τελευταίον ειρωνικόν μειδίημα προς την άνίσχυρον επιστήμην, που έσταύρωσε τα χέρια της επάνω από την αγωνίαν του. Και ποίος ήξευρε έάν, την τελευταίαν στιγμήν, τό δαιμόνιον του ανθρώπου αυτού, ο όποιος δεν έγνώρισεν παρά έπιτυχίας και νίκας εις την ζωήν του, δεν έπεθύμησε να είναι ιατρός, διά να σώσῃ ο ίδιος τόν εαυτόν του. Οι ιατροί του έμετρούσαν με άπόγνωσιν τα έκατομμύρια των έρυνθών και των λευκών αίμοσφαιρίων του. Και δεν είμπούσαν να φέρουν τό ίσοζύγιον. Ίσως ο ίδιος θα τό έφερεν.

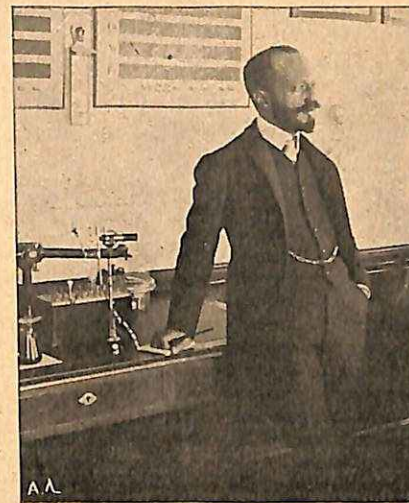
Διότι ο μέγας αυτός δημιουργός ήτο από τό ύψος των ανθρώπων, από τό όποιον δημιουργούνται οι νικηταί των ανθρώπινων άγώνων.

Π. Νβ.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Κωνστ. Ζέγγελης

ΕΙΣ κάποιαν διάλεξιν των «Παναθηναίων» μου φαίνεται ότι έγνωρίσθηκα με τόν νέον καθηγητήν της Χημείας εις τό Πανεπιστήμιον, κ. Κωνστ. Ζέγγελην. Ένθυμouμαι καλά ότι, από τα όλίγα λόγια που άν-



Κωνστ. Ζέγγελης

τηλλάξαμεν, μου έκαμε βαθυτάτην έντύπωσιν. Τό θέμα της συνομιλίας μας δεν ήτο περί χημείας, άλλ' άπλούστατα γλωσσικών και καλλιτεχνικών. Όμολογώ ότι από ένα χημικόν δεν έπερίμενα τόσην λεπτήν αίσθησιν του καλού και τόσην γνώσιν των γλωσσικών ζητημάτων μας. Είξευρα ότι ο κ. Ζέγγελης συνεργάζεται εις τα «Παναθηναία» όπου είχα αναγνώσει διαφόρους μελέτας του, αλλά δεν ήτο δυνατόν να φαντασθώ ότι ο άνθρωπος αυτός, που είναι βυθισμένος εις τό πέλαγος της γιγαντιαίας αυτής επιστήμης, εύρισκε τόν καιρόν να παρακολουθῇ και την σύγχρονον φιλολογικήν μας κίνησιν και τό σπουδαιότερον να έχῃ σαφή έπ' αυτής γνώμην.

Η συνομιλία μας εκείνη μ' έκαμε να τόν παρακολουθώ κατόπιν και ως επιστήμονα. Τόν ήκουσα διδάσκοντα εις τό Χημείον και τό Πολυτεχνείον. Σας βεβαιώ ότι μ' εξέπληξε ή σαφήνεια του και ή εύφροδαιά του. Έχει θαυμάσιον μεταδοτικόν. Η φράσις του είναι στρογγυλή και τóσον καθαρά, που δίδει εις τόν άκροατήν την έντύπωσιν ότι ο διδάσκων είναι όχι μόνον βαθύς γνώστης της επιστήμης του αλλά και έξοχος διδάσκαλος.

Ός εκ τούτου δεν είναι καθόλου παράδοξον να μεγαλουργήσῃ εις την επιστήμην του. Και τό πιστεύω αυτό διά τόν κ. Ζέγγελην. Είναι άλλως τε κ' ή πεποίθησις πολλών, άφού ένας καθηγητής του Πανεπιστημίου που τιμά την Μαθηματικήν Επιστήμην, και τόν όποιον σέβομαι και θαυμάζω, τόν απέκάλεσε «ήρωα» εν συγκρίσει με άλλους συναδέλφους του. Και όντως πρέπει να είναι ήρωας διά να διαδεχθῇ ένα Χρηστομάνον.

Θεόδωρος Σκούφος

Ο κ. Σκούφος είναι αληθινά ένας πολυπαράδοξος άνθρωπος. Ήκουσα περί αυτού όταν ήμουν πολύ νέος ακόμη μέσα σ' ένα φιλικό σπίτι. Είταν αί ήμέραι που είχε φύγει διά την Εύρώπην, όπως σπουδήμαί Παλαιοντολόγος. Η άπόφασις αυτή του κ. Σκούφου να έγκολπωθῇ μίαν επιστήμην κάπως στα- νίαν, μου είχε χαλίσει τόν νουν και κατειχόμην από την έπιθυμίαν να γνωρίσω αυτόν τόν άνθρωπον. Σκεπτήτε το, δεν ήτο μικρόν αυτό διά τόν τόπον μας όπου σωρηδόν γίνονται ιατροί, δικηγόροι και διδάσκαλοι, ένας να ξεφύγῃ από τās επιστημονικάς αυ-

τάς ασχολίας και να έναγκαλισθῇ μίαν επιστήμην τόσον δύσκολον την όποιαν με τóσον κόπον ο Συνίερ κατώρθωσε να επιβάλῃ διά να την συνεχίσουν βραδύτερον οι Δάρβιν, Λωυιλάρντ, Ούξλεϋ και άλλοι.

Άλλ' ο κ. Σκούφος φαίνεται ότι ήτο πλασμένος δι' αυτήν. Εις την Εύρώπην εθριάμβευσε καθώς και εδώ όταν επέστρεψεν. Είμπορώ μάλιστα να είπω ότι εις την Ελλάδα είναι ο δημιουργός αυτής της επιστήμης ήτις παρέχει άνυπολόγιστους υπηρεσίας εις την εξέλιξιν της ανθρώπινης σκέψεως διά της γνώσεως της ιστορίας του πλανήτου μας. Τό ανθρώπινον πνεύμα όφείλει όχι όλίγα εις τούς παλαιοντολόγους, τούς βαθείς τούτους έρευνητάς των έντός της γης άπολιθωμένων οργανισμών.

Εκ των έρευνητών τούτων δι' ήμās είναι και ο κ. Σκούφος τόν όποιον τό Πανεπιστήμιον εκάλεσεν εις τούς κόλπους του διά την έδραν της Παλαιοντολογίας. Σεινός εις τούς τρόπους, μετριοφρων και συνομιλητής ευχάριστος, ο νέος καθηγητής είναι συμπαθέστατος



Θεόδωρος Σκούφος

εις όσους τόν πλησιάζουν. Οι άναγνώσται των «Παναθηναίων» των όποιων είναι συνεργάτης, τόν γνωρίζουν πρό πολλού και είμαι βέβαιος ότι ιδιαίτερος θα έχάρησαν που επί τέλους οι κοίτοι ενός τοιούτου επιστήμονος έστέφθησαν από έπιτυχίαν.

Π. Ζ

Νίνα Φωκά

ΕΝΑ τάλαντον, που προσετέθη εις τόν καλλιτεχνικόν κόσμον των Αθηνών. Προτιμώ να τό αφήσω χωρίς επίθετον από φόβον μήπως ελαττώσω την αξίαν του. Μας ήλθε από την Βόρναν, πέρσι τό καλοκαίρι. Αί Αθήναι άς χαρούν μεγάλην χαράν, άς υπερηφανευθουν διά την νέαν των κάτοικον. Πρό ενός ή δύο έτών, περαστική, ή κυρία Φωκά έτραγουδούσε εις μίαν συναυλίαν του «Παρνασσού». Προχθές εις τόν «Παρνασσόν» πάλιν ήκούσθη τό τραγούδι της. Ποίους κόσμους έμορφους ένθυμίζει, τέχνης που την καλλύνον χίλια μυστικά στολίδια:

Ένα τραγούδι που δεν λησμονείται, μα όλοένα, μέσα στην ψυχην εκείνου που τό ήκουσε, φθάνει του όνειρου τα μακροσμένα όρια. Ήχοι καθαροί και διαυγείς. Με δροσιά ραντισμένοι. Ασφαλείς. Θεομοί και άπαλοί. Θίγουν τās λεπτότερας χορδάς, και στο πέραςμά των ξυπνά τό πιο αληθινόν αίσθημα.



Νίνα Φωκά

Ἡ κυρία Φωκά εἶναι Σμυρναία. Φυσιognωμία ἀνοικτή, ὅπως τὴν βλέπετε εἰς τὴν εἰκόνα της. Ὅλα ζωγραφισμένα στὸ πρόσωπόν της ἑπάνω. Ἡ χειραψία της θερμὴ καὶ εἰλικρινής. Ἀφελὴς καὶ ἀνεπιτήδευτος, δὲν ἔχει καμμίαν ιδέαν διὰ τὸ τάλαντόν της, ιδέαν ματαιότητος. Δεῖγμα ἀληθινοῦ καλλιτέχνου.

Τὶ εὐχάριστες ὥρες ὅταν δέχεται τὸν μικρὸν κύκλον τῶν μουσικῶν καὶ λογίων στὸ σπίτι της. Κάποτε τὸ μοναδικὸν τραγοῦδι της συνοδεύει ἑξαφνα μιά παιδικὴ νότα ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ διπλανοῦ δωματίου, σὰν νὰ ἤθελε νὰ ἐνθυμίση εἰς τὴν καλλιτέχνην πῶς εἶναι καὶ μητέρα. Καὶ εἶναι καὶ εἰς τὰ δύο τόσον τελεία. Ἐνα χαμόγελο γεμάτο ἀπὸ καλωσύνην καὶ στοργὴν πρὸς τὰ χαριτωμένα της μικρά, καὶ ἀμέσως ἔπειτα ἡ γυναικὴ τῆς τέχνης, ποὺ λησιμονεῖ ὅλα καὶ ἀφαιρεῖται καὶ ζῇ μέσα εἰς τὴν μοναδικὴν ἀτμοσφαῖραν ποὺ σκορπᾷ γύρω τὸ τραγοῦδι της.

Πρέπει, ἀλήθεια, νὰ ὑπερφηανεῖται τὸ Ὠδεῖον Λότνερ διὰ τὴν μοναδικὴν του αἰοδόν. Γλίσφωρα ἐλπίζομεν παρὰ τὴν ταλαντούχον καλλιτέχνην νὰ ἔχωμεν νὰ ἐξάρωμεν μίαν τελείαν καθηγήτριά. Καὶ δὲν εἶναι ἀπλὴ φράσις φιλοφροσύνης αὐτὸ ποὺ γράφω. Τὸ ἤκουσα ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν εἰδικῶν ὅτι ἡ μέθοδός της θὰ φέρῃ τοὺς καλλιτέχνους καρποὺς καὶ θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀναδείξῃ τὰς μαθητρίδας της, ἐκεῖνας ποὺ ἔχουν τὸ δῶρον τῆς φωνῆς, ἀνταξίας τῆς διδασκαλίας

Κ. Μ.

Κωνστ. Νικολάου

ὍΤΑΝ βλέπω τὸν κ. Νικολάου θυμοῦμαι πάντοτε τὸ καμαράκι τῆς ὁδοῦ Σορβώνης ἔς τὸ Παρίσι. Εἶνε ἐννέα χρόνια τώρα ποὺ ἔνα βράδυ ἕνας κοινὸς φίλος ὁ γλύπτης κ. Σῶχος μᾶς ἐγνώρισε. Νὰ σὰς εἶπω εἰλικρινῶς; Δὲν ἐνθουσιάστηκα ἀμέσως μετὰ τὸν κ. Νικολάου. Ἡ ὁλοστροφύλη ξυρισμένη μορφὴ του, ἕνας στόμπος ἰδιαίτερος ἔς τὴν ὁμιλίαν του καὶ ἡ ἐμφυτος ἐπιφυλακτικότης μου, μ' ἔκαμαν νὰ εἶμαι κάπως ψυχρὸς μαζί του. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι μοῦ ὁμίλει μετὰ πολὺ ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν φωνητικὴν μουσικὴν — τότε ἐφοῖτα εἰς τὸ Conservatoire — ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του. Αὐτὸς ὁ ὕμνος πρὸς τὸ ἐγὼ του δὲν μοῦ πολυήρεσε, μολοντὶ μέσα εἰς τὴν συνειδήσιν μου ἔδραυτο ἡ πρὸς τὸ τάλαντον του ἐκτίμησις μου. Τὴν στιγμὴν ὅπως ὅπου ἤρχισα νὰ τὸν μελετῶ βαθύτερον καὶ νὰ τὸν συμπαθῶ, τὸν ἔκασα.

Κατὰ τὴν συνήθειάν μου δὲν ἐφρόντισα νὰ μάθω τί ἀπέγγινεν ὁ παχὺς καὶ ὁλοστροφύλλος νέος ὅταν

κατὰ τὴν ἀπὸ τὸν Σαμάραν ἐπληροφορήθην ὅτι εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ κ. Νικολάου ἔδρεπε δάφνας. Ὁ συνθέτης τῆς «Φλόρα Μιράμπιλις» ἦτο ἐνθουσιασμένος μαζί του, ἕνας ἐνθουσιασμὸς ἄδολος καὶ εἰλικρινῆς ποὺ μετὰ παρέσυρε καὶ ἐμένα, ὥστε νὰ αἰσθάνωμαι τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ἐπαινῶ καὶ νὰ συζητήσω καὶ πάλιν μαζί του.

Ἡ ἐπιθυμία μου αὕτη ἐβράδυνε νὰ πραγματοποιηθῇ. Ἀλλὰ μόνον τὰ βουνὰ δὲν συναντῶνται καὶ μίαν ἡμέραν ἡ τύχη μᾶς ἔφερε τὸν ἕναν ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Ἡ παλαιὰ γνωριμία μετετράπη εἰς φιλίαν. Δὲν ἀντηλλάξαμεν τοὺς ὀπλισμούς μας ὅπως οἱ Ὀμηρικοὶ ἦρωες. Ἔως ἐκεῖ δὲν ἐφθασεν ὁ ἐνθουσιασμὸς μας. Ἀλλως τε ἐστερούμεθα τοιούτων ὀπλισμῶν. Περιωρίσθημεν μόνον εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν μερικῶν σκέψεων καὶ ἰδεῶν καλλιτεχνικῶν.

Ὁ κ. Νικολάου εἰς τὴν συνάντησίν μας αὐτὴν σὰς βεβαίω μὲν ἐφάνη ἄλλος ἄνθρωπος. Δὲν βλέπω πλέον εἰς αὐτόν, τὸν καλλιτέχνην αἰοδόν, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον, καὶ τὸν πατριώτην μαζί. Τὸν ἄνθρωπον ποὺ τὸν ἐγκέφαλόν του καὶ τὴν ψυχὴν του κάποια σκέψις εὐρύτερα θωπεύει. Μένει πάντοτε ὡς ἐξωτερικὸς ἄν-

Κωνστ. Νικολάου
Γελοιογραφία Θ. Ἀννίνου.

θρωπος ὁ ἴδιος. Ἡ αὕτη ὁλοστροφύλλος καὶ ξυρισμένη φυσιognωμία, τὸ ἴδιο κοῦμβωμα τῆς ρεδιγκότας, τὸ αὐτὸ ἀρχιερατικὸν βάδισμα καὶ χαιρέτισμα. Ὁ αὐτὸς τόνος τῆς φωνῆς του ὁ στοργύλλος καὶ στομφώδης. Τὸ ἐγὼ του ἐπίσης ὡς βαθυφώνου δὲν ἡλωιώθη. Τί μετὰ τοῦτο; Μήπως πράγματι δὲν εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον περιτέχνους βαθυφώνους τῆς ἐποχῆς μας; Ἀλλὰ τώρα μοῦ ἀρέσει καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ γελᾷ σὰν παιδάκι καὶ ποὺ ἀφίνει τὸν νοῦν του νὰ ὁρμᾷ πρὸς τὰ μεγάλα καλλιτεχνικὰ ἰδανικά διὰ τὸ ἔθνος μας.

Ὡς καλλιτέχνην τὸν ἐχειροκρότησα πολλὰς φορὰς. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου δὲν θὰ τὸν ξεχάσω εἶνε ὅταν τὸν εἶδα ὡς Μεφιστοφελῆν εἰς τὸν «Φάουστ». Ἄν σὰς εἶπω ὅτι ἕνα τοιοῦτον τύπον Μεφιστοφίλους ποθοῦν πολλοὶ μεγάλοι καλλιτέχναι νὰ διαπλάσουν, θὰ σὰς φανῇ ὑπερβολή; Ὅχι βεβαίως, διότι ἡ μοῖρα τὸν ἐπροκάισε μετὰ ἀληθινὴν καλλιτεχνικὴν φλόγα καὶ εἶνε ἀπὸ τοὺς σπανίους, ποὺ ἔχει καὶ ἡ πτωχὴ μας πατρίς νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν φωνητικὴν μουσικὴν, μετὰ κάποια ὑπερηφάνειαν.

Π. Ζ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝῆ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ ΝΟΙΞΑ τὸ συρτάρι τῶν «Παναθηναίων» ὅπου ἐκρύπτετο ὁρμαθὸς ποιημάτων νεαρῶν ποιητῶν. Εἶχα τὸν ἡρωισμόν νὰ τ' ἀναγνώσω ὅλα καὶ ἐσκέφθην ὅτι ὁ Ἀττικὸς ἥλιος ποὺ θαυμάζομεν ὅλοι μας καὶ ἰδιαίτερος ὁ κ. Γαβριηλίδης, ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκκολάπτῃ ὅχι ὀλίγους νεαροὺς ποιητάς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλως τε ὁλος ὁ κόσμος γράφει στίχους χωρὶς ὅμως καὶ ὅλοι νὰ εἶναι ποιηταί. Ἰδίως μετὰ τῶν νέων ἡ τάσις αὕτη πρὸς τὸ στιχογραφεῖν κατήντησε σχεδὸν μανία. Θὰ ἦτο φρονιμώτερον ὅμως οἱ περισσότεροι νὰ κατεγίνοντο, πρὶν ἢ διερμηνεύσουν τοὺς πόθους τῶν καὶ τὰ ὄνειρά των διὰ τῆς Ἀπολλωνίου λύρας, εἰς τὴν μελέτην τῶν καλῶν ποιημάτων ἰδικῶν μας ἢ ξένων. Κάτι θὰ εἶχον νὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τῆς μελέτης. Ἄν ὅχι τίποτε ἄλλο τοῦλάχιστον κάποιαν ἐπιφύλαξιν πρὸς τὴν ποιητικὴν τῶν μεγαλοφυῶν καὶ ἕνα διαταγμὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς τέχνης τῶν.

Ἐκτὸς τούτου διὰ τῆς μελέτης οἱ νεαροὶ μουσολῆπτοι θὰ μάθουν ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Ὁραίου εἰς τὸν ὁποῖον ποθοῦν νὰ εἰσελθῶν ἔχει τὴν θύραν πολὺ στενὴν δι' ὅσους δὲν κατορθώνουν νὰ διακρίνουν πραγματικῶς καὶ τὰς ἐλαφροτέρας ἀποχρώσεις τοῦ αἰωνίου καλοῦ. Ἐπειτα ὑπάρχουν μερικοὶ νόμοι τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ρυθμοῦ τοὺς ὁποῖους διὰ νὰ κατανοήσῃ κανεὶς προαπαιτεῖται κάποια ἰδιαίτερα σπουδὴ. Ὁ στίχος ποὺ φαίνεται τόσον ἀπλοῦς εἶνε δυσκολώτερος ἀπὸ τὴν ἀπόκρησιν ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ διπλώματος. Πρέπει νὰ ἔχῃ κάποιαν ψυχὴν διὰ νὰ στέκεται εἰς τὰ πόδια του. Μίαν σκέψιν, ἕνα αἰσθημα, μίαν εἰκόνα ποιητικὴν διὰ νὰ προκαλῇ τὴν σκέψιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ ν' ἀνακουφίσῃ τὴν ψυχὴν του. Ἀλλως δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν ἂν γράφεται ἢ ρίπεται εἰς τὴν δημοσιότητα ζητώντας τὴν ἀθανάσιαν, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ δυσχεραστήσῃ τοὺς νεαροὺς τῶν Μουσῶν θεράποντας, τοὺς συμβουλεύῃ ὅτι θὰ εἶναι προτιμώτερον νὰ ἔχαιον τοὺς πρώτους στίχους τῶν ὅπως ἐπὶ τῆς τέφρας αὐτῶν δημιουργήσουν βραδυτέρον τὰ τυχόν καλλιτεχνήματά των.

Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαμαν μόνοι των, ἴσως διότι δὲν τὸ ἐσκέφθησαν, τοὺς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψουν καὶ τὸ κάμω ἐγὼ, ἀφοῦ κρατήσω ἐξ αὐτῶν τὰ τρία κατωτέρω ποιήματα τῶν νεαρῶν κ. κ. Λεάντρον Παλαμά, Ναπολέοντος Λαπαθιώτη καὶ Ν. Δημητριάδην ἐντὸς τῶν ὁποίων γλυκοχαράζει κάποια ποιητικὴ ψυχὴ ποὺ μᾶς ὑπόσχεται κάτι τι διὰ τὸ μέλλον

Ζ.

Ἀγάπης πόθοι
Γλυκὸ μαράζι
Ποῦ ἡ νύχτα κλώθει
Κι' ἡ μέρα σπάζει,

Καιροὶ μου μάγοι
Καὶ καρδιοχτύπια
Μέθης πελάγη
Ποῦ φλόγες ἦπια,

Γέλια καὶ πόνοι
Λαχτάρες, ρίγη,
Νέκρα σὰς ζῶναι,
Νέκρα σὰς πνίγει...

Γέροντες σὰν κρήναι
Σεψυχημένοι...
Ὁνειρο; σβύνει,
Ἀφρός;... πεθαίνει...

Σύννεφα, πάχνη!
Τρέμει ὁ διαβάτης.

Δροσιά τ' ἀοπάχνει
Στὸ φύσημά της...

Ὅλο γλιστροῦνε,
Διαβάτη πλάνε...
Μὰ ποῦναι, ποῦναι;
Ἀ! πάνε, πάνε...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Λ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ.

Ὡ λούλουδα.

Μέσ' στὴ νυχτιά κάτι λογάκια
Ἀλλάξετε μὲ τὰ στεράκια
Καὶ τὸ φεγγάρι τοῦρανοῦ,
Καὶ τὴν ἀγνή, στὴν πλάση γύρα,
Ὡ λούλουδα, σκορπάτε μύτρα
Ποῦ ἀναγαλιάζουνε τὸ νοῦ.

Καὶ τὸ στεφάνι τοῦ Θανάτου,
Καὶ τὸ στεφάνι τοῦ Ἀθανάτου
Τὰ μάραντο, πλέκει ἑοῖς.
Καὶ φωτολάμπει σὰν τὰστρα
Τὴν ἀνοιξὴ τὴν ἀνθοπλάστρα,
Στὴν ἀγκαλιά μέσα τῆς γῆς.

Στοῦ Χάρου ὡς πέσετε τὰ βρόχια,
Λαμπμένα πὸ τὰνεμοβρόχια
Καὶ μαρμαρῶν ἀπ' τὸ χιονιά.
Θρηνηῶ, θρηνηῶ γιὰ τὸ χαμό σας
Μὰ τί γλυκὸς ὁ θάνατός σας
Στὴς ἀκριβὲς τὴν ἀγκαλιά!

Εἶναι τὸ κάθε τὸ λουλούδι
Καὶ τῆς ζωῆς ἕνα τραγοῦδι
Τὸ πλέον ἀπ' ὅλα ἁρμονικό.
Ἀπ' τοῦ Ἡλιογράφου τὸ δέπνο,
Τὸν ὕπνο, τὸν μεγάλον ὕπνο,
Πῶς τὸν ζήτῳ, πῶς τὸν ποθῶ!

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ.

Ἀγάπης μνημόσυνα.

Μαριὰ γλυκειὰ τοῦ φεγγαριοῦ, ἔλα γλυκὴ ἀχτίδα
Στὸ παγωμένο καὶ ἀγρὸ νὰ πέσῃς πρόσποτό μου.
Ἀφοῦ γὰρ μετ' ἐσβόστηκε κάθε ἐδῶ ἐλπίδα
Καὶ δὲ βαστοῦν τὰ στήθια μου στὸ φιλογερὸ καῦμό μου.

Ἀπὸ τὰ ψεύτικα καλὰ τοῦ ψεύτικου τοῦ κόσμου
Ἀπὸ τὸ πάθος τὸ τρελλὸ ποὺ σὰν ὄρμα μὲ πνίγει,
Θέλω νὰ φύγω. Πάρε με σὺ ἀσημένιο φῶς μου,
Τώρα ποὺ τὴν ἀγκάλῃ του ὁ οὐρανὸς μ' ἀνοίγει.

Ὁ οὐρανὸς... Ἐκεῖ ψηλὰ στὴν ἀφθαρτὴ γαλήνη
Θὰ περιμένω τὴν ψυχὴ ποὺ τόσον ἀγαποῦσα,
Ἐκεῖ θὰ τὴν ἀγκαλιασθῶ μετὰ πόθο ποὺ δὲν σβύνει
Καὶ θὰ νὰ πῶ τὰ χεῖλή της ποὺ τόσο τὰ διψοῦσα.

Μ' ἂν εὔρω Ἄδην οὐρανό, ὡς ἡδὴ κόσμον Ἄδην,
Βαρεῖα πάνω στὴν ἀπογὴ θὰ πέσω τὴν καρδιά της,
Λάμια, στοιχειὸ θὰ νὰ γενῶ καὶ μέσα στὸ σκοτάδι
Μ' αἰῶνο παράπονο θὰ τραγουδῶ σιμὰ της.

Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΤΕΛΕΙΟΣ ὁμιλητὴς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ κ. Νικολάου εἰς τὸν «Παρνασσόν». Μᾶς ὁμίλησε διὰ τὸν Βέρδην βιογραφικῶς, ἀνεκδοτικῶς. Ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του εἰς ἕνα μικρὸν χωριὸ τῆς Ἰταλίας ἕως τοῦ

θανάτου του, ἐνδόξου καὶ τιμημένου. Τί πάλη, τί ἀπογοιτεύσεις, τί δοκιμασίαι εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν. Ὅλα μᾶς τὰ διηγῆται ὁ κ. Νικολάου ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ τέταρτον χωρὶς νὰ κινηθῇ καμμία καρέκλα ἀπὸ τὴν θέσιν της, χωρὶς κανεὶς νὰ βῇ ἢ νὰ μετακινηθῇ κανένα μπιστόνι. Αὐτὰ καὶ τὰ ζωηρὰ χειροκροτήματα εἰς τὸ τέλος ἀρκοῦν ὡς πειστήρια τῆς ἐπιτυχοῦς διαλέξεως. Δὲν ἀντέχονεν ν' ἀναφέρωμεν ἕνα χαρακτηριστικὸν ἐπεισόδιον τοῦ Βέρδης. Ἕνας νέος, ὄχι πλούσιος, ἀπεφάσισε νὰ ἀκούσῃ ἕνα μελόδραμα τοῦ Βέρδης. Τὸ ἤκουσε δύο φορές χωρὶς νὰ εὐχαριστηθῇ. Στὸ τέλος δὲν ἠμύρρεσε νὰ κρατηθῇ καὶ ἔγραψε τοῦ Βέρδης νὰ τοῦ ἐπιστρέψῃ 32 φράγκα ποῦ εἶχε ξοδέψῃ διὰ νὰ πάῃ στὸ θέατρον. Μέσα εἰς τὴν σημείωσιν τῶν 32 φράγκων ἦσαν καὶ 5 φράγκα διὰ φαγητόν. Ὁ Βέρδης τοῦ ἔστειλε 27 φράγκα καὶ τοῦ ἔγραψε: Καλὰ, νὰ σὰς πληρώσω τὰ ἑξοδὰ σὰς, μὰ καὶ τὸ φαῖσας ἀκόμη;

Οἱ συνεργάται μας κ. Γεώργιος Τσοκόπουλος ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ «Ν. Ἀστὺ» ὠραιότατον χρονογράφημα περὶ τοῦ Ροδιακοῦ ποιήματος τοῦ δημοσιευθέντος εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Παναθηναίων». Οἱ Γρηῆς καὶ ὁ Χάρος. Ἰδοὺ μερικά χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα:

«Ὁ κ. Παῦλος Γεντὸς μᾶς ἔδωσε πάλιν εἰς τὰ «Παναθηναία» ἕν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ροδιακὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα εἶνε πετράδια πολυτίμητα τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς ψυχῆς.

Τὸ ροδιακὸν ποίημα εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς κρίκους τοῦ ἀτελείωτου κύκλου τῶν ἁματιῶν ποῦ ἐνέπνευσεν εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν ἡ ἰδέα τοῦ Χάρου. Τὰ ποιήματα αὐτὰ ἀπλωμένα εἰς ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκράτησεν ἡ ἑλληνικὴ ἰδέα, ἔχουν ὅλα τὴν ἰδίαν χαρακτηριστικὴν σφραγίδα. Τὸν Χάρον ὄχι φοικιαστικὸν καὶ ἀποτρόπαιον σκελετόν, ὅπως τὸν φαντάζεται ἡ παράδοσις τῆς ἄλλης Εὐρώπης, ἀλλὰ μίαν δύναμιν ἀπλῶς ἀνωτέραν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἡ ὁποία, προσωριανὴ νὰ φέρῃ τὸν ὀλεθρον εἰς τὴν γῆν, συζητεῖ μὲ τὸν ἄνθρωπον, συγκινεῖται κατὰ ποτε, δέχεται παράδοξον ἀνυποτάξιαν εἰς τὰς διαταγὰς ποῦ ἔλαβε καὶ ἔχει μίαν μητέρα εὐσυγκίνητον καὶ εὐπαθεῖ εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ ποτε διαμαρτυρεῖται, διότι ἐκεῖνη προσπαθεῖ νὰ τὸν συγκινήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸ σκληρὸν ἔργον του.

Ἐἶδον εἰς δημοτικὰ τραγούδια τὸν Χάρον ὠραῖον καβαλλάρην. Ἐάνω εἰς μαῦρο ἄλλογο, ὁ ὁποῖος ἔρχεται νὰ πάρῃ τὴν ψυχὴν σκληρὸς καὶ ἀνάλγητος, ἀλλ' ὄχι ἀποτρόπαιος καὶ φοικιαστός.

Εἰς ὅλα τὰ γνωστότερα λαϊκὰ ὄνειρα, κορίτσια εἰς ὦραν γάμου ὀνειρεύονται ὅτι ἔρχεται νὰ τὰ πάρῃ ἕνας ὠραίος ἱπότης, ὑπέρροχος εἰς καλλονὴν, καβαλλικεὺς μὲ μαῦρο ἄτι. Αἱ γυναῖκες ποῦ ἀκούουν τὸ ὄνειρον κινεῖται μὲ θλίψιν τὸ κεφάλι. Ὁ ὠραίος καβαλλάρης εἶνε ὁ Χάρος.

Εἰς τὸ Ροδιακὸν ποίημα ὁ ὠραίος καβαλλάρης εἶνε πλέον σαρκαστής. Ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ ὑπανδρευῶνται οἱ γρηῆς καὶ νὰ παίρνουν ἕνα νέον καὶ ἕνα γέροντα. Οἱ γρηῆς ἀμέσως ἐκαλλοπίσθησαν καὶ ἐπήγαν τὰ δάση ὅπου ἔστησαν χορόν. Ὁ Χάρος περνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὑποκρίνεται ὅτι ἡπατήθη. Τὰς νομίζει «κοπέλλες, κατακόπеллес καὶ μικροκοπελλοῦδες», καὶ ἀπὸ ἀνταλλάξῃ ὀλίγα λόγια σαρκασμοῦ μαζὶ τῶν, τότε τὰς εἰδοποιεῖ, ὅτι ἔφθασε τὸ τέλος τῶν καὶ ὅτι ἔρχεται νὰ πάρῃ τὴν ψυχὴν των.

Ὅλη αὕτη ἡ σύντομος στιχομυθία τοῦ Χάρου καὶ τῶν γραιῶν ποῦ ζητοῦν νὰ τὸν γελάσουν, ἔχει τὴν ἀπεριγραπτοῦ ἀρετὴν τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ θλίψις καὶ ἡ μελαγχολία τοῦ θανάτου παίρνουν τὰ λεπτά. διανύει χροῖα ποῦ δίδει εἰς τὰς ἐντονωτέρας τῆς εἰκόνας ἡ ἑλληνικὴ λαϊκὴ φαντασία.

«Ὁ κ. Γεντὸς ἀργὰ καὶ κατὰ μᾶς στέλλει ἀπὸ ἕνα, καὶ τὰ «Παναθηναία» μὲ ἱερὰν εὐχαρίστησιν τὸ ἀρπάζουν διὰ τὰς σελίδας των».

Συνεδρία τοῦ γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου. 22 Νοεμβρ. 1906.—Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἰνστιτούτου κ. Δαϊρπελδ συνδένει κατὰ τὸ ἔθος τὴν ἑναρξιν τῶν δημοσίων συνεδριῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ παρὸν χειμερινὸν ἑξαμηνιον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ περικλειοῦς ἱδρυτοῦ τῆς νεωτέρας ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης Βίγ-κελμαν, πλέκει καὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ πρώτου εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα τὴν ἀρχαιολογίαν εἰσαγαγόντος Λουδοβίκου Ρός, οὗ τινος ἡ ἑκατονταετηρίδα πρὸ μικροῦ ἐωρτάσθη ἐν Χάλλῃ. Κατόπιν ἀναφέρει τὰς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν Ἑλλάδι (Λευκάδι) καὶ ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ (Περγὰμῳ) γενομένας ὑπὸ τοῦ ἰνστιτούτου ἐργασίας.

Ἀκολούθως ἔλαβε τὸν λόγον ὁ ἐκ Βερολίνου ἀρχαιολόγος κ. Ἀλφρέδος Brückner. Ἡ φιλοξενία, λέγει ὁ ρήτωρ, τὴν ὁποίαν ἡ φιλόξενη Ἑλλάς παρέχει εἰς τοὺς ἀλλοδαποὺς λογίους, ὑποχρεώνει αὐτοὺς εἰς ἀνταξίαν ἀντίδοσιν. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἐννοίαν παρουσιάζει καὶ αὐτὸς σήμερον, ὡς εἰς τὸν συνεργάτῳ τὸν μεγάλου ποιήματος, τὸν πρὸ μικροῦ τελειωθέντα τρίτον τόμον τῶν *Ἀττικῶν ἀναγλύφων*. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐκδίδει ὁ ἐν Βερολίνῳ κ. Conze κατ' ἐντολήν τῆς Βιενναίας ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐπισκοποῦντος καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ αὐτοκρατορικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου. Πρὸ 46 ἐτῶν σχεδιασθὲν ὑπὸ τοῦ Michaelis, πρὸ 35 ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Conze ἀρχίσαν, ἐπὶ μίαν δεκαετηρίδα καὶ ἐπέκεινα ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως Ποστολάκα μετ' ἄκρας προσοχῆς καὶ ἀρσιώσεως προαχθέν, προέβη νῦν τὸ ἔργον μέχρι τοσούτου, ὥστε σύμψαν τὸ ὕλικόν τῶν ἀττικῶν ἀναγλύφων, καὶ τὸ ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχον καὶ τὸ ἀλλοχόσε διασπαρρὸν, τὸ ἀναγόμενον εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ βου μέχρι 4ου πρὸ Χρ. αἰῶνος ἐποχὴν νὰ εἶνε ἡδὴ καθ' ὅλα διατεταγμένον καὶ περιγεγραμμένον. Πρὸς ἐκδοσιν ἀπομένει τὸ ὕλικόν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 4ου αἰῶνος μέχρι τέλους τῆς ἀρχαιότητος, τὸ ὁποῖον ὁμως ἡδὴ εὐρίσκεται ἐν ἐπεξεργασίᾳ. Κατόπιν ὁ ρήτωρ εἰσηλθὲν εἰς τὸ θέμα του περὶ τῶν ἀττικῶν γαμήλιων δώρων. Τὸ οἰκογενειακὸν φίλτρον, ὁ στενὸς οἰκογενειακὸς δεσμὸς ἀποτελοῦσι τὸν χαρακτήρα τῶν παραστάσεων καὶ τῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων καὶ τῶν ἀθηναϊκῶν ἀγγείων, ὅσα εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τῶν παραστάσεων κύκλον ἀναφέρονται. Εἰς τὰ τοιαῦτα ὁμως ἀγγεῖα τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν δὲν ἐξαντλεῖται, ἐφ' ὅσον ἐξ αὐτῶν διδασκόμεθα τοῦ γάμου τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα, οὕτε ἐφ' ὅσον ταῦτα σχετίζονται πρὸς τὴν τῶν νεκρῶν λατρείαν, ἐπειδὴ εἰς τάφους εὐρίσκονται αὐτὰ (π. χ. οἱ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσεῖῳ γαμικοὶ λέβητες) καὶ μαρτυροῦσιν ἐπομένως ἀρχαῖα ἔθιμα ὡς τὰ σημερινὰ ἐν Ἑλλάδι, καθ' ἃ ὁ γαμήλιος στέφανος συνθάπτεται ὁμοῦ μὲ τὸν νεκρόν. Ἐχουσι καὶ γενικώτερον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον, ἅτε παρέχοντα ὕλικόν πρὸς σπουδὴν καὶ ἐκτίμησιν τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, διότι βλέπομεν πῶς ἡ τέχνη εἰς τὰ ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα καὶ εἰς τὰ σχετικὰ ἀγγεῖα ὑπόθεσιν λαμβάνει τὴν παράστασιν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Πόσον δὲ εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτήρα τῆς ἐλευτέρας ἀττικῆς πολιτείας ἀνταποκρίνονται, μαρτυρεῖ ἡ τῆς ἀκμῆς ἀμφοτέρων περιόδος, ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 460 περίπου π. Χ. (πρώσις τῆς δυνάμεως τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ πλήρης ἀστική ἐλευθερία) καὶ τελειώνει εἰς τὰ 316 (νόμος Δημοτρίου τοῦ Φαληρέως, περιορίζοντες τὰς τιμὰς τῶν νεκρῶν εἰς ἀπλότητα πτωχικήν) «Ὅτε ἐπεσεν ἡ δημοκρατία, συγκάτεπεσε μετ' αὐτῆς καὶ ἡ ἀστική τέχνη! Τὴν πρῶτην ὁμως ἐμφάνισιν τῆς ὠραίας αὐτῆς τέχνης ἐπὶ τῶν ἀγγείων δυνάμεθα καὶ ὀλίγας δεκαετηρίδας πρὸ τῆς Περικλειεῖας ἐποχῆς νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ ὁ

ρήτωρ ἐπιδεικνύει ὡς ἐν ὑπόδειγμα αὐτῆς πυξίδα τοῦ ἐθνικοῦ μουσεῖου ἐξ Ἐρετρίας (τῆς ἐποχῆς τῶν Περσικῶν πολέμων). Διότι ἐν γένει ἡ ἐποχὴ ἡ ἀπὸ τοῦ 494 μέχρι 480 εἶνε οἱ χρόνοι τῆς ἐξυγιάνσεως καὶ ἐνισχύσεως τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας, ὁποῖοι ὑπῆρξαν διὰ τὴν Πρωσσίαν οἱ ἀπὸ τοῦ 1806—1813. Ἡ ἡττα τῶν κατὰ Περσῶν στασιασάντων Ἰώνων καὶ ἡ καταστροφή τῆς Μιλήτου τὸ 494 εἶνε ἡ ἴενα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Τότε ἐσκέφθησαν καὶ οὗτοι τὴν ἀξίαν τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἱερᾶς οἰκογενειακῆς ἐστίας. Ἀπὸ τότε καὶ ἡ τέχνη ἐμβαθύνει περισσότερον εἰς τὴν σημασίαν τῆς οἰκογενείας, τοῦ φίλτρον τοῦ οἰκογενειακοῦ, τῶν δεσμῶν τῶν οἰκογενειακῶν. Καὶ σήμερον ἡ θεὰ τῶν παραστάσεων τοῦτον ἐπιδρᾷ εἰς τὴν ψυχὴν μὲ τὸν ὅσον καὶ ἐξαγνιστικόν, τῆς δὲ ἀρχαιολογίας χρέος εἶνε ὑψηλόν, καὶ τούτους τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀρχαιότητος νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τὴν ἐνδόμυχον σπουδὴν τοῦ στερουμένου τοιοῦτων δωρημάτων τῆς τέχνης νεωτέρου κόσμου.

Σ.

Ἕνας ποιητὴς μὲ πολλὴν μελαγχολίαν καὶ τάλαντον. Ὁ Γεώργιος Ζερμπίνης ἀπέθανε εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰωνίας ἰὼν ἐλάτρευε κυριολεκτικῶς. Ὅχι μόνον διότι ἦτο γλυκύτατος ὡς ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ γλυκύτατος ὡς ποιητὴς. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἀναδίδεται ἕνα ἄρωμα μεστόν ἀπὸ πόνον καὶ αἰσθημα. Κάτι τι ποῦ δεικνύει ὅτι ὁ τραγουδιστὴς ἐγνώριζε νὰ ῥυθμίσῃ μὲ ἀρκετὴν στιχογραφικὴν τέχνην καὶ δύναμιν τὸ τραγούδι του.

Εἰς τοὺς ποιητικὸς μας κύκλους δὲν ἦτο ἄγνωστος ὁ Ζερμπίνης. Ὅπου καὶ ἂν ἐδημοσιεύοντο οἱ χωρὶς καμμίαν ἀξίωσιν στίχοι του ἀνεγινώσκοντο μὲ πολλὴν προσοχήν. Διότι ἐνέκλειον ἕνα αἰσθημα βαθύ ἡ διότι ὁμοιάζουν μὲ τὴν πιρὰν, τὴν θλιβεράν ποιήσιν τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ Στεκέτη; Δὲν γνωρίζομεν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ ὁμως τὸ πρᾶγμα ὁ Ζερμπίνης ἔγραφε ὠραίας στροφάς. Ἰδοὺ ἕνα ποιήματάκι του «Μὴν Ἐρ-θης»:

Στὸ σπλαχνικὸν μὴν ἔρθῃς κοιμητῆρι
Κερί στὸ χρὸ μάραρον ν' ἀνάψῃς.
Μὴν ἔρθῃς κάτω ἀπ' τὴν λιὰ νὰ κλάψῃς
Ἡ κουρασμένη νεότη μου σὰν γύρη.

Ποῖος ξέρει θὰ βρεθῇ πουλὶ κανένα
Παράπονον νὰ πῇ τὸ κυπαρίσσι,
Κ' ἡ νύχτα τὴν δροσίαν νὰ σκορπίσῃ
Στὰ χόρτα ποῦ ναι γύρω μου βγαλμένα;

Μὲ φτάνει τοῦ κοιμητηριοῦ τὴν ἄκρη
Περαστικοῦ ποταμοῦ τὸ μοιρολόι.
Μὴν ἔρθῃς, μὴ, στὸ χῶμα ποῦ με τρώει
Φτάνει γὰρ μένα τ' οὐρανοῦ τὸ δάκρυ.

ΑΠΟ τὸν νέον τόμον τοῦ κ. Ἡλίας Ζέγγη «Τὸ ἐν Ἑλλάδι κρατοῦν Κοινοβουλευτικὸν Δίκαιον», ἀποσπῶμεν ὀλίγα χαρακτηριστικὰ περὶ Πρωθυπουργοῦ: «Ὁ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καλούμενος καὶ τὴν Κυβέρνησιν καταρτίζων καλεῖται *Πρωθυπουργός*· αὗτος ἵνα ἐπιτυχῶς διεξαγάγῃ τὸ ἐπαχθὲς τοῦτο ἔργον δεόν νὰ εἶναι φωτεινότερος τὴν διάνοιαν, δευτάτην ἔχων τὴν ἀντιλήψιν καὶ ἐκ τοῦ προχείρου δυνάμενος ν' ἀναλάβῃ καὶ φέρῃ εἰς πέρας πᾶσαν ἐν τῇ Βουλῇ συζητήσιν οἰομένην ἀποτομὴν θέματος, πρέπει νὰ εἶνε δεινὸς τοῦ λόγου χειριστὴς πειθὼν καὶ ἐλκύων τοὺς ἀρροατὰς αὐτοῦ, αὐστηρὸς ἅμα τε καὶ σεμνὸς τὸ ἦθος καὶ ἐμπνέων τὴν ἐπ' αὐτὸν πεποιθήσιν τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, εὐπροσώγος πρὸς πάντας, ἡθικὴς ἀψόγου, πεποιτισμένος διὰ πάσης πολιτικῆς καὶ θύραθεν παιδείας, καὶ μεγίστην περὶ τὸν χειρισμὸν παντὸς κοι-

νοβουλευτικοῦ θέματος κεκτημένος ἐμπειρίαν· περιστεφόμενος συνήθως διὰ τῆς αἰγλῆς οἰκογενειακοῦ ὀνόματος καὶ παραδόσεων ἱστορικῶν πρὸς τὴν Χώραν καὶ συνδεόμενος πρὸς ταύτην διὰ παροχής πολυτίμων πρὸς τὸν τόπον ὑπηρεσιῶν. Τοιοῦτος τις ἀνὴρ κατὰ κανόνα ζυμοῦται καὶ ἀναδεικνύεται ἐν τῇ κοινοβουλευτικῇ τῆς αἰδοῦσης τῆς Βουλῆς παλαίστρᾳ, ἐν ἣ πάντες ὅλως ἀπὸ τοῦ ἴσου νὰ διαγωνισθῶσι δύνανται· ἐνίοτε ὁμως εἴτε ἐξ ἀνάγκης εἴτε καὶ ἐξ ἀπλῆς βασιλικῆς προαιρέσεως χρίεται ἐκ τοῦ προχείρου ὡς ὁμοθυποῦντος διὰ τοῦ βασιλείου διορισμοῦ ἵνα ὁμως τὸν τίτλον τοῦτον μονίμως διατηρήσῃ, μεθιστάμενος εἰς τὴν Ἀντιπολίτευσιν ὡς ἀρχηγὸς πολιτικῆς μερίδος· ἀνάγκη νὰ λάβῃ τὸ βάπτισμα τοῦτο ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ πολιτικῇ κολυμβήθρᾳ: τῇ *Αἰδοῦσῃ τῆς Βουλῆς*, ἐκεῖ ἐπιδεικνύων τὰς ὡς εἰρηται ποικίλας ἀρετὰς καὶ κοινοβουλευτικὰ χαρίσματα διὰ τοῦτο ὑπάρχει ἀλάθητος κοινοβουλευτικὴ ἀλήθεια, ὅτι οἱ τῶν κομμάτων Ἀρχηγοὶ οὔτε διορίζονται οὔτε ὀνομάζονται οὔτε κληρονομικῶ τίτλῳ προχειρίζονται εἰς τοιοῦτους, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἀναδεικνύονται, ἐπιβαλλόμενοι διὰ τῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν μετ' αὐτῶν συμπαρόντων πολιτευτῶν. Ὁ αὐταρχικώτατος μέγας Ναπολέων οὕτως ἀπεφάνθη ἐπὶ τοῦ θέματος «Δύναμαι νὰ ἐπιβάλω εἰς τὸν Στρατόν τοὺς ἀρχηγούς μου μ' ἐν Διάταγμα καὶ νὰ κάμω τὸν δαῖνα ἡ τὰδε Ἀρχιστράτηγον, ἀλλ' εἰς τὴν Βουλὴν οἱ ἀρχηγοὶ γεννῶνται ἐντὸς αὐτῆς, ἡ Βουλὴ πρέπει νὰ τοὺς ἀναγνώρισῃ καὶ τότε δύνανται νὰ σχηματισθῇ κόμμα». Ὁ Ἀρχηγὸς πολιτικῶν κόμματος εἴτε ἐν τῇ Ἀντιπολίτευσει διατελὼν εἴτε Προεδρεύων Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὀφείλει πάντοτε εὐλαβῇ καὶ ἀξιοπρεπῇ στάσιν νὰ τηρῇ ἀέναντι τοῦ Στέμματος· γινώσκων δ' ὅτι τὴν θέσιν του ὀφείλει ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀγάπην μετ' ἧς ὁ Λαὸς διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ὑποστηρίζοντων αὐτὸν Βουλευτῶν τὸν περιβάλλει, πρέπει νὰ ἐμπνέῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Στέμματος πρὸς αὐτόν, ἐπιμελῶς δὲ ν' ἀποφεύγῃ ὅπως προσελκύῃ τὴν *εὔνοιαν* τῆς Αὐλῆς, δι' εὐτελοὺς καλλιστείας ταύτης ἐν τοῖς προθιλάμοις τῶν Ἀνακτόρων».

Ὁ κ. Γουσταῦς Λαφῶν πρῶτον Γενικὸς πρόξενος τῆς Γαλλίας εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, ἀπέθανε πρὸ ἡμερῶν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν. Τὸ ὄνομά του ὅπως καὶ ἡ συμπαθεστάτη φυσιογνωμία του δὲν ἦσαν ἄγνωστα εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ὡς φιλέλληνας ἀγαπήσαντος ἰδιαιτέρως τὴν Ἑλλάδα καὶ ὡς ποιητοῦ περισσότερον Ἕλληνος παρὰ Γάλλου.

Εἰς τοὺς Ἕλληνικοὺς φιλολογικοὺς κύκλους, ἰδίως τῆς παλαιότερας ἐποχῆς, ἦτο ὄχι μόνον γνωστός—ἀπὸ Ἕλληνας ἐγράψε τοὺς στίχους του—ἀλλὰ καὶ ἀγαπητότατος. Φίλος τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου στενὸς καὶ τοῦ Παπαρηγοπούλου ἠσθάνετο μίαν νοσταλγίαν πρὸς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθὼς καὶ τὴν ποιήσιν αὐτῆς. Ἡ χώρα μας τῆς ὁποίας τὴν γλῶσσαν ἐγνώριζε κατὰ βάθος, τὸν εἶχεν αἰχμαλωτίσει μὲ τὰ θέλητρα της. Δυστυχῶς ὁμως μετ' ὅλην τὴν λατρείαν του πρὸς τὰς Μούσας δὲν ἠδυνήθη νὰ τραγουδήσῃ αὐτὰ τὰ θέλητρα τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ ψυχῆς ὅπως εὐλικρινῶς τὸ ἐπεθύμει καὶ ὅπως εὐλικρινέστερον ἔλεγεν: «Ἡ Ἑλλάς ἔδωκεν εἰς τὴν Γαλλίαν ἕνα Σενιέ καὶ ἕνα Μορεάς ποῦ ἀξίζουν, ἐνῶ ἡ Γαλλία ἔδωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἑμένα ποῦ δὲν ἀξίζω τίποτε! ».

Π.

Οἱ ἀναγνώσται μας θὰ θέλουν νὰ μάθουν βέβαια ὀλίγα σχετικά μὲ τὸν ἐνδοξον Ἑβραῖον ποιητὴν τῆς ἐποχῆς μας Morris Rosenfeld, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἑβραϊογερμανικὴν διάλεκτον του, πλουσίαν εἰς ἔκφρα-

σιν—τὸ yiddisch—ἐξέφρασε τὸν πόνον καὶ τὰς συγκινήσεις τῶν πτωχῶν, τῶν καταπιεζομένων καὶ τῶν προλεταρίων. Ὁ κ. Eberlin ἀφιερώνει μελέτην περὶ αὐτοῦ εἰς ἓνα γαλλικὸν περιοδικόν. Τὸ ἔργον τοῦ ἀριθμεῖ τριακόσια περίπου ποιήματα. Τὰ πρῶτα χρονολογικῶς εἶνε «ἐθνικὰ ποιήματα» (Nationale Versen). Ἡ θλιβερά σκέψις τῆς καταπτώσεως τοῦ Ἰσραὴλ ἐνώνεται μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνακτήσεως τῆς Παλαιστίνης. Καὶ ὁ Rosenfeld ψάλλει τὰ κατορθώματα τῶν Μακκαβαίων εἰς τὸν Jüdischer Mai, τὸν Ἰουδαϊκὸν Μάιον.

Ἰδοὺ ποῦ ὁ Μᾶης γυρίζει πάλι
μετὰ τὴν χαρὰν τοῦ καὶ τὴν δόξαν του.
Ὅλα τὰ βότανα, ὅλα τ' ἄνθη
ξυπνοῦνε πάλι.
Πάλι καὶ οἱ κάμποι ξανανθίζουν,
τὰ δάση πρασινίζουνε ξανά,
πάλι τὸ φῶς παντοῦ σκορπίζεται
καὶ ξανατραγουδάει τὸ ἀηδόνι.

Μόνος, μέσα εἰς τὴν λάμπιν τῆς ἑαρινῆς φύσεως ποῦ «ἐξυπνᾷ μίαν νέαν ζωὴν, κινεῖ νέους οὐρανοὺς καὶ κάμνει νὰ τριγυρίζουν τὴν ψυχὴν χουσαφιὰ ὄνειρα», ὁ Ἑβραῖος, «ὁ μοναχικὸς αὐτὸς ἄνθρωπος ποῦ περπατεῖ μετὰ τὸ κεφάλι κάτω» τραβᾷ τὸν ἀνήσυχον δρόμον του. Δι' αὐτόν, «εὐδιασμένος Μᾶης, θέρος, εἶνε ἀπὸ καιρὸν μαραμμένα». Καὶ τὰ λουλούδια δὲν ἔχουν πλέον ἓνα βλέμμα συμπαθείας δι' αὐτόν. Καὶ ὁ ποιητὴς ἀναφωνεῖ:

«Μὴν γελᾶτε λουλούδια, μὴν ἔχετε αὐτὴν τὴν καταφρόνια. Εἰσθε ὡμορφα βέβαια, βέβαια. Ὅμως ὠραιότερα ἀπὸ σὰς ἐπάτησε τὸ πόδι τοῦ Ἰσραήλ... Ἐρωτήσατε τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Ἐρωτήσατε τὴν πρᾶσινε μυρτιὲς τοῦ Σαρών. Ἐρωτήσατε τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, τὸ Κάρμηλον, κάθε δένδρον, ὅλους τοὺς ὠραίους αὐτοὺς νεκρούς, ὅλα τὰ ὠραία αὐτὰ ὄνειρα τοῦ παρελθόντος... Εἰς τὴν ἁγίαν πατρίδα τοῦ ὁ Ἰουδαῖος ἀπὸ θαυμαστὴν λύραν ἀνέπεμπε τοὺς ὠραιότερους τόνους, τραγουδία ποῦ ποτὲ πλέον δὲν θ' ἀντηχῇσιν, τόσο γλυκά, ὅσια, καθαρὰ, ἱερά! Εἰς τὴν σιωπηλὴν ἰτέαν κρέμεται τὸ ὄνειρον τοῦ ἔθνους μου». Ὁ Rosenfeld ἔγραψε ἀκόμη ballades καὶ τὰ «τραγουδία τῆς ἐργασίας» ποῦ εἶνε τὰ καλύτερα εἰς τὸ ἔργον του. Ὁ Rosenfeld ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος ἐργάτης. Υἱὸς χωρικοῦ ἐγνώρισε τὴν μελαγχολικὴν ὠραιότητα δασῶν τῆς Λιθουανίας—τόπον τῆς γεννήσεώς του. Αἱ παραδόσεις τοῦ τόπου ἐκείνου, ἡ Βίβλος ὑπῆρξαν ἡ ποιητικὴ τροφή τοῦ νέου. Ἐκδιωχθεὶς οἰκογενειακῶς ἐκεῖθεν κατέφυγε εἰς τὸ Λονδίνον· ἔμπορος εἰς τὴν ἀρχὴν, εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα ἐπιδοθεὶς ἔπειτα, ἔφυγε τέλος εἰς Νέαν Ὑόρκην. Ἐκεῖ ἔμαθε νὰ τραγουδῇ τὴν δυστυχίαν.

K.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Οἱ προσεχεῖς Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες θὰ τελεσθοῦν εἰς τὸ Λονδίνον τὸν Ἰούλιον τοῦ 1908.

Εἶνε ὑπὸ τὰ πιεστήρια τὸ φύλλον μας ὅπου πληροφοροῦμεθα ἐκ Πειραιῶς τὸν θάνατον τοῦ γνωστοῦ λογίου κ. Γεωργίου Ζουφρέ. Περί τοῦ ἀτυχοῦς φίλου μας ὡς ἀνθρώπου καὶ λογίου θὰ γράψωμεν εἰς τὸ προσεχές τεῦχος.

Ὡσαύτως τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ διαπρεποῦς κριτικοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων» Μπρυνετιέρ. Ὁ ἀποθανὼν ἀκαδημαϊκὸς ἦτο μίᾶ ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρους φιλολογικὰς δόξας τῆς Γαλλίας.

Ὁ Ἀγγλος γλωσσολόγος Γεώργιος Ἐνδερσεν ἔγραψε φυλλάδιον διὰ τοῦ ὁποῦ ὑποστηρίζει τὴν παραδοχὴν τῆς νεοελληνικῆς ὡς παγκοσμίου γλώσσης.

Ἡ Πάττη ἀποσύρεται τῆς σκηνῆς. Εἰς τὸ Ἀλμπέρτ Χόλλ τοῦ Λονδίνου ἔδωκε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τὴν ἀποχαιρετιστήριον τῆς παράστασιν.

Ἡ Ὁπερα τοῦ Παρισίου ἔδωκε νέον ἔργον τοῦ Μασσενῆ «Λριάδην» στίχοι τοῦ Μαντῆς.

Εἰς τὸν Ροντὲν πρόκειται ν' ἀνατεθῇ ἡ κατασκευὴ ἀνδριάντος τοῦ ἀμερικανοῦ ζωγράφου Οὐίτσερ, ἀποθανόντος πρὸ 3 ἐτῶν.

Προσεχῶς θὰ ἐκδοθῇ ἀνθολογία τῶν συγχρόνων Γάλλων ποιητῶν.

Ἡ Ἀγγλία ἐγκατέλειπε τὸν ἱστορικὸν βράχον τῆς Ἀγίας Ἐλένης, ὅπου ἀπέθανε δεσμώτης ὁ μέγας Ναπολεὼν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἐλενσίς. Μυστήρια Ἑρείπια καὶ Μουσεῖον αὐτῆς (μετὰ πολυχρώμου διαγράμματος) ὑπὸ Δ. Φύλιου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Λεξικὸν κρυπτογραφικὸν ὑπὸ Γ. Ν. Φιλαρέτου. Ἐκδοσις 2α βελτιωθεῖσα δι' ἀντικαταστάσεως καὶ προσθήκης 1415 λέξεων. Δρ. 1.50.

Κερκυραϊκαὶ Σελίδες 1204-1386 ὑπὸ Νικολάου Σ. Γερακάκη. Κέρκυρα 1906 δρ. 2.

Κρητικοί, ἰδοὺ ὁ δρόμος τῆς τιμῆς ἰδοὺ καὶ ὁ δρόμος τῆς ἀτιμίας, διαλέξετε, ὑπὸ Δημ. Σ. Βουτεζάκη. Ἀθῆναι τυπογρ. Ἑστία.

Προσωπικοὶ μαγνητισμοὶ ὑπὸ Ταρνβούλ. Μετάφρασις Ἑρμοῦ Τρισεμίστου. Ἐκδοτικὴ Ἑταιρία Ἀθηνῶν, Φρ. 2.

Ἡ μάχη τῆς Χαιρωνείας ὑπὸ Χ. Χατζημιχάλη, ὑπολοχαγῶ τοῦ Μηχανικοῦ. Ἀθῆναι 1906 τύποις Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἡμερολόγιον ἐγκυκλοπαιδικὸν τοῦ 1907 I. Α. Βρετοῦ Ἀθῆναι. Ἐκδότης I. Α. Κολλάρος, δρ. 3.

Ἐτησία Δογδοσία τοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείσης Ὀλγας Ἀμαλειοῦ Ὁρφανοτροφείου τῶν Κορασίων συνεδριάσεως τῆς ἐτησίως τακτικῆς γενικῆς συνελεύσεως τῆς ἐταιρείας τῆς 21 Νοεμβρίου 1906. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Ἐκθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου πρὸς τὴν Γενικὴν συνέλευσιν τῶν μετόχων ἐπὶ τοῦ γενικοῦ ἰσολογισμοῦ τοῦ ἔτους 1905-1906 τῆς Προνομιούχου Ἑταιρείας πρὸς προστασίαν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐμπορίας τῆς σταφίδος. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Les Grains de Myrthe par Robert Vallery-Radot, Poèmes. Paris E. Sansot & Co fr. 3.50.

Μουσική.

Τὸ Λαγάρνι τονισθὲν ὑπὸ Θ. Α. Κληρονόμου. Ἀθῆναι ἐκδότης Ζ. Βελούδιος.